

România susține Israelul la cel mai înalt nivel

Depunere de coroane la Templul Coral din București, în memoria victimelor atacurilor teroriste din Israel

În data de 31 octombrie 2023, la Templul Coral din Capitală a avut loc o ceremonie religioasă în memoria victimelor atacurilor teroriste din Israel și pentru salvarea ostaticilor ținuți în Fâșia Gaza de organizația teroristă Hamas. La evenimentul moderat de Eduard Kupferberg, secretarul general al Federației Comunităților Evreiești din România, au luat parte reprezentanți, la cel mai înalt nivel, ai autorităților centrale și locale, ai cultelor religioase, membri ai Corpului Diplomatic, membri și prieteni ai comunităților evreiești din România. Între cei invitați să ia cuvântul la ceremonie a fost și Ela Haimi, soția lui Tal Haimi care este ținut ostatic în Gaza de teroriștii Hamas.

În deschidere, prim-rabinul Rafael Shaffer și prim-cantorul Emanuel Pusztai au rostit rugăciuni pentru eliberarea ostaticilor israelieni din Fâșia Gaza, precum și El Male Rahamim.

Hamas trebuie învinsă!

În intervenția sa, ES Reuven Azar, ambasadorul Statului Israel în România, a argumentat de ce trebuie învinsă gruparea teroristă Hamas: „Hamas trebuie învinsă, deoarece actele de teroare barbare comise împotriva civililor noștri nu se pot și nu se vor repeta. Hamas trebuie învinsă pentru a ne aduce acasă ostaticii. Hamas trebuie învinsă pentru că am eșuat. Ne-am întors privirea de la extremismul fanatic ce se desfășura la granița noastră amenințându-ne comunitățile, crezând că putem continua să trăim alături de acesta. Hamas trebuie învinsă pentru că am încălcat contractul de bază dintre statul nostru și poporul nostru în ceea ce privește asigurarea securității și a siguranței. Hamas trebuie învinsă dacă vrem să trăim ca națiune liberă în țara noastră. Hamas trebuie învinsă pentru că versiunea fanatică a islamului radical pe care îl reprezintă este o amenințare la adresa existenței noastre. Hamas trebuie învinsă pentru că, atât timp cât ea există ca putere militară și politică, nu vom ajunge niciodată la pace cu vecinii noștri. Hamas trebuie învinsă deoarece crimele pe care le comi-

te sunt un atac împotriva civilizației. Hamas trebuie învinsă pentru că fanatismul său reprezintă un pericol pentru lumea liberă. Hamas trebuie învinsă așa cum a fost învinsă ISIS, deoarece ambele întruchipează răul suprem. Aceasta trebuie eradicată. Dacă nu reușim, Israelul nu va fi singura țară care va suferi consecințele. Hamas trebuie învinsă nu prin efectuarea unei operațiuni de represalii sau a unui act de răzbunare, deoarece nu există vreo modalitate prin care să fie răzbunată uciderea și torturarea sălbatică a bebelușilor, a femeilor și a copiilor nevinovați pe care îi plângem astăzi.”

Diplomatul israelian a continuat: „Doamnelor și domnilor, dragă Ela, dragă Or, vă mulțumim că sunteți astăzi alături de noi. Israelul îl va aduce înapoi acasă pe Tal. Este responsabilitatea și datoria noastră să ne aducem acasă toți prizonierii. Prietenilor noștri români le mulțumim pentru sprijin. Numeroșilor reprezentanți ai ambasadelor, prezenți astăzi aici, le spunem că Israelul va învinge Hamas fără a renunța la valorile morale. Hamas va fi învinsă.

**CLAUDIA BOȘI
GEORGE GÎLEA**
(Continuare în pag. 3)

Președintele FCER, deputatul Silviu Vexler, a fost primit de Papa Francisc într-o audiență privată la Vatican

Președintele Federației Comunităților Evreiești din România, deputatul Silviu Vexler, a fost primit într-o audiență privată de Suveranul Pontif, Sanctitatea Sa Papa Francisc, la Palatul Apostolic din Vatican.

În cadrul întâlnirii, Sanctitatea Sa și deputatul Vexler au discutat despre unele subiecte de actualitate: aspectele esențiale ale anului național „Cardinal Iuliu Hossu”, situația comunităților evreiești din România și programele desfășurate de Federația Comunităților Evreiești din România.

Președintele FCER a subliniat, în mod special, prietenia îndelungată, fundamentată pe apreciere și respect reciproc, care definește relația și legătura specială dintre Federația Comunităților Evreiești din România, Sfântul Scaun, Biserica Romano-Catolică și Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

(G.G.)

(Continuare în pag. 2)

Un semnal de alarmă

De la începutul războiului din Gaza, antisemitismul în lume a crescut cu 500%

Între 7 și 25 octombrie, în întreaga lume incidentele antisemite, inclusiv cele violente, precum și manifestările de ură pe internet au crescut semnificativ în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut. Potrivit unor rapoarte ale Ministerului israelian pentru Diaspora și Combaterea Antisemitismului, Agenției Evreiești și Organizației Mondiale Sioniste, creșterea a fost de 500%. O treime dintre noile incidente s-au înregistrat în Statele Unite, mai ales în centre evreiești ca New York, Florida, Chicago și California. Multe dintre ele au avut loc în campusurile universitare. În Europa, o creștere rapidă a antisemitismului s-a înregistrat în Germania, cu 240%, potrivit Asociației Federale de Cercetări Antisemite, și în Marea Britanie (peste 1300%, potrivit poliției din Londra). Incidentele antisemite au crescut cu 330% comparativ cu anul trecut, cu 128% în ceea ce privește profanarea instituțiilor evreiești, inclusiv cimitirele, cu 660% cele de hărtuire și cu 300% cele cu amenințări.

Între 7 și 23 octombrie, cercetări efectuate pe rețelele de socializare au arătat o creștere de 400% în categoria „ura antisemită” online, în comparație cu 17 zile înainte de război, și cu 340% comparativ cu septembrie. Raportul a constatat o creștere mult mai mare decât în cazul altor războaie. Punctul culminant al discursului antisemit s-a înregistrat în primele zile ale războiului, după aceea tendința s-a stabilizat, arată raportul. Ura antisemită online s-a manifestat mai puternic în orașele Barcelona, Berlin, Buenos Aires, Chicago, Los Angeles, Marsilia, New York, Paris, San Francisco, Santiago, Sydney și Washington D.C. Per ansamblu, s-a constatat o creștere de 1.180% a discursului antisemit care include apeluri la violență împotriva Israelului, a sioniștilor și a evreilor, indică raportul. Dintre acestea, 71% au fost formulate în limba arabă, iar 28% în engleză. Cel mai mare număr de utilizatori care răspândesc știri cu conținut violent antisemit provin din Cairo, Amman, Chicago, New York, Sydney și Paris. 80,5% din antisemitismul online provine de la grupuri sau persoane din lumea arabă și islamică, dar s-a constatat și „o creștere a discursului antisemit provenind din grupuri de extremă dreapta sau susținători ai supremației albe”, se scrie în raport. În lumea arabă este elogiat Adolf Hitler drept erou și se exprimă regretul că „nu și-a dus până la capăt proiectele”.

EVA GALAMBOS

Președintele FCER, deputatul Silviu Vexler...

(Urmare din pag. 1)

Alături de deputatul Silviu Vexler, la audiența privată au participat: Preasfinția Sa Claudiu Lucian Pop, episcop al Eparhiei Greco-Catolice de Cluj-Gherla; Preasfinția Sa Cristian Crișan, episcop al Curiei Arhiepiscopiei Majore (donec aliter provideatur); și Adina Lovin, însărcinată cu afaceri a.i. al Ambasadei României pe lângă Sfântul Scaun.

Recent, la inițiativa deputaților Silviu Vexler și Ovidiu Victor Gaș, Parlamentul României

a adoptat Proiectul de Lege pentru instituirea anului 2025 ca „Anul Cardinal Iuliu Hossu”, în vederea celebrării vieții, operei, personalității, martiriului, rolului determinant în realizarea Marii Uniri și a eforturilor depuse pentru salvarea evreilor în perioada Holocaustului, ale episcopului Eparhiei de Cluj-Gherla din cadrul Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică, Iuliu Hossu – cardinal, senator de drept în Parlamentul României, membru de onoare al Academiei Române și deținut politic.

300.000 de demonstranți în favoarea Israelului, la Washington

Aproximativ 300.000 de demonstranți, evrei și neevrei, au participat la Washington, pe 14

noiembrie, la un marș de sprijin pentru Israel, în condițiile creșterii vertiginoase a antisemitismului. Mesajele vorbitorilor au transmis durere, resentimente, dar și decizia de a se opune acestor manifestări.

Vorbind în numele administrației Biden, Deborah Lipstadt, reprezentant special cu pro-

blemele antisemitismului, a subliniat: „Acest guvern condamnă hotărât ura față de evrei și combate antisemitismul oriunde s-ar ascunde sau ar încerca să-și găsească un loc, indiferent de partidul politic care se află în fruntea țării.” Reprezentanții ai marilor organizații evreiești din America au subliniat solidaritatea majorității poporului american cu Israelul și condamnarea Hamas. Lor li s-au alăturat numeroși membri ai Senatului și ai Camerei Reprezentanților, evrei și neevrei deopotrivă, atât din Partidul Democrat, cât și din cel Republican. Președintele Isaac Herzog a transmis un mesaj de la Zidul Plângerii despre decizia israelienilor de a trece peste aceste momente grele. Mulți vorbitori și-au manifestat indignarea cu privire la creșterea antisemitismului în campusurile universitare.

Participanții au ascultat în tăcere poveștile familiilor ostaticilor ținuți captivi în Gaza. La sfârșitul mitingului a luat cuvântul ambasadorul Israelului în SUA, Michael Herzog, care a atras atenția și asupra pericolului iranian și al aliaților acestuia, afirmând că „Israelul nu va tolera niciun atac pe pământul său”.

EVA GALAMBOS

Din activitatea președintelui FCER, deputatul Silviu Vexler

Redăm mai jos o parte din activitatea din ultima lună a conducerii Federației Comunităților Evreiești din România, așa cum a fost ea reflectată pe pagina de Facebook a președintelui FCER, Silviu Vexler.

Un vis care devine realitate

Sinagoga Fabric din Timișoara va fi restaurată în cadrul unui parteneriat cu Primăria Municipiului Timișoara, a anunțat președintele FCER, deputatul Silviu Vexler, pe contul său de Facebook.

Dominic Fritz și Silviu Vexler

„Alături de Comunitatea Evreilor din Timișoara, apreciez în mod cu totul deosebit susținerea și deschiderea fără rezerve arătate de domnul primar Dominic Fritz, sprijinul acordat de toți consilierii locali ai municipiului Timișoara, precum și colaborarea noastră impecabilă pentru realizarea acestui demers. Atunci când proiectul a început, ne-am dorit ca imobilul, în ansamblul său, dar mai ales istoria pe care o are în spate să fie redată întregii comunități locale”, a transmis Silviu Vexler care a subliniat momentul simbolic al acestui prim pas pentru restaurarea Sinagogii Fabric, în contextul uneia dintre cele mai dificile pe-

rioadă din istoria poporului evreu.

„Poate că nu este întâmplător că acest moment, care era planificat anterior, are loc într-una dintre cele mai negre perioade prin care trece poporul evreu din întreaga lume, de la Holocaust și până astăzi. Acum, când Statul Israel este atacat de organizația teroristă Hamas și comunitățile evreiești din întreaga Europă sunt, practic, sub asediu, în România, la Timișoara, o sinagogă ce părea pierdută și uitată revine la viață. Pentru noi, pentru toate comunitățile evreiești, este un motiv de mândrie. Restaurarea acestei sinagogi este un tribut adus timișorenilor în primul rând, timișorenilor care nu au uitat contribuția comunității evreiești, care nu și-au uitat propria istorie”, a mai transmis președintele FCER.

Întâlnire cu ambasadorul Republicii Argentina în România, E.S. Carlos Alejandro Poffo

Președintele FCER a primit de curând vizita ambasadorului Republicii Argentina la București, E.S. Carlos Alejandro Poffo. Discuțiile au vizat unele situații recente, aspecte privind dezvoltarea relațiilor dintre cele două țări, viața evreiască din Argentina și din România, evoluția antisemitismului în

România și în lume, elemente din istoria recentă a comunităților evreiești, proiectele naționale desfășurate de Federația Comunităților Evreiești din România, inițiativile de preservare și punere în valoare a patrimoniului

evreiesc din țara noastră, respectiv programele de asistență socială și medicală desfășurate de FCER.

„În mod special mi-a făcut o plăcere deosebită să redescopăr, împreună cu domnul ambasador, elemente noi despre o viață fascinantă: povestea din Buenos Aires și aventurile în Tierra del Fuego ale lui Julius Popper, explorator, inginer și cartograf român de etnie evreiască, originar din București”, a mai notat Silviu Vexler.

Conferință internațională, organizată de Fundația Hanns Seidel și de Forumul Democrat al Germanilor din România

Evenimentul a pus în discuție aspecte importante privind rolul minorităților naționale în consolidarea democrației. Contribuția evreilor

la dezvoltarea României, programele pentru păstrarea și punerea în valoare a tradițiilor și a culturii evreiești, viața evreiască din România, precum și inițiativile de preservare și promovare a patrimoniului evreiesc din țara noastră au fost câteva dintre subiectele abordate în cadrul mesajului prezentat de președintele FCER, deputatul Silviu Vexler.

„Am subliniat relația apropiată și colaborarea deosebită dintre Federația Comunităților Evreiești din România și Forumul Democrat al Germanilor din România, precum și prietenia care

mă leagă de reprezentantul minorității germane în Parlamentul României, domnul deputat Ovidiu Gaș.

M-am bucurat să îl pot însoți pe domnul Markus Ferber, deputat european și președintele Fundației Hanns Seidel, în cadrul vizitei domniei-sale la Sinagoga din Cetate, edificiu emblematic pentru evreii din Timișoara și din România, care a renăscut. Este un exemplu al modului în care dorim să împărtășim cultura poporului evreu cu toți cei din jurul nostru, cu întreaga societate”, a transmis Silviu Vexler.

(G.G.)

România susține Israelul la cel mai înalt nivel

(Urmare din pag. 1) Fie memoria victimelor binecuvântată! «Domnul dă tărie poporului

Său, Domnul binecuvântează poporul Său cu pace.» (Psalmi 29: 11)

„Astăzi m-am întors în România pentru a vă cere ajutorul”

Ela, soția lui Tal Haimi, cu dublă cetățenie, română și israeliană, a rostit o alocuțiune emoționantă: „Bună, tuturor! Sunt Ela, soția lui Tal. Sora lui, Or, este și ea aici. Vreau să vă spun că de trei săptămâni încoace trăim un coșmar. Aproape 50 de teroriști au pătruns în kibutul nostru; au distrus, au omorât și au incendiat tot ce au putut. L-au luat cu ei pe soțul meu, i-au ucis pe prietenii noștri. Pe alți oameni i-au dus, de asemenea, cu ei. Viața mea și a copiilor mei s-a schimbat. Nu îl mai am pe soțul meu lângă mine și mi-am pierdut locul numit acasă. 1.400 de familii din Israel nu mai au speranță, dar eu am. Cu 79 de ani în urmă, după război, familia soțului meu a părăsit România și a venit în Israel pentru a fi parte din noua țară, țara poporului evreu! Astăzi m-am întors în România pentru a vă cere ajutorul. Am nevoie ca soțul meu să se întoarcă la mine. Am multe planuri cu privire la viața personală și la viața în cadrul comunității. Țin să vă mulțumesc. Trăim zile și momente foarte grele, dar cred în noi, în poporul român, în poporul israelian și în comunitatea evreiască.”

Un atac împotriva întregii umanități

Președintele Federației Comunităților Evreiești din România, deputatul Silviu Vexler, a arătat cât de repede a fost posibil ca fraza „Niciodată din nou!”, rostită la fiecare comemorare a Holocaustului, să-și schimbe înțelesul: „Din păcate, a venit momentul în care acel «Niciodată din nou!» a devenit «Acum!» într-o clipă. Doar am închis ochii și ne-am trezit într-un coșmar. Ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă în fiecare zi în Israel, din 7 octombrie încoace, nu este doar un atac împotriva unui stat, ci este un atac împotriva întregii umanități, împotriva fiecărui om care crede în democrație și în normalitate.”

Vorbitorul a subliniat tragismul situației în care se află ostaticii israelieni și familiile lor și și-a exprimat convingerea neclintită că Statul Israel va învinge: „Pentru FCER, pentru toate

comunitățile evreiești din țara noastră și pentru evrei, oriunde s-ar afla ei în lume, fiecare clipă în care cei peste 200 de ostatici se află în mâinile celor care au ucis nediscriminatoriu oameni nevinovați este o clipă care ne sfășie

sufletul, o durere pe care o simțim permanent. Fiecare ostatic este parte din sufletul nostru, așa cum și memoria tuturor nevinovaților care au fost asasinați este o pată asupra întregii lumi care a permis ca o astfel de clipă să existe. Sunt convins că Statul Israel va învinge. Nu încap discuții asupra acestui lucru. Tot ce ne dorim cu toții este să vedem cât mai repede cum ostaticii se întorc acasă în siguranță.”

Președintele FCER a atras atenția asupra faptului că efectele terorismului nu încep și nu se termină în Israel și că nu sunt vizați numai evreii, ci întreaga lume: „A venit timpul ca fiecare dintre noi să înțeleagă ce înseamnă terorismul palestinian, ce înseamnă terorismul, în general, și care sunt efectele reale ale urii.” Totodată, el a oferit o „temă de gândire neplăcută, dar necesară: cum ar fi dacă tot ce s-a întâmplat în Israel s-ar întâmpla aici sau în țara dumneavoastră? Cum ar fi dacă acei ostatici nu ar fi doar niște nume și niște fotografii pe un ecran? Dacă ar fi soții, copiii, frații, părinții sau bunicii dumneavoastră? Ura este nediscriminatorie. Evreii sunt, în acest caz, doar începutul. Am Israel Hai!”

Sunetul plin de speranță al șofarului

Eduard Kupferberg a explicat semnificația următorului moment: „De Iom Kipur, cea mai sfântă zi a calendarului evreiesc, se aude sunetul șofarului, pentru ca porțile cerului să se deschidă și să fie ascultate rugăciunile noastre și să fim înscrși în Cartea Vieții. De aceea, ceremonia depunerii de coroane va debuta cu sunetul aceluiași șofar, pentru ca porțile cerului să se deschidă și rugăciunile să fie auzite, iar cei care se află acum ostatici să se întoarcă acasă cu bine și să înceteze pierderile de vieți nevinovate!”

Au depus coroane de flori: din partea Administrației Prezidențiale, consilierul Sergiu Nistor; președintele interimar al Camerei Deputaților, Alfred Simonis; din partea președintelui Senatului României, consilierul Romeo Ghernic; din partea prim-ministrului României, șeful Cancelariei prim-ministrului, Mihai Ghigiui; viceprim-ministrul Cătălin Predoiu, ministrul afacerilor interne; ES Reuven Azar, ambasadorul Statului Israel în România;

președintele FCER, deputatul Silviu Vexler; deputatul Kelemen Hunor, de la Uniunea Democrată Maghiară din România; Alexandru Rafila, ministrul sănătății; Nicușor Dan, primarul general al municipiului București; deputatul Ovidiu Gaț, de la Forumul Democrat al Germanilor din România; deputatul Cristian Seidler, de la Uniunea Salvați România; ÎPS Aurel Percă, arhiepiscop și mitropolit al Bisericii Romano-Catolice; ES Kathleen Kavalec, ambasadoarea SUA în România; Ramona Chiriac, șefa Reprezentanței Comisiei Europene în România; ES Alfredo Maria Durante Mangoni, ambasadorul Republicii Italiene în România; ES dr. Peer Gebauer, ambasadorul Republicii Federale Germania în România; ES Alberto Rodriguez Goñi, ambasadorul Republicii Orientale Uruguay în România; ES Ihor Prokopchuk, ambasadorul Ucrainei în România; pentru Ambasada Canadei, consilierul Tristan Garcia; pentru Ambasada Re-

publicii Austria în România, ministrul Georg Oberreiter; pentru Ambasada Republicii Lituania în România, însărcinat cu afaceri a.i. Donatas Augulis; pentru Ambasada Republicii Slovacă, Andrea Fedorova; pentru Ambasada Republicii Chile, Claudia Núñez Ortega; pentru Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, secretar David Edmondson; pentru Ambasada Republicii Moldova, consilier Mihaela Manoli; pentru Ambasada Regatului Țărilor de Jos, secretar Ceyda Karaca; pentru Ambasada Regatului Danemarcei, secretar Christoffer Jansø.

Eduard Kupferberg a mulțumit Statului Major al Apărării și Garnizoanei București pentru sprijinul acordat în partea oficială a depunerii de coroane. În finalul ceremoniei, conform tradiției evreiești, toți cei prezenți au putut așeza pe monumentul din curtea Templului Coral o piatră în memoria celor care au murit în Israel.

Ela Haimi: „Mă întorc în Israel cu speranță în suflet”

La finalul ceremoniei dedicate memoriei victimelor atentatului terorist din 7 octombrie, precum și solidarității cu eforturile Israelului de a salva ostaticii ținuți în Fâșia Gaza, Ela Haimi, soția lui Tal Haimi (ostatic în Gaza), a oferit un scurt interviu revistei noastre, începând astfel:

– Sunt în România de 48 de ore, iar această călătorie a fost foarte importantă și emoționantă pentru mine, pentru că, în primul rând, mi-a dat speranță. Iar speranța mi-a cam lipsit în ultimele săptămâni. Cu această speranță în suflet mă întorc în Israel, unde voi aștepta vești despre soțul meu.

– Ce așteptări aveți după această vizită?

– Doresc în primul rând ca oamenii din România să afle cine este Tal, pentru că el este cetățean român. Am nevoie de sprijinul românilor și al autorităților române în aceste clipe foarte grele.

– Cum se simt copiii dumneavoastră zilele acestea?

– Este foarte greu. Pentru că în mod normal copiii ar trebui să fie fericiți. Așa și trebuie să fie copiii. Dar ei sunt îngrijorați și înspăimântați. Le este dor de tatăl lor. Le este dor de casa lor, pentru că noi nu ne putem întoarce în casa noastră acum. În plus, a fost greu pentru ei în aceste două zile, deoarece au rămas în țară, dar acum mă întorc la ei.

– Cum vă simțiți dumneavoastră zilele acestea, cine vă este alături?

– Este foarte greu. Dar îi am aproape pe prietenii mei, am aproape familia. Ei îmi dau putere. De asemenea, mă întărește gândul că soțul meu este în viață și are nevoie de mine.

– Aveți un mesaj pentru tinerii din forțele de apărare ale Israelului, care acum sunt pe front și fac tot posibilul pentru a-i aduce acasă pe cei care au fost răpiți?

– Da, vreau să le transmit să fie puternici. Faceți tot ce aveți nevoie să faceți și nu uitați valorile în care credeți și pentru care luptați. Nu uitați că o întreagă țară, o națiune și comunitatea evreiască din toată lumea sunt în spatele vostru.

Bereshit, ediția a V-a online: *Be'Yahad*

A cincea ediție online Bereshit, organizată de FCER, Joint și JCC, a beneficiat de o prezență semnificativă (cca 500 de participanți) pentru preocuparea vitală a evreilor din întreaga lume și a comunității evreiești din România: războiul din Israel. Genericul ei – *Be'Yahad* („Împreună”) – a sintetizat singurul răspuns care și-a dovedit eficiența în momente de încercare pentru poporul evreu: unitatea. Scopul teroriștilor și al celor care-i susțin nu este doar distrugerea Statului Israel, ci ei vor ca evreii, oriunde ar trăi, să nu se simtă în siguranță. O dovedesc manifestațiile și violențele antisemite care au avut și au loc în lume.

A fost o ediție specială, cu mare grad de emotivitate prin intervențiile unor originari din România, având rude apropiate ostatice ale Hamasului, dar și prin comentariile erudite și sensibile ale unor conferențieri din Israel, Canada și România.

Adrian Gueron, directorul JCC, a precizat că actuala ediție Bereshit ar fi trebuit să fie a XXI-a în format fizic și să aibă loc la Bacău, însă evenimentele tragice din Israel au impus reluarea formatului online, adoptat în pandemie. „Este foarte important că suntem împreună în aceste momente; ceea ce definește poporul evreu și comunitatea evreiască este unitatea”, a întărit el.

„Suntem o singură familie”

Israel Sabag a făcut un bilanț tragic și și-a exprimat încrederea în victoria statului evreu: „Israelul trece prin timpuri grele. Avem peste 1.400 de civili israelieni uciși, 300

de soldați uciși, peste 4.000 de victime, 160.000 de refugiați se află numai în Israel. În acea dimineață de Șabat, din 7 octombrie, 3.000 de teroriști au spart frontierele Israelului și au năvălit peste copii și bunici, soți și soții. Israelul se află acum în război, dar cu siguranță vom învinge. Vom învinge pentru că *Am Israel Hai!* În aproape 6.000 de ani de existență am trecut prin Inchiziție, am trecut prin Holocaust și suntem împreună. Vom învinge și de data aceasta. Suntem un popor învingător, avem asta în ADN-ul nostru. Întreaga comunitate din Diaspora este unită, suntem o singură familie. Un mare mulțumesc președintelui FCER, deputatul Silviu Vexler, care a făcut demersuri pentru vizita în Israel, după masacrul, înaintea oricărei alte națiuni, a prim-ministrului român Marcel Ciolacu. Participarea dvs. la Bereshit în număr atât de mare arată că suntem un popor puternic”, a spus directorul JDC România, Israel Sabag.

Prim-rabinul Rafael Shaffer a rostit rugăciunile pentru România și pentru Israel, rugăciunea pentru captivi. Israel Sabag a spus rugăciunea pentru soldații israelieni. Traducerile în română au fost asigurate de prim-cantorul Emanuel Pusztai.

„O pandemie a urii, cea mai cruntă clipă de după Holocaust”

Silviu Vexler a precizat că, dacă edițiile anterioare s-au desfășurat pe Zoom, în timpul pandemiei, care au avut la bază motive sanitare, acum asistăm la „o pandemie a urii nediscriminatorii”, care vizează „distrugerea vieților omenești”. Atacurile grupării teroriste Hamas împotriva Statului Israel nu constituie o operațiune militară; cei peste 1.400 de civili uciși

erau nevinovați, a subliniat vorbitorul. Este cel mai mare masacrul al evreilor, cea mai cruntă clipă de după Holocaust. Ținta teroriștilor de la Hamas nu se oprește la uciderea populației civile din Israel; ura lor se dorește a fi exportată la nivel mondial – să-i atace și să-i distrugă pe evrei, oriunde s-ar afla. Întreaga lume este în stare de asediu, cel mai recent exemplu fiind atacarea sinagogii, a sediului comunitar și a capelei cimitirului evreiesc din Viena. Încă din primele clipe ale războiului din 7 octombrie, FCER s-a mobilizat pentru a atinge două obiective: sprijinirea, cu toate resursele, a Statului Israel și protejarea membrilor comunităților evreiești din România, un rol esențial în acest sens avându-l colaborarea excepțională a FCER cu Guvernul României, cu Serviciul Român de Informații și cu toate structurile din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. În acest moment, nimic nu este mai important decât eliberarea în siguranță a ostaticilor din Israel, a continuat vorbitorul. Lumea trebuie să înțeleagă ce înseamnă terorismul palestinian și cât de importante sunt măsurile contra celor care atacă democrația. În caz contrar, evreii ar fi doar prima țintă; după ei ar urma toate celelalte democrații, a atras atenția deputatul FCER.

Ultimul mesaj audio al fiicei celei mari a lui Remus Alony, ostatică: „A început să intre fum în camera de siguranță. Nu mai putem ieși. Vă iubim!”

„M-am născut în România, la Bârlad, și am plecat în Israel când aveam 14 ani”, și-a început istorisirea Remus Alony, tatăl a două fiice și trei nepoate luate ostatic de teroriști.

„Avem două fete, Danielle și Sharon. Sharon cu soțul ei, David, și cu cele două gemene ale lor, Ema și Luli, de trei ani, locuiesc în kibbutzul Nir Oz. În ajun de Șabat, Danielle mi-a spus că vrea s-o viziteze pe Sharon, să țină sărbătoarea în kibbutz împreună cu fiica ei, Emilia, de cinci ani și jumătate, și cu alte 20 de rude. În dimineața acelei sâmbete fatidice, la ora 06:30, Danielle m-a anunțat pe WhatsApp că au început bombardamentele, așa că s-au adăpostit în camera de siguranță. După o oră mi-a scris din nou: «Teroriștii sunt în kibbutz; cred că au intrat la vecinii noștri.» După altă jumătate de oră: «Cred că au intrat la noi în casă.» După o oră mi-am auzit fiica printr-un mesaj vocal pe WhatsApp, spunând ceva ce n-am să uit toată viața: «Au început să ne incendieze casa. Acum a început să intre fum în camera de siguranță. Nu mai putem ieși. Vă iubim!» Când a venit, în sfârșit, armata, mi s-a spus: «Când am deschis camera de siguranță, nu era nimeni». «Erau cadavre sau urme de sânge?» Mi-au spus: «Nu, nu era nimic.» Nici nu cred că poate cineva să-și închipuie: să nu știi dacă șase oameni din familia ta au murit sau nu! Noi suntem 10 – familia apropiată – și am rămas patru: eu, nevasta mea, fiul meu și fetița lui. După o săptămână, armata ne-a anunțat, prin tot fe-

lul de filmulețe și alte mijloace, că toți șase erau în viață când au fost luați în Gaza. Când mi-au spus că au fost răpiți, am simțit un fel de ușurare că n-au fost uciși. N-am cuvinte să descriu asta. Acum câteva zile, Hamas a dat trei fotografii în care femeia din mijloc era fiica mea mai mare, Danielle. Și tot ea a vorbit. Sigur, i-au dat un text. Era așa de răscolită că a ajuns în situația asta! Cel puțin am avut o știre că e în viață, că e puternică. Să sperăm că toți sunt la fel ca ea. Ieri seară am fost la Tel Aviv și am participat la o manifestație unde cred că au fost 30.000-40.000 de oameni. Sperăm că guvernul o să fie destul de puternic pentru ca toți cei răpiți să fie eliberați. Ne gândim la ei tot timpul, ne uităm la fotografiile lor. Sunt acolo lupte grele. Nu știm dacă asta o să-i lovească pe iubii noștri. Să sperăm, să sperăm c-o să-i mai vedem vreodată!”, a încheiat Remus Alony.

Evreii români să fie puternici și să transmită un mesaj de unitate

Marele Rabin Menachem Hacohen a luat cuvântul în limba ebraică, iar traducerea a fost făcută de prim-rabinul Rafael Shaffer. El a vorbit despre Dumnezeu și despre modul în care ne raportăm la El și la problemele actuale din Israel. În aceste vremuri grele pentru poporul israelian apar multe întrebări legate de rolul și implicarea Divinității. Însă patriarhul Avraham nu a pus întrebări, ci a făcut precum i-a spus Dumnezeu. Nu putem pune întrebări pentru că nu putem primi răspunsuri, dar ceea ce pot face evreii în aceste momente este să rămână uniți. Marele Rabin a mărturisit că în acest moment el însuși are șapte nepoți care lucrează în armată, dispuși atât pe frontul de nord, cât și pe frontul de sud. Vorbitorul și-a declarat aprecierea pentru eforturile depuse de FCER și de președintele ei, Silviu Vexler, care în ultimii ani s-au asigurat că evreii din România sunt protejați. Evreii români trebuie să fie puternici și să transmită un mesaj de unitate care să reverbereze și în Israel, a punctat Marele Rabin. În încheiere, el a amintit că porunca de a nu ucide are o excepție referitoare la cei numiți generic *amalec*, după numele amaleciților (popor antic) care i-au atacat pe evrei în timpul pelerinărilor prin deșert, după ce au ieșit din Mițraim, fără ca evreii să le fi făcut ceva, cei care amenință existența evreilor, identificați astăzi ca Hamas și Hezbollah, grupări susținute de statul iranian. Marele Rabin a transmis binecuvântări tuturor evreilor, cu speranța că vor veni zile mai bune, de pace și a declarat că și-ar dori ca în acest an să serbeze Hanuca în România, căci în nicio altă țară nu e sărbătorită la fel de frumos ca aici.

„Cerem guvernului nostru să-i aducă pe toți acasă, cerem ajutorul lumii întregi!”

Gideon Heiman-Glatt, cu rădăcini în România, a cărui mamă de 84 de ani a fost răpită de Hamas din același kibbutz Nir Oz care adăpostea aproximativ 400 de oameni, a povestit că mama lui s-a adăpostit în camera de urgență. Ora 09:30 din acea dimineață a fost ultima dată când au vorbit la telefon. După o oră au început să circule videoclipuri prin Facebook și Tele-

gram, înfățișând acțiunile teroriștilor. Seara, sora lui Gideon a încercat din nou să o sune pe mama lor. A răspuns cineva în arabă: „Suntem Hamasul!” După trei zile au găsit un videoclip care dovedea că mama lor a fost luată în mașina teroriștilor. Vorbitorul a punctat: „Mama este o femeie puternică, are 12 nepoți. Mulți ostatici au o vârstă înaintată. Cerem guvernului nostru să-i aducă pe toți acasă, cerem ajutorul lumii întregi!”

Sidy Thal, istorie și actualitate

„Azi [5 noiembrie] a avut loc premiera TES a spectacolului *Sidy Thal* în coproducție cu Teatrul German de Stat din Timișoara”, a spus Maia Morgenstern, managerul Teatrului Evreiesc de Stat din București. „Acest spectacol vorbește despre un eveniment tragic petrecut în 1938. Poate că îl vom juca în mai multe orașe; el poate să constituie o platformă educațională, o lecție. Spectacolul din piesă a avut loc în 1938, într-un teatru. Sidy Thal era încrezătoare, îndrăgea teatrul; o actriță desăvârșită, după cum ne spun mărturiile vremii. A fost prevenită. E bine să înțelegem istoria și să nu permitem să fie ascunse sub preș experiențele dureroase ale trecutului, oricât de greu ar fi pentru noi și pentru ceilalți. Sidy Thal pornește într-un turneu iubind oamenii. Era credința ei: oamenii ne vor iubi. Nu sunt toți răi. Da, nu sunt toți... Dar ceea ce s-a întâmplat atunci – și istoria consemnează: atentate, victime, morți, răniți – rămâne o întrebare formulată permanent sau nu, exprimată prin mijloacele teatrului sau nu. Piesa am jucat-o la Sinagoga din Cetate, cu sala plină. Îmi exprim recunoștința față de cei care au făcut posibil ca acest eveniment să se țină într-un loc al spiritualității și al culturii iudaice. Mulțumesc președintei comunității timișorene, Luciana Friedmann. Ne-am bucurat de sprijin, de atenție, de grijă. Sigur, au fost fragmente din clasicul literaturii idiș, Șalom Alehem. Se vorbea despre o familie cu conflicte, certuri, sprijin, solidaritate. Apoi am mers la Teatrul German, unde spectacolul s-a desfășurat cu un text inedit, scris de Thomas Perle și Clemens Bechtel pe baza unei documentări extrem de riguroase. Îi mulțumesc lui Dan Druță pentru colaborarea dramaturgică. Mulțumesc președintelui Silviu Vexler, tuturor celor care și-au unit eforturile zi de zi astfel încât actual artistic să fie desfășurat cu multă emoție. Fie ca spectacolul să vă aducă speranță, încredere și sentimentul solidarității. Pace! Șalom!”, a mai spus Maia Morgenstern.

„Comunitățile au fost mereu reziliente”

Printr-un mesaj înregistrat, vicepreședintele FCER, ec. Ovidiu Bănescu, a trecut în revistă cele patru ediții anterioare, desfășurate online în pandemie, urmate în chip fericit de două ediții fizice, la Murighiol și la Sibiu: „Sperăm ca lucrurile să reîntre în normalitate cât de curând. Comunitățile au fost mereu reziliente

CLAUDIA BOSOI
IULIA DELEANU
CRISTIAN VECHIU
(Continuare în pag. 12)

Israelul a fost atacat și rănit în inima sa, dar poate reclădi încrederea de care are nevoie

Interviu cu istoricul OLIVER JENS SCHMITT, profesor la Universitatea din Viena

„Foarte mulți civili au fost omorâți pe teritoriul național, un stat pe care evreii l-au creat pentru a avea un spațiu sigur. În asta constă importanța istorică a acestui masacru teribil.”

– *Una dintre consecințele războiului pe care Israelul îl duce în Fâșia Gaza cu organizația teroristă Hamas – război declanșat de atacul acestei organizații asupra civililor din Israel – este creșterea alarmantă a antisemitismului, nu doar în lumea arabă, ci și în lumea occidentală. Aș porni, ca exemplu, cu vandalizarea cimitirului evreiesc din Viena, care vă e aproape; dar manifestări antisemite mai mult sau mai puțin violente au avut loc și la Paris, la Roma, la Berlin... Cum vedeți acest fenomen și care sunt instrumentele cu care putem contracara această escaladare a antisemitismului?*

– Este evident că ne confruntăm cu un moment extrem de periculos. Chiar și motivele pentru această izbucnire a antisemitismului în mai multe țări ale Europei sunt diferite, pentru că avem de-a face în multe cazuri cu o combinație între vechiul antisemitism autohton și antisemitismul importat în ultimele decenii. Vorbim aici despre migrația musulmană din Europa, mai ales în Germania, Marea Britanie și Franța, dar există încă un fenomen, mai periculos. Este vorba despre potențialul antisemit, iar rolul principal îl joacă aici stânga politică – și nu doar stânga extremă. În sânul stângii europene a existat întotdeauna, dar abia acum a ieșit la iveală, un puternic curent antisemit. La toate manifestațiile din Europa vedem această coaliție între extrema stângă, extrema dreaptă și extremiștii musulmani, islamisti. Asta a creat o situație pe care nu am mai avut-o până acum în istorie, de aceea acest fenomen este extrem de periculos. În unele țări, cum ar fi Marea Britanie, potențialul de mobilizare al acestor curente este extrem de mare; și s-a și văzut, la Londra, manifestația care a adunat 300.000 de participanți. În alte țări, precum Germania, elitele politice sunt încă în șoc, pentru că stânga politică a crezut că toți imigranții musulmani din Orient vor accepta narațiunea, care este și politica oficială a Germaniei, conform căreia Holocaustul este punctul cel mai important, de referință identitară, culturală și politică al Germaniei. S-au înșelat, iar acum s-a văzut că nu numai imigranții, ci și această coaliție a stângii extreme cu dreapta extremă s-au mobilizat împotriva populației evreiești din Germania. Este, într-adevăr, un moment de răscruce, în care vedem cum curentele care au existat înainte ies acum la iveală.

În momentul de față mi se pare foarte dificil să se reacționeze repede. Pentru că în țări ca Germania, statul a investit uriaș în ceea ce se numește dezbateră deschisă despre vina istorică a germanilor. S-a discutat decenii despre asta, în fiecare școală; statul și intelectualii au făcut foarte mult. Chiar și așa, și eu am auzit asta de ani de zile din partea foștilor mei elevi care sunt profesori de liceu acum, vedem că în școli din cartiere cu mulți imigranți s-au întâmplat unele lucruri foarte neplăcute din cauza antisemitismului importat.

Cred că acum – chiar și pentru școli, universități, autorități politice – este un moment în care trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva

toate inițiativele din ultimele decenii au eșuat, de fapt, și cum trebuie să reacționăm la asta. Nu pot să vă dau un răspuns rapid, pentru că este o întrebare pe care o pun și eu, alături de colegii mei, și nu putem oferi mai mult decât o analiză, în momentul de față.

– *Aș vrea să ne oprim puțin la cazul specific al mediului academic occidental, mai cu seamă universitățile mari, importante din Statele Unite ale Americii, unde observăm un discurs antiisraelian. Războiul capătă în zilele noastre și o dimensiune hibridă, prin propagandă și prin manipularea informației. În ce măsură acest tip de propagandă a prins în mediul academic, în marile universități?*

– A prins foarte mult și observăm de câțiva ani acest curent woke care a reușit să controleze atmosfera generală în universități care s-au bucurat întotdeauna de un prestigiu foarte mare. Rostul universității a fost tot timpul acela de a crea un spațiu pen-

tru dezbateră, iar acest curent a reușit să reducă dezbateră și chiar să-și impună opinia până la vârful ierarhiei. Trebuie să spunem că aceste instituții plătesc un preț și pentru o politică structurală, tolerată de ani de zile, în care cei mai agresivi și-au impus opinia și au obținut controlul acestor instituții.

Din fericire, situația nu este atât de gravă la noi, în Europa, dar primejdia pentru viitor este evidentă, pentru că în aceste universități sunt pregătite elitele de mâine. În SUA avem de-a face cu o elită care este, cel puțin parțial, sub impresia unei gândiri antiisraeliene, dar și antisemite și nu rareori chiar și antisemite. Să nu uităm că s-au petrecut în unele universități lucruri extrem de periculoase pentru studenții evrei, o atmosferă de pogrom, ceva de neînchipuit până acum. Universitățile din Ivy League sunt un spațiu simbolic pentru Statele Unite ale Americii, iar manifestațiile antisemite de acolo sunt foarte periculoase.

– *Nu-mi dau seama dacă și cum putem vorbi despre războiul din Fâșia Gaza și despre cel din Ucraina în același timp, dar am în minte două situații care le-ar putea aduce împreună. Prima: un aeroport din Daghestan luat cu asalt de mai mulți oameni, după aterizarea unui avion din Israel, și atacarea unui hotel în care erau cazați evreii, în aceeași republică parte a Federației Ruse. A doua: în Franța a fost pictată Steaua lui David pe unele clădiri în care locuiesc evreii, iar autoritățile franceze au făcut legătura între aceste manifestări antisemite și un cetățean al Republicii Moldo-*

va, care are legături strânse cu Moscova. Având aceste situații în minte, câtă legătură au cele două conflicte în desfășurare?

– Legătura de nivel strategic este atacul, evident, împotriva felului nostru de viață, a sistemului nostru politic. În general, Occidentul este atacat pe mai multe fronturi. Prin atacul lui Putin în Ucraina am aflat că Rusia este gata să distrugă sistemul internațional și principiul fundamental al ONU, conform căruia teritoriul unui stat membru nu poate fi atacat de un alt stat. Iar asta s-a petrecut; și suntem într-o fază în care dreptul internațional a fost violat și este foarte primejdiosă această situație, mai ales pentru țările mai mici. Rusia a fost tot timpul foarte prezentă și în Orientul Apropiat, în Siria mai ales. Israelul a încercat să nu susțină deschis Ucraina, pentru a potoli agresivitatea rusească în Siria, și nu știu dacă această politică a avut rost. Vedem că Israelul face parte din lumea occidentală, iar acum această lume occidentală este atacată de Rusia, cu sprijinul Chinei, dar și de islamismul radical care este o primejdie și în Europa. Exemplele pe care le-ați dat arată că avem de-a face nu doar cu un război deschis, tradițional, ci cu un război hibrid. Pe de altă parte, este o criză internațională pentru statele europene și pentru SUA, din cauza acestor grupuri impo-

rtante din Orientul Apropiat care devin crize interne. Este o situație foarte complexă și nu mai putem vorbi în mod tradițional despre politica externă și politica internă, pentru că aceste crize sunt legate între ele, dar influențează și politica internă în mai multe țări din Occident.

– *Cum vedeți atmosfera generală în lumea occidentală în contextul acestor războaie și al asaltului asupra democrațiilor liberale din Occident, atac care vine dinspre Federația Rusă, dar și dinspre extremismul religios, politic sau de altă natură?*

– Putem spune că unele state au înțeles foarte bine despre ce este vorba, mai ales statele scandinave, balticele, Polonia, Marea Britanie și Olanda care au acționat foarte clar și puternic. Dar Occidentul nu este omogen sau unitar, avem de-a face cu o complexitate politică uriașă. În Polonia, forțele liberale au câștigat alegerile; în Slovacia a fost invers. Putem observa diferite tabere în Europa și aceste multiple crize nu au pentru țările europene aceeași importanță. De pildă, pentru Franța, războiul din Ucraina este mai puțin important decât problema islamismului importat; Franța este și o putere militară la Mediterana, Germania nu este. Chiar și pentru țările scandinave problema islamismului radical este una complicată. Suedia, spre exemplu, se confruntă cu o populație musulmană concentrată în orașe, dar în același timp este expusă în regiunea baltică. Trebuie să ținem cont de situațiile naționale foarte diferite, iar asta explică de ce nu avem un Occident unit, gata să reacționeze. Asta este fără îndoială o slăbiciune majoră a Occidentului acum, inclusiv în ceea ce privește Israelul.

– *Atacul din 7 octombrie al organizației teroriste Hamas este văzut și ca un punct de cotitură în istoria Israelului și, în general, în istoria poporului evreu. Cum vedeți dumneavoastră acest atac și reacția Israelului de până acum?*

– A fost un moment extrem de tragic pentru toți evreii care au avut o încredere aproape oarbă în Israel ca un refugiu ce oferă o securitate absolută. Cred că în Israel nu există nicio îndoială că regimul politic al lui Benjamin Netanyahu și dezbaterile despre sistemul juridic, din ultimele luni, au slăbit capacitatea țării de a reacționa la primejdii care au existat întotdeauna. Eu cred că, după acest război, pentru Israel va veni un moment de cotitură. Adică această țară, care a fost atacată și rănită în inimă, poate recrea încrederea de care are nevoie, nu doar pentru cetățenii săi, ci și pentru toți evreii care nu trăiesc în Israel. Cred că a fost un moment istoric, deoarece, pentru prima dată, foarte mulți civili au fost omorâți pe teritoriul național, un stat pe care evreii l-au creat pentru a avea un spațiu sigur. În asta constă importanța istorică a acestui masacru teribil.

– *Unul dintre scopurile declarate ale Israelului, acum, este destructurarea organizației teroriste Hamas și eliminarea acestui pericol la adresa securității statului și a civililor israelieni. Cum vedeți rezolvarea acestui conflict și în ce măsură ONU poate juca un rol, în condițiile în care poziția acestei organizații internaționale nu este una proisraeliană?*

– Un mediator poate acționa doar dacă are încrederea părților implicate în conflict. Israelul l-a criticat foarte crunt pe secretarul general al ONU și nu cred că această organizație poate să joace un rol important. O soluție diplomatică poate veni de la statele importante din lumea arabă și din lumea occidentală.

Cu siguranță, un scop al organizației Hamas prin atacul din 7 octombrie a fost oprirea procesului diplomatic dintre Arabia Saudită și Israel, pentru a redefini situația generală din regiune. Și, din păcate, a reușit. Așadar, puterile mari regionale, dar și Statele Unite ale Americii vor trebui să joace un rol. Dar, din păcate, vor fi și alți actori, neinvitați, precum Iranul, China și Rusia, care cu siguranță vor încerca să folosească această situație pentru interesele lor.

– *Ca specialist ce urmărește extremismul politic și regimurile totalitare din istoria recentă, credeți că teocrația iraniană poate fi un partener de dialog în acest context?*

– Evident, din punct de vedere etico-moral este exclus. Dar o politică pragmatică este altceva. Iranul a existat în această regiune din Antichitate și nu o să dispară. O soluție trebuie ori să includă Iranul, ori să excludă această țară într-o manieră prin care puterea iraniană să fie limitată trainic de o coaliție a tuturor celor interesați. Și cred că asta a fost și unul dintre rosturile acordurilor diplomatice între Israel și Arabia Saudită. Limitarea puterii iraniene poate fi o cale. Și nu trebuie să uităm că nu știm exact cât de aproape este momentul în care Iranul va fi în stare să folosească o armă nucleară. Acest fapt va schimba întreaga situație.

Aceasta este o luptă pentru existența noastră

Interviu cu ZVI FEINE, fost director JDC pentru România

– Cum vă amintiți atacul terorist al Hamas, din 7 octombrie? Cum v-a afectat familia și pe dumneavoastră personal?

– Eram alături de familia mea, sărbătorind ziua de naștere a soției mele, în Marea Britanie, pe 6 octombrie. Am aterizat înapoi acasă, în aceeași zi, spre seară și ne-am culcat. A doua zi dimineață urma să mergem la slujba de Simhat Tora, dar înainte de a pleca m-am uitat o ultimă dată pe telefon. Atunci am realizat ce se întâmplă. Noi avem o familie numeroasă. Avem copii și 12 nepoți, avem frați și surori care, la rândul lor, au mai mulți copii. Cu toții trăim în Israel și, evident, am început să ne îngrijorăm. Mai târziu în acea zi aveam să aflăm că cele întâmplate afectaseră familia noastră foarte serios. Eu am trei surori, iar cea mai mare dintre ele are șapte copii. Fiica ei are, de asemenea, șapte copii, iar doi dintre fiii ei, care trăiesc în Beer Șeva, unul de 31 de ani, iar celălalt de 24 de ani, ambii căsătoriți și cu bebeluși acasă, și-au dat seama că se întâmplă ceva groaznic. Nu mai erau în armată, dar erau în rezervă, așa că și-au pus uniforme, și-au luat armele și au plecat spre zona de graniță cu Gaza, să vadă dacă pot ajuta, dacă pot salva oameni. La un moment dat am pierdut legătura cu ei și nu știam ce li se întâmplă. Ne-am temut pentru ce e mai rău. Tatăl lor este un foarte cunoscut rabin în Ierusalim, dar și ofițer în armată. Este la conducerea unei unități care se ocupă cu găsirea și recuperarea soldaților uciși, pentru a-i înhuma cum se cuvine. Și el s-a temut pentru ce e mai rău. Așa că rabinul-șef l-a îndepărtat de la conducerea misiunii, de teamă să nu își găsească propriii copii uciși pe front, și după două zile s-a întors. Într-un final, miercuri (10 octombrie), au fost găsite cadavrele celor doi băieți. Noam și Yishai Slotki au luptat cu mult curaj la intrarea în kibutul Alumim, aflat chiar la granița cu Gaza. Am văzut filmări cu ei din timpul luptei care a durat mult. Au reușit să ucidă mulți teroriști, dar din păcate au murit amândoi. A fost groaznic, trupurile lor erau atât de lovite, încât nu au putut fi identificați mai multe zile la rând. În cele din urmă, pe degetul unuia dintre ei a fost găsită o verighetă care fusese făcută de bunicul său. Au fost mai multe probleme de identificare, dar în final testele ADN au confirmat decesul amândurora miercuri dimineață. Au fost înmormântați pe Muntele Herzl, joi. Mii de oameni au ieșit pe străzi pentru a-i conduce pe ultimul drum spre Muntele Herzl. Au fost îngropați târziu, după ora 23.00, pentru că erau la rând mulți alți soldați care urmau să fie înmormântați, dar și pentru că mii de oameni voiau să le aducă un omagiu, să-și ia rămas bun. Este o perioadă foarte grea pentru noi. Cumnatul meu, Eitan Eisman, care este și el un foarte cunoscut rabin aici, merge de ani de zile în unitățile militare să vorbească cu soldații, pentru că și el a pierdut un fiu în război, în urmă cu 19 ani. Vedeți, este foarte greu să-ți îngropi propriul copil, dar 19 ani mai târziu să-ți îngropi și nepoții este și mai dificil. Dar suntem împreună, ne vedem des, ne susținem unul pe altul. Viața merge înainte și facem ce putem.

Nu vă pot spune câți nepoți și câte nepoate am, care sunt acum în armată, pe front. Undeva între 20 și 30. Copiii mei nu mai sunt în armată, pentru că sunt deja prea în vârstă pentru

asta, dar toată lumea face voluntariat, fiecare se oferă să ajute cum poate. Așa că, da! Am fost afectați și sperăm să nu fie mai rău de atât pe viitor. Putem doar să ne rugăm și facem asta de fiecare dată când mergem la sinagogă.

– Toate aceste sacrificii sunt făcute pentru binele comun, pentru securitatea statului și a civililor...

– Da, aceasta este o luptă pentru existența noastră, de aceea moralul militarilor, dar și al civililor este foarte ridicat. Toată lumea ajută. Soția mea, spre exemplu, gătește pentru soldații stabiliți în apropiere de casa noastră. Dar cred că sunt 200 de familii care pregătesc mâncare pentru acea unitate.

– A trecut deja mai bine de o lună și jumătate de la atac, iar viața în Israel s-a schimbat radical de atunci. Cum faceți față situației acum, care este atmosfera în regiunea dumneavoastră?

– Cred că sunt mai multe îngrijorări acum. Principala îngrijorare este legată de ostatici, femeile, copiii și soldații răpiți. Dar nu putem să nu ne gândim mereu la cei peste 1.400 de oameni pe care i-am pierdut într-o singură zi, în acel masacr care ne-a amintit tuturor de Holocaust. Ne dăm seama însă că trăim alte vremuri, iar societatea se simte mobilizată în a oferi armatei tot sprijinul de care are nevoie pentru a face ce trebuie făcut. Apoi, marea îngrijorare este despre ce se va întâmpla în nordul țării. Iar sentimentul nostru este că, în ceea ce privește atacul din nord, nu se pune problema dacă va veni, ci când va veni. Așadar, suntem preocupați de ce se întâmplă în Gaza, de ce crede lumea despre acest război, suntem preocupați de ostatici și de atacurile Hezbollah, pentru că satele și orașele noastre din nord sunt atacate. Nu e un război în toată regula acolo, dar e aproape de a fi unul, iar când asta se va întâmpla, Gaza va arăta ca un lucru mic, prin comparație.

– Ne confruntăm cu o altă mare problemă în contextul războiului, o escaladare alarmantă a antisemitismului în lumea occidentală. Cum credeți că putem lupta cu acest fenomen?

– Suntem cu toții șocați de această revenire în forță a antisemitismului. Eu am un doctorat la Universitatea din Pennsylvania, este universitatea pe care am absolvit-o în urmă cu mulți ani, în 1974. E o universitate din Ivy League, foarte liberală, iar acum studenții evrei nu se mai simt în siguranță acolo. Se întâmplă la fel în Yale, Cornell, Columbia, Harvard. Este șocant pentru noi. Cred că asta spune mult despre societățile din Vest. Este o schimbare culturală, iar lumea occidentală trebuie să se trezească. Ce mă îngrijorează pe mine este că antisemitismul este prezent în rândul tinerei generații.

– Ne confruntăm și cu un tip de propagandă care este mult mai importantă în zilele noastre, decât în urmă cu 10-20 de ani...

– Este clar că nici Israelul, nici Statele Unite ale Americii nu au gestionat acest domeniu cum trebuia. Cred că acesta este un semnal de alarmă pentru noi toți, nu doar pentru evrei. Societățile occidentale conștientizează ce se întâmplă. Gândiți-vă doar cum au privit locuitorii Londrei sute de mii de musulmani protestând violent în oraș. Să sperăm doar că oamenii vor avea curajul să înfrunte aceste probleme.

– Pe de altă parte, mulți prieteni ai Israelului și-au arătat sprijinul în această perioadă dificilă. Amintesc aici prima vizită a unui șef de guvern în Israel de la începerea conflictului. Este vorba de prim-ministrul României, Marcel Ciolacu, însoțit, desigur, de președintele Federației Comunităților Evreiești din România, deputatul Silviu Vexler. Având în vedere relația dumneavoastră cu România, una specială și foarte apropiată, aveți un

mesaj pentru comunitatea evreiască de aici?

– În primul rând, vizita domnului Marcel Ciolacu și a domnului Silviu Vexler a fost foarte bine primită aici. Asta spune ceva despre relația dintre România și Israel. Știm care sunt prietenii noștri – și care nu sunt. Iar România este unul dintre cei mai buni prieteni ai noștri. Această vizită și poziția României arată o evoluție extraordinară în ultimii ani a societății românești. Este clar că societatea românească face parte din democrațiile liberale occidentale și am simțit sprijinul Guvernului României pentru comunitatea evreiască de acolo și pentru Israel. De altfel, legătura dintre țările noastre a fost întotdeauna foarte puternică. Aici este impresia aceasta, că cel mai mare val de evrei au emigrat din Maroc, dar, dacă te uiți pe datele biroului de statistică, afli că nu este adevărat. Cea mai mare aliya, din 1948 încoace, a venit din România. Evreii originari din România sunt în toate domeniile. Îi găsim în armată, în medicină, în mediul academic, în justiție, în afaceri, în Parlament, peste tot. Sunt total integrați și se simt parte din această țară, dar iubesc în continuare România și o vizitează cât de des pot. Este o relație de iubire, putem spune, iar ceea ce se întâmplă acum nu face decât să întărească această relație dintre noi. În plus, viitorul comunității evreiești din România este unul care arată bine, oamenii se simt în siguranță, iar asta e bine atât pentru evreii din comunitatea românească, cât și pentru Israel.

GEORGE GÎLEA

Președintele Germaniei, alături de mii de protestatari pro-israelieni

Mii de locuitori ai Berlinului s-au adunat în fața Porții Brandenburg, la 27 octombrie, pentru a-și manifesta sprijinul și simpatia față de Israel și pentru a protesta împotriva antisemitismului declanșat de războiul dintre Israel și Hamas.

Mitingul a fost organizat sub deviza „Să ne opunem terorii, urii și antisemitismului – în solidaritate și compasiune față de Israel”, cu participarea unei largi alianțe de oameni politici, partide, sindicate, organizații neguvernamentale și religioase, inclusiv Consiliul Bisericii Protestante din Germania și Conferința Episcopilor Catolici, rude ale ostaticilor.

Potrivit organizatorilor, peste 20.000 de participanți au venit la miting. Printre ei s-a aflat și președintele Germaniei, Frank-Walter Steinmeier, care a declarat că a proteja viața evreiască este „o datorie civică”, precum și un mandat federal. „Nimic nu mai este la fel începând din 7 octombrie. De la sfârșitul Holocaustului, niciodată nu au fost omorâți atâția evrei într-un singur atac.

Israelul are dreptul la autoapărare față de acest terorism”, a afirmat Steinmeier adresându-se rudelor ostaticilor germano-israelieni care stăteau lângă el pe scenă.

Mitingul s-a desfășurat în condițiile exploziei numărului de incidente antisemite în Germania și ale protestelor antiisraeliene organizate în întreaga țară. Măsuri mai dure luate împotriva discursului de ură împotriva Israelului și a evreilor au provocat nemulțumirea unor militanți de stânga, care au vorbit despre restrângerea libertății de a critica

Israelul, dar vorbitorii la miting au cerut Germaniei să ia o poziție și mai dură împotriva celor care urmăresc distrugerea Israelului și-i amenință pe evreii din Germania. Ei s-au referit la relațiile speciale ale Israelului cu Germania, care au depășit Holocaustul. Toți au fost de acord că Israelul are dreptul de a se apăra și că evreii din Germania trebuie protejați de acțiunile antisemite. Mulți vorbitori au menționat suferințele populației civile din Gaza sub Hamas și au cerut deschiderea unor coridoare umanitare.

În cuvântul său, Daniel Botman, directorul administrativ al Consiliului Central al Evreilor, a spus că, în Germania, evreii și instituțiile lor trebuie protejate de amenințările teroriste, amintind că de curând s-a încercat incendierea unei sinagogi din Berlin. El a propus ca făptașii unor astfel de acte și agitatorii care nu sunt cetățeni să fie deportați, iar cei care sunt cetățeni să fie aspru sancționați. „Dacă Germania nu înăsprește măsurile împotriva extremiștilor care trăiesc aici, teroarea din Gaza va ajunge și în Germania.

Sinagogile din Germania au devenit ținte. Stele galbene au fost pictate pe casele unde trăiesc evreii. Aceste fapte nu pot fi tolerate”, a declarat Ron Prozor, ambasadorul Israelului. Unii dintre vorbitori au atras atenția și asupra faptului că mulți musulmani din Germania au condamnat atacul terorist efectuat de Hamas. De aceea, a arătat Saskia Esken, un lider social-democrat, musulmanii care trăiesc cu noi nu trebuie să devină ținte ale extremei drepte.

EVA GALAMBOS

I U D A I C A

RAFAEL SHAFFER, prim-rabinul FCER:

„Întotdeauna am ieșit la liman, vom ieși și de data asta”

Prim-rabinul Rafael Shaffer s-a întors recent din Israelul cuprins de război. Având și o familie numeroasă acolo, am dorit să aflăm cum apreciază evenimentele din Israel și cum a afectat războiul viața de zi cu zi a oamenilor, inclusiv a familiei domniei-sale.

Acest război ni s-a impus

„Pentru pace este nevoie de doi, pentru război este nevoie de unul singur. Nu noi am luat decizia să intrăm în acest război. O decizie pe care o iei o cântărești dacă e bună sau nu. Noi nu am avut aici ce decide, n-am avut ce alege”, a subliniat interlocutorul nostru, referindu-se la conflictul Israel-Hamas și la consecințele acestuia.

În continuare, el a arătat: „Este greu să mă pronunț dacă a fost bine ales momentul pentru lansarea acțiunilor militare, deoarece nu dispun de informațiile necesare, nu am competența, nu sunt nici specialist militar și nici nu știu dacă în urma lor situația s-ar rezolva, așa cum nu am nici competența să afirm dacă deciziile au fost corecte. Cei care iau deciziile dețin multe informații, dintre care o parte nu sunt publice. Înțeleg că a fost necesară o ripostă la un asemenea atac. În ce formă, cât, unde, cum, dacă va rezolva problema sunt întrebări, dar dacă alegerea era între a riposta și a nu riposta, înțeleg că acțiunea teribilă a Hamas nu putea fi lăsată fără ripostă. Dimensiunile ripostei, asta deja depinde de calificarea militară, iar analiza acestei situații mă depășește. Din păcate, războiul cere sacrificii, multe victime civile; și aceasta deoarece Hamas și-a plasat instalațiile militare în spatele unui scut uman. Din păcate, trebuie să iei o decizie; și în această situație fără ieșire, orice fel de decizie va fi criticată. E o situație *lose-lose* și aici este nevoie de un echilibru, de o decizie de finețe, iar cei implicați trebuie să dispună de

foarte multă calificare și foarte multe informații; și, din nou, trebuie să adaug că eu nu le dețin.”

„M-ați întrebat dacă decidenții erau conștienți de ecourile, consecințele pe plan global ale lansării acestei acțiuni, respectiv creșterea antisemitismului în Europa și în lume. Dacă au fost conștienți de ceea ce fac, acesta este un subiect de cercetare pentru viitoarea Comisie care se va forma după război”, a subliniat prim-rabinul Shaffer.

Oamenii sunt derutați

Interlocutorul a arătat că nu a avut prilejul să stea de vorbă cu multe persoane, să ceară opinia lor despre situația dată, a stat mai mult cu familia, dar și-a dat seama că, în general, oamenii erau derutați sau preluau idei de la alții.

„Deocamdată guvernul este solid, unitar, nu vrea să renunțe la propria existență și aceasta va fi și poziția de după război. Va fi o anumită vigoare, dar fiecare va rămâne pe poziția lui. Pe de altă parte, este de asemenea dificil să găsești un răspuns la această situație pe baza doctrinei iudaice. Nu este un caz simplu în care aplici o doctrină, este nevoie de o decizie personală. Principiul în acest caz este «ai voie să te aperi și nu ai voie să omori nevinovați», dar ești pus în situația în care cele două se bat cap în cap. Atât din punct de vedere militar, cât și doctrinar sunt aceleași considerente. Noi nu am ales această situație și orice facem este dăunător. Este o situație în care un conducător militar trebuie să ia o decizie, fie și proastă, deoarece

lipsa de decizie este cea mai proastă opțiune.”

Războiul aduce și șomaj

Interlocutorul nostru a vorbit despre situația membrilor de familie, răspândiți în toată țara, care caută să se adapteze noilor condiții, să-și continue viața. Una dintre fiice locuiește la 20 de km de granița cu Gaza. Aici nu au ajuns teroriștii, dar sunt alarme în permanență. Ea lucrează la un complex de grădiniță și creșă. În primele zile ale războiului, ambele au fost închise; acum s-a reluat activitatea, dar creșa a fost mutată într-un adăpost, fără lumină, fără aerisire naturală. Pentru că dacă copiii din grădiniță pot fi învățați ca la o alarmă să ajungă în 40 de secunde la adăpost, acest lucru nu se poate face cu cei mai mici copii, de vârsta creșei. Una dintre consecințele războiului, deși despre acest lucru se vorbește mai puțin, este faptul că oamenii își pierd locurile de muncă, se instalează șomajul. Mulți dintre ei au rate, dar nu au salarii din care să le plătească. De pildă, peste tot în țară șoferii de taxi nu au ce face. O altă fiică a rabinului, care lucrează la un birou de avocatură, a fost trimisă acasă, deoarece nu au de lucru. Turismul s-a blocat, a regresat. Sunt 150.000 de refugiați interni, cei care au fost dislocați din zona de graniță cu Gaza, despre care ONU nu vrea să știe. De asemenea, au plecat mulți muncitori străini, deoarece și-au pierdut locul de muncă.

Prim-rabinul Rafael Shaffer s-a referit și la creșterea alarmantă a antisemitismului în lume. El a respins ideea că activitățile și măsurile pe plan național și internațional în combaterea antisemitismului ar fi fost inutile și a considerat că, fără acestea, situația ar fi putut

fi și mai rea. În pofida a tot ceea ce se întâmplă în Israel și în lume, el este un optimist: „Am ieșit la liman de multe ori, vom ieși la liman și de data asta”, a fost concluzia prim-rabinului român.

A consemnat
EVA GALAMBOS

Dictionar selectiv de civilizație iudaică – Șabatul

Șabatul este ultima zi a săptămânii, în calendarul evreiesc. Începe vineri la apusul soarelui și se încheie în seara următoare la apariția primelor trei stele pe cer. Este singura zi sfântă menționată în Decalog – „Ține minți Șabatul, ca să-l sfințești” –, „semn veșnic al Legământului” și al „sfințirii lui Dumnezeu” (Ieșaiahu 31, 12-17).

Șabatul rememorează încheierea Lucrării Divine: „Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, fiindcă într-însa S-a odihnit de toate lucrările Sale, pe care le-a făcut și le-a pus în rânduală” (Geneza 2, 3). Șabatul este asociat ieșirii din sclavia Mîtraimului, actul de naștere al poporului evreu: „Adu-ți aminte că ai fost rob în pământul Egiptului și Domnul Dumnezeu tău te-a scos de acolo cu mână tare și cu braț întins și de aceea ți-a poruncit Domnul Dumnezeu tău să păzești ziua odihnei” (Deuteronomul 5, 15). Se odihnesc de Șabat și oameni și animale, toată suflarea care se află sub acoperișul casei evreiești. Un copil evreu deprinde din primii ani cum trebuie respectat, în linii elementare, Șabatul: să nu te atingi de foc, indiferent sub ce formă; firește, să nu gătești; să nu ții creionul sau orice altă unealtă de scris în mână; evident, să nu scrii; să nu coși; să nu tai... Dar atunci când este în joc salvarea unei vieți omenești – *pikuah nefesh*, toate interdicțiile dispar.

Șabatul este deschis prin ceremonia de binecuvântare a lumânărilor, oficiată de gospodina casei. Lumina lumânărilor marchează momentul primordial al Creației, în care Dumnezeu Unicul a zis: „Să fie lumină!” Și a fost lumină.”

Șabatul a avut și are un rol-cheie în păstrarea unității poporului evreu de pretutindeni. În exiluri, mai ales în cel de 2000 de ani, când, neavând țară, evreii depindeau de bunul plac al cărmuitorilor din țările de adopție și erau supuși adesea la oprobriu născut din prejudecată, Șabatul le era reazem sufletesc. Poemul sinagoga de primire a Șabatului, „Leha Dodi Licrat Kala...” – „Vino, iubite, înaintea alesei / În întâmpinarea Șabatului, miresei” –, atribuit cabalistului Solomon Alkabeț (1505-1584), cu referire mistică la nuntirea lui Israel cu Regina Șabat, darul lui Dumnezeu Unicul, exprimă transfigurarea umilului de fiecare zi într-un om care își îndreaptă spinarea cu încredere și speranță: Dumnezeu e cu el. (I.D.)

Hasdai Crescas – criticul lui Aristotel

Secolul al XIV-lea a însemnat pentru filozofia iudaică și apariția unui filon antiaristotelic tot mai accentuat. Am observat deja în episoadele trecute că Maimonide și Gersonides au avut raportări adeseori critice față de filozofia aristotelică, dar exponentul cel mai de seamă al curentului antiaristotelic, în perioada medievală, a fost, probabil, Hasdai ben Abraham Crescas.

Rabinul Hasdai Crescas s-a născut în jurul anului 1340, la Barcelona, provenind dintr-o familie cu o puternică tradiție intelectuală, îndeosebi în ceea ce privește studiul Talmudului. În perioada de formare, Crescas a studiat cu marele rabin Nissim Gerondi, remarcându-se rapid ca una dintre figurile proeminente ale lumii iudaice spaniole. Treptat a căpătat o oarecare influență la curtea regelui spaniol care l-a însărcinat cu reorganizarea comunităților iudaice din Aragon, într-o perioadă tensionată din punct de vedere religios.

La rândul său, Hasdai Crescas s-a dovedit a fi și un bun învățător pentru noile generații de rabini și filozofi evrei, cel mai

de seamă discipol al său fiind Joseph Albo, despre care vom vorbi într-un episod viitor. Spre deosebire de Maimonide și Gersonides, care admiteau, în ciuda oricărei critici, relevanța proiectului metafizic al lui Aristotel, Crescas a respins elementele fundamentale ale filozofiei aristotelice, încercând să se delimiteze în întregime de filonul antic grec. Subliniem cuvântul „încercând”, căci, așa cum vom vedea data viitoare, ca și în cazul predecesorilor lui, în anumite aspecte apelul la filozofia antică nu poate fi ocolit.

Pe de altă parte, Hasdai Crescas a fost perceput în perioada respectivă ca fiind mai radical decât Maimonide și de aceea nu a exercitat o influență similară cu cea a autorului *Călăuzei rătăciților*. Un posibil motiv pentru care filozofia lui Hasdai Crescas nu a avut același efect revoluționar precum cea a lui Maimonide ține și de respectul de care continua să se bucure aristotelismul în mediul

iudaic. Totodată, realitatea politică, socială și religioasă a epocii lui Crescas poate reprezenta un alt factor decisiv pentru care filozofia rabinului născut la Barcelona nu s-a bucurat de un succes fulminant.

Din păcate, tumultul acelei perioade și-a spus cuvântul și asupra lucrărilor lui Crescas, căci dintre acestea astăzi mai supraviețuiesc doar două. Lumea iudaică din Spania se afla în plin proces de transformare, puterea aragoneză exercitând presiuni în vederea convertirii evreilor, iar sub aceste auspicii Hasdai Crescas a scris un mic tratat intitulat *Respingerea principiilor creștine*, în care ataca principalele principii teologice ale creștinismului. De notat faptul că acest text a fost scris în spaniolă și mai apoi tradus în ebraică, ceea ce ne indică posibilitatea ca Hasdai Crescas să fi gândit tratatul ca pe un instrument de contraargumentare în fața autorităților creștine.

Însă scrierea de căpătâi a lui Hasdai Crescas, cea care i-a asigurat recunoașterea filozofică chiar și din partea unui gânditor ca Baruch Spinoza, este *Or Adonai (Lumina Domnului)*. Scris în

ebraică, acest text se dorea a fi o completare la binecunoscuta lucrare maimonidiană, *Mishneh Torah*. Cu alte cuvinte, Hasdai Crescas își propunea prin *Or Adonai* să revizuiască acele principii fundamentale ale credinței iudaice, identificate de Maimonide. Evident, o astfel de încercare nu era doar curajoasă și provocatoare, ci și necesară pentru acea vreme, căci comunitățile iudaice din Spania începeau să se fărâmițeze și să își piardă încrederea în vigoarea propriei lor credințe, sub presiunea exercitată de catolicii spanioli. Prin urmare, efortul intelectual și spiritual al lui Hasdai Crescas în *Or Adonai* nu reprezenta doar o simplă ambiție personală de a concura cu marele Maimonide, ci o misiune demnă de un rabin care era și liderul comunității sale.

În următorul episod vom analiza conținutul și inovațiile filozofice din *Or Adonai*.

CRISTIAN VECHIU

FILOZOFIE IUDAICĂ

COMUNITĂȚI

Sighetu Marmatei

Am învins. Victorie! Triumf! Succes! Realizare! Renaștere!

Miercuri, 4 octombrie 2023, la ora 15:30, la sala Radio din Sighetu Marmatei (str. Plevnei, nr. 8) a fost prezentată unui numeros public, în mare parte elevi de liceu, o expoziție unică în peisajul maramureșean. Expoziția „Am învins” este despre trecut, prezent și viitor, persoanele din fotografiile expuse fiind originare din județul Maramureș. Prin imagini fotografice recente și prin scurte prezentări foarte sugestive, „Am învins” este un omagiu adus curajului și eroismului supraviețuitorilor Holocaustului. Organizatorii expoziției sunt Fundația Tarbut, reprezentată de activista Peninah Zilberman, și Asociația Maramureș Heritage, reprezentată de Robert Cotos, în parteneriat cu Inspectoratul

Școlar Județean Maramureș, reprezentat de profesorul de istorie Marius Voinaghi, inspector școlar de specialitate.

În scurtele intervenții ale organizatorilor, la care s-au alăturat și membrii Comunității Evreilor din Sighet, s-au evocat grozăviile Holocaustului și modul în care și-au refăcut puținii supraviețuitori viețile sfâșiate de pierderea celor dragi (din cei aproximativ 14.000 de evrei deportați numai din

Sighetu Marmatei și împrejurimile acestuia, s-au mai întors 2.308 persoane). În intervenția sa, David Lieberman, președintele Comunității Evreilor din Sighetu Marmatei, le-a povestit celor tineri exemplul concret al propriei sale familii refăcute după Al Doilea Război Mondial, care a ajuns la ora actuală să numere nu mai puțin de 19 nepoți. De altfel, s-a arătat că, în urma pierderii celor aproximativ 6 milioane de suflete, a trebuit să treacă peste șapte decenii pentru ca numărul evreilor trăitori azi în lume să revină la cifra de dinaintea războiului. S-a subliniat de asemenea importanța unor astfel de adevărate lecții de istorie, mai ales în contextul introducerii, în programa liceelor, a studierii, în clasele a XI-a și a XII-a, a materiei „Istoria evreilor. Holocaustul”.

**Vom învinge! Vom fi victorioși!
Vom triumfa! Vom avea succes!
Vom realiza! Vom renaște!**

Sâmbătă, 7 octombrie 2023, ne-am trezit de dimineață cu obișnuitele tabieturi, doar pentru câteva minute, deoarece, ascultând știrile, am rămas cu totul șocați de cele întâmplate în Israel. Suntem doar o mână de evrei în acest oraș devenit celebru ca fiind orașul natal al lui Elie Wiesel, majoritatea având rude în Israel și în multe alte părți ale lumii. Totul părea să se normalizeze cumva în ultimul timp, chiar și cu vechile răni încă nevindicate după 80 de ani de la deportările și exterminările în masă ale evreilor din Transilvania și din alte părți ale

Europei aflate sub ocupație nazistă.

Și iată că vine această lovitură inimaginabilă, neprovocată, cu mii de victime decedate și rănite într-o singură zi. Iar vorbim despre teroriști, iar vorbim despre atrocități, iar ne plângem morții, iar ne pregătim de război. Însă cea mai mare problemă a acestei noi situații o constituie faptul că nu se știe când și cu ce sacrificii se va încheia.

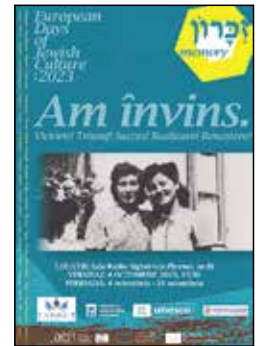
O altă chestiune la ordinea zilei sunt manifestațiile deschise proteroriste de pretutindeni, care instigă la distrugerea nu numai a Statului Israel, ci și la eliminarea evreilor de peste tot din lume. Deja până la începutul lunii noiembrie, când scriu aceste rânduri, numai printre rudele celor din Sighetu Marmatei s-au confirmat: un deces în familia subsemnatului: nepoata unuia dintre verii mei, în vârstă de numai 24 de ani, cu toate studiile terminate, în pragul căsătoriei, era printre participanții la festivalul din sudul țării, când, împreună cu prietenul ei de aceeași vârstă, au fost secerăți de gloanțele teroriștilor; dispariția

unuia dintre cei 19 nepoți ai familiei președintelui Lieberman, pe care o deplângem cu toții.

Desigur că nici ziua de 9 octombrie nu a trecut fără a fi comemorate, într-un cadru adecvat, pe esplanada din fața Monumentului Holocaustului din Sighetu Marmatei, victimele ororilor fasciste petrecute în România anilor celui de Al Doilea Război Mondial. S-au evocat crimele petrecute în acea perioadă la comanda autorităților statului român aliat cu Germania nazistă, amintindu-se cifrele evreilor omorâți cu bestialitate în urma deportărilor în Transnistria și a celor schingiuiți și încărcăți cu forța în Trenurile Morții.

Și, ca un făcut din partea sorții, în aceeași zi de tristă amintire, 9 octombrie, ne-am despărțit pentru totdeauna de doamna Golda Salamon, ultima supraviețuitoare a Holocaustului din orașul nostru, asistată de comunitatea noastră, în vârstă de 95 de ani, z.l.

PETRU GANZ

Dej Monumentul Holocaustului din pădurea Bungăr, reinaugurat

Pe 9 octombrie, de Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului, Comunitatea Evreilor din Dej, împreună cu primăria și cu Muzeul municipal au comemorat această zi. Între orele 9-11, la Muzeu au avut loc prelegeri pe tema „Personalități din Comunitatea Evreilor din Dej” care au avut un impact major asupra vieții orașului. La aceste prezentări au participat elevi de gimnaziu, de liceu și de școală profesională, împreună cu profesorii lor. Aceștia au dorit ca subsemnata să-i informeze și să le pună la dispoziție materiale care să-i ajute în predarea și receptarea materiei nou introduse, „Istoria evreilor. Holocaustul”, urmând ca pe parcurs să existe o colaborare în acest sens.

De la ora 11 până la ora 13 au avut loc vizite ale elevilor în sinagogă, unde li s-a expus istoria comunității, a sinagogii, perioada Holocaustului, urmată de ghetoul din pădurea Bungăr, unde au fost strânși toți evreii din oraș și din zonele învecinate, până la Ileana și Beclean, elevii fiind foarte interesați și având întrebări despre sărbătorile și religia mozaică, despre limba ebraică și inscripționările din sinagogă, despre viața religioasă actuală a comunității.

Apoi, primarul municipiului Dej, Costan Morar, a depus o coroană de

flori la monumentul Holocaustului din fața Sinagogii. Alături de el au depus coroane și elevi ai instituțiilor de învățământ din oraș.

Cu ocazia Zilei Naționale de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România, s-a reinaugurat monumentul din pădurea Bungăr, locul ghetoului. Prezenți au fost membri ai comunității noastre, precum și primarul Costan Morar, Munteanu Dorin, arhitectul care a proiectat monumen-

tul, și arh. Szervaczius Laszlo care ne-au onorat cu prezența. Pentru a lăsa întipărită viitoarelor generații trista amintire a acestui ghetou, la intrarea în incinta monumentului, membrii comunității și-au pus amprenta mâinilor pentru a-i aminti pe acei evrei martiri care au trecut prin acest ghetou.

Yael Gross,
președinta CE Dej

Brașov

Viața înainte de toate

În acea fatidică zi de Șabat – devenită acum Sâmbăta Neagră –, fiecare israelian a conștientizat ce înseamnă să fii fără apărare, fie și preț de câteva ore. La scurt timp – iar asta continuă să se întâmple până azi tot mai îngrijorător –, evreii din întreaga lume au aflat ce se întâmplă dacă Israelul se apără: izbucnește un val de antisemitism. Cu toate acestea, știm că nu toată lumea este împotriva noastră, primim dovezi și ne bucurăm că există o raliere de partea Israelului, de partea evreilor, poate mai mult decât în orice alt moment al existenței acestui stat și acestui popor.

Acum, vremelnic – dar prudent –, porțile sinagogii nu mai sunt larg deschise oricărui vizitator dornic să ne descopere, așa cum s-a întâmplat în tot cursul anului, dar mai cu seamă în acea memorabilă Noapte a Sinagogilor Deschise, când, în numai câteva ore, sute de vizitatori ne-au trecut pragul. Acum sinagogă nu mai răsună de cântece și melodii, când vesele, când duioase, interpretate la serbări de corul nostru drag, Bnei Milu. Acum toamna ne-a așternut o tăcere sumbră și adâncă peste glasuri, o tristețe în gânduri și o nespūsă durere în inimi.

Iar acest lucru se simte chiar și la scară restrânsă, în Comunitatea Evreilor din Brașov. Dincolo de mesaje încurajatoare, compasiunea, grija, implicarea se manifestă prin gesturi,

prin acțiuni. Avem datoria să continuăm să ne păstrăm spiritul puternic și vivace, în memoria strămoșilor și de dragul generațiilor ce vor veni. Pentru ei nu ne oprim. Iar noi știm să facem asta așa cum am dovedit-o și în alte, nu de mult, vremuri de restriște: continuând să mergem de Șabat la rugăciune, îngrijindu-ne de oameni și de comunitate.

Avem grijă ca toți membrii comunității să se simtă sprijiniți, ajutați și ocrotiți. Fiind puținii, trebuie să rămânem și uniți. Mergem la evrei pentru diverse solicitări și necesități rituale. Cantina Șalom își continuă activitatea, deservindu-i pe toți cei doritori de mâncare cașer și trimițând zilnic preparate calde membrilor asistați social. Îi vizităm și pe membrii altor comunități, pentru a păstra legături apropiate unii cu ceilalți. Un astfel de prilej l-a constituit vizita președintelui Dan Rosenberg la Comunitatea Evreilor din Pitești, unde a fost primit cu căldură de președintele comunității, domnul Aurel Davidovici. A fost o binevenită ocazie pentru a vizita frumoasa sinagogă construită în stil neomaur între anii 1919-1925, după planurile arhitectului Jakob Gartner, precum și cimitirul evreiesc din localitate. Așadar, Viața nu poate fi pusă pe pauză, fiindcă Viața trebuie să continue, să fie înainte de toate.

E. ELIEZER

Târgoviște

„Rugați-vă pentru pacea Ierusalimului..”

...și pentru îndestularea celor ce te iubesc pe tine.” Așa ne îndeamnă David în Cântarea Treptelor, Psalmul 121, 6.

Este mai necesar ca oricând să îi ascultăm îndemnul. Evenimentele sângeroase din Țara Sfântă au creat un val de reacții în întreaga lume. Este un moment de cumpănă, în care avem obligația să ne rugăm cu toții, indiferent de confesiunea religioasă.

În aceste momente de mare dramatism, elevii și profesorii Școlii gim-

naziale Smaranda Gheorghiu (Elisa și Iosef Samuil) din Târgoviște se simt profund atașați de poporul evreu și de Statul Israel. „Gândurile noastre se îndreaptă spre elevi, colegii noștri, cărorora le dorim să trăiască și să învețe în pace, cât mai curând.”

Elevii de azi, din recunoștință pentru evreul donator al școlii, învață istoria poporului evreu și a Statului Israel și, în acest scop, au avut o întâlnire în cadrul activităților extracurriculare.

ILEANA GHENCIULESCU

COMUNITĂȚI

Oradea

Am Israel Hai! Speranța ce răsună în toate colțurile lumii

Pe 7 octombrie 2023, când toți evreii ar fi trebuit să se bucure de sărbătoarea Simhat Tora, ziua a fost marcată de toți cei prezenți în sinagogă, într-un mod solemn.

Teroriștii Hamas au invadat Israelul, această tragedie generând o atmosferă de șoc, tristețe și îngrijorare în comunitatea noastră, întrerupând celebrările obișnuite ale acestei sărbători religioase. Sperăm că Dumnezeu va proteja Israelul și că, în această încercare, iubirea va birui ura, aducând triumful poporului ales. Am Israel Hai!

Pe 9 octombrie, membrii și simpatizanții CE Oradea s-au adunat la

Monumentul dedicat victimelor Holocaustului, pentru a spune rugăciunile specifice de Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului. Aceasta este o zi importantă, în care ne amintim de tragedia și suferința celor care au pierit în Holocaust, onorăm memoria victimelor și totodată ne angajăm în prevenirea acestor atrocități în viitor. Ne dorim ca istoria să nu se repete și să se pună capăt acestui coșmar al ororilor, provocate de inamici, cât mai curând posibil.

11 octombrie a însemnat vizita unui grup de 250 de evrei ultraortodocși, veniți din Israel și din New York, care au făcut un pelerinaj la vechile obiective

ce au aparținut curții hasidice a lui Vijniter Rebe. Aceste pelerinaje au scopul de a sărbători istoria și tradițiile culturale din comunitățile evreiești. Găzduirea lor de către comunitatea din Oradea este cu siguranță o dovadă de ospitalitate și prietenie, vizită transformată într-un moment special pentru toți cei implicați.

Pe 12 octombrie, de Ziua Oradei, o delegație – formată din președintele Comunității Evreilor din Oradea, domnul Felix Koppelman, și directorul JCC Oradea, domnul Robert Schorr, împreună cu alți membri ai comunității – a depus coroane de flori în Piața Unirii. Gestul de a depune coroane în

fiecare an este un omagiu adus istoriei Oradei și, în același timp, o modalitate de a păstra și a onora amintirea evreilor și contribuția acestora la viața orașului.

În luna octombrie s-a acordat o atenție deosebită prezentării comunității evreiești, elevilor de gimnaziu și de liceu de la Liceul Teologic Baptist Emanuel din Oradea.

Pe parcursul unei săptămâni, peste 200 de elevi, însoțiți de profesori și diriginți, au participat la programul Școala Altfel și au aprofundat cunoștințele despre disciplina „Istoria evreilor. Holocaustul”, prin vizitarea comunității noastre. Colegii noștri, domnii Paul Spitzer și Robert Rezmues, au răspuns detaliat tinerilor la toate întrebările lor curioase. Această inițiativă a școlilor de a apropia tânăra generație de comunitatea noastră este primită cu entuziasm în Oradea. Ea aduce educație și conștientizare elevilor despre istoria și cultura evreiască și despre importanța înțelegerii Holocaustului.

De menționat că, la începutul lunii noiembrie, personalități de seamă din România și Israel au susținut programul Bereshit. Cel mai mare program de educație iudaică din România s-a mutat în mediul online, cu peste 500 de participanți, aproximativ 60 de persoane fiind din Oradea. Acest eveniment a fost semnificativ, deoarece organizatorii au reușit să adune comunitățile din țară în jurul unor expuneri și al unor mărturii despre tragedia războiului din Israel.

DOINA BUMBU

Iași

La plimbare prin Grădina Botanică

Într-o frumoasă zi de final de octombrie, împreună cu un grup format din 20 de seniori de la Centrul de Zi Yachad din Comunitatea Evreilor din Iași, am pornit într-o plimbare, la pas, prin Grădina Botanică „Anastasiu Fătu”, din cadrul Universității „Al.I. Cuza”, unde, în perioada 28 octombrie - 19 noiembrie 2023, este deschisă a XLVII-a ediție a binecunoscutei și foarte îndrăgitei expoziții „Flori de toamnă”. Etalând flori, fructe și semințe, această expoziție reprezintă o manifestare de tradiție, organizată începând din anul 1976, cu scopul prezentării colecțiilor de o valoare patrimonială deosebită. Evenimentul expozițional se desfășoară în Complexul de Sere și în secțiile Ornamentală, Biologică și Fitogeografică ale grădinii.

Grădina Botanică „Anastasiu Fătu” din Iași, cea mai veche din România, a fost înființată în anul 1856 de Anas-

tasiu Fătu la Râpa Galbenă și a existat până la moartea acestuia, în 1886, când urmașii săi au vândut terenul respectiv. În anul 1873, Societatea de Medici și Naturaliști din Iași înființează a doua Grădina Botanică ieșeană, pe un teren apropiat celei dintâi. Cel ce

s-a ocupat de organizarea ei a fost Dimitrie Brândză, iar majoritatea plantelor au fost donate de Anastasiu Fătu. Unele dintre acele plante mai există și în prezent în curtea Muzeului de Istorie Naturală din Iași. Astăzi, Grădina Botanică din Iași se întinde pe o su-

prafată de cca 100 de hectare și este una dintre cele mai mari grădini de acest fel din Europa.

Înainte de a părăsi grădina, am trecut și pe la Rozarium, o colecție unică în România, ce se întinde pe o suprafață de 1,7 hectare, conține peste 600 de soiuri de trandafiri și care trebuie neapărat vizitată!

Manifestarea de deschidere a expoziției a avut loc sâmbătă, 28 octombrie, și a fost întregită cu un moment muzical deosebit, mult apreciat de publicul vizitator, un recital susținut de Cvartetul Stradivari, în amfiteatrul în aer liber al Grădinii Botanice din Iași. Cvartetul – format din Ștefania Nastasă (vioara I), Karina Pop (vioara II), Cristina Flămânzeanu (violă) și Cristiana Macovei (violoncel) – este coordonat de prof. Virgil Popa, dirijorul Orchestrei de tineret a Iașului.

MARTHA EȘANU

Bacău

Activitate intensă la Centrul de Cultură „George Apostu”

La Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău, cu ocazia Zilei Dramaturgiei Românești, 13 noiembrie, am asistat la un foarte frumos spectacol-lectură *Finis coronat (virus) opus! (Finalul încoronează opera)*, după piesa scriitorului și dramaturgului Mircea M. Ionescu. Publicul a asistat la un reușit spectacol mai puțin obișnuit, în care actorul Matei Bogdan (în rolul lui Mircea M. Ionescu, Mache, pentru prieteni), își arată dezamăgirea față de evoluția societății noastre în perioada de pandemie. Actorii Ștefan Ionescu și Ștefan Alexiu i-au interpretat pe Ion Băieșu și Fănuș Neagu, întorși din Rai pe meleagurile natale. Aceștia din urmă îl convingeau pe Matei Bogdan (Mircea M. Ionescu) că Raiul adevărat poate fi doar pe Pământ și trebuie ca oamenii să-și clădească singuri acest Rai. Spectacolul a fost foarte reușit, completat de evoluția muzicienilor Mi-

hai Gherghelaș (vioară), Iulian Stoica (acordeon) și Paula Florescu (voce).

Surpriza serii a fost prezența în sală a autorului Mircea M. Ionescu. În cuvântul său, acesta a subliniat riscul izolării interioare și a prezentat și cartea sa, *Nici pentru un milion de dolari*, în care vorbește despre însingurarea sa din perioada trăită în SUA ca șofer de taxi.

Tot la invitația Centrului de Cultură „George Apostu” din Bacău, subsemnatul a participat la desfășurarea celei de-a XXVIII-a ediții a Simpozionului Național de Estetică. Într-un program amplu și divers, simpozionul a propus publicului evenimentul Spectacolul Cărții, prilejuit de apariția volumului *Fizionomia urbană și structuri etno-sociale din Moldova. Bacăul în tranziția de la târg la oraș (1864-1938)*, autor dr. Alin Sebastian Popa, directorul Centrului Muzeal „Iulian Antonescu”

din Bacău. Cartea este o monografie complexă a orașului Bacău și urmărește evoluția târgului Bacău spre titlul de oraș, în perioada anilor 1864-1938, reliefând și apreciind rolul jucat de comunitatea evreiască în

dezvoltarea economică, socială și culturală a orașului.

HAINRICH BRIF,
președintele CE Bacău

Zalău

Elie Wiesel: „Fără memorie nu există cultură”

Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului a fost marcată de Comunitatea Evreilor din Zalău prin prelegeri despre tragedia Holocaustului, susținute pentru elevii din cadrul Liceului Pedagogic „Gheorghe Șincai” din Zalău, la invitația profesoarei de istorie Alexandra Preda.

Dan Has, președintele Comunității Evreilor din Zalău, a împărtășit aspecte impresionante despre istoria evreilor din județul nostru și a punctat importanța rememorării acestui nefertit eveniment, pentru ca omenirea să nu mai cunoască astfel de tragedii. Întâlnirea a fost educativă și foarte emoționantă. Elevii au avut parte de o lecție de istorie care i-a pus pe gânduri și le-a dat trăiri puternice și care ne-a făcut pe toți să fim mai conștienți de importanța umanității și a respec-

tului reciproc, în contextul atât de dificil al vremurilor pe care le trăim.

CHAYA CRISTINA HAS

Brăila

Aniversare cu elevi și teatru pentru Sebastian

Aniversarea nașterii lui Iosif Mendel Hechter, numele real al scriitorului, dramaturgului și ziaristului Mihail Sebastian (18 octombrie 1907, Brăila - 29 mai 1945, București), în urbea natală, s-a petrecut în seara de 18 octombrie 2023 la Teatrul „Maria Filotti”. A fost un spectacol cu elevi, gândit tot de ei, după piesa *Steaua fără nume* a lui Mihail Sebastian.

La reprezentație au participat câțiva membri ai comunității evreiești brăilene și, bineînțeles, Nadia Ustinescu, președinta CE Brăila.

Distribuția spectacolului a fost alcătuită din elevi de la Liceul Teoretic „Nicolae Iorga” din municipiul Brăila, membri în trupa de teatru „Casiopeea”. Au numit piesa *Cine-i Mona?* Cel care a adaptat

textul original este elevul Eduard Stan care a și jucat în spectacol împreună cu alți colegi: Ana Rauți, Robert Ghețu, Lorena Ștefan, Ana Pirpiliu, Bianca Novac, Mara Pricepu. La ediția din 2022 a Festivalului de teatru pentru copii și adolescenți „Bujor Macrin” au fost premiați pentru această piesă. Actrița Narcisa Novac, de la Dramaticul brăilean, i-a ajutat în pregătirea rolurilor.

Publicul, compus în majoritate din colegi, prieteni, părinți, a participat gratuit la spectacolul de 50 de minute. În deschiderea evenimentului, Leonard Nicolae, angajat al Bibliotecii Județene „Panait Istrati” a spus câteva cuvinte despre Mihail Sebastian și despre piesa *Steaua fără nume*.

ARMANDA FILIPINE

COMUNITĂȚI

Blaj Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România, prin prismă contemporană

La Biblioteca Municipală „Școala Ardeleană”, din Blaj, a avut loc dezbateră organizată de Școala Gimnazială „Toma Cocișiu” din oraș, sub coordonarea profesoarei de istorie Mona Carmen Cârnaț, moderatoarea evenimentului dedicat Zilei Naționale de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România. La dezbateră au participat: elevi ai școlii; bibliotecarele Diana Borcea și Alina Iulia Oprean; președintele Cercului Astra al Despărțământului „Timotei Cipariu” din Blaj, Ioan Mihălțan. Invitați speciali au fost Avram Faibiș cu soția, ale căror rude au fost ucise în Holocaust, scrie corespondenta Mona Carmen Cârnaț.

Comemorarea de la 9 octombrie din acest an, la două zile după atacul terorist al Hamas asupra Statului Israel, a conferit manifestării conotații contemporane cu atât mai dramatice, așa cum evidențiază Avram Faibiș în cuvântarea sa: „Astăzi ne unim în solidaritate și într-un moment de reculegere pentru a comemora victimele Holocaustului din România, dar și victimele dezastrului care a lovit Israelul zilele trecute, pentru a ne angaja să continuăm să luptăm împotriva oricărei forme de intoleranță și să reiterăm faptul că respingem orice manifestare de antisemitism. Condamn ferm atacurile teroriste care au avut loc și, cu inima plină de compasiune și

solidaritate, doresc să transmit sincere condoleanțe familiilor victimelor. Statul Israel are dreptul, garantat de legislația internațională, de a se apăra împotriva terorismului. Nicio națiune nu ar trebui să trăiască cu frica permanentă [de a fi atacată - n.r.]” Afirmare cu rezonanță puternică, azi, când asistăm la o escaladare nemai-cunoscută de la Holocaust încoace a antisemitismului în lume.

Imagini grăitoare, ilustrând tragedia evreilor europeni, inclusiv români, de la mijlocul veacului trecut, reunite în două panouri expoziționale realizate de elevi (colaje de fotografii și desene tematice), o expoziție de carte, un recital de poezie (pe fundal muzical susținut de elevele Cosmina Cociș, Cristina Handrea, Ioana Tecșă și Cătălina Tulus) au dat o dimensiune artistică manifestării.

„Astfel am devenit mai conștienți de semnificația zilei de 9 octombrie, nu numai prin prisma a ceea ce s-a întâmplat cu evreii din Europa și din România în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, ci și prin modul în care s-au comis, de fapt, crimele împotriva umanității”, observa moderatoarea. „Nu ne rămâne decât să ne întrebăm ce s-ar putea întâmpla dacă privim cu indiferență dramele (...) din jurul nostru, pentru că istoria se scrie cu fiecare eveniment ce se petrece în fiecare zi, în fiecare clipă.” (I.D.)

Suceava

În luna octombrie, activitatea centrală s-a desfășurat la Muzeul Național al Bucovinei, din Suceava. Muzeul Național a marcat în acest an Ziua Holocaustului sub genericul „Copiii supraviețuitorilor”, în memoria populației evreiești deportate forțat în 9-11 octombrie 1941, din Bucovina și Basarabia, în Transnistria aflată sub administrație românească acum 82 de ani.

La eveniment au participat copiii ai supraviețuitorilor Holocaustului transnistrean, elevi de liceu, membri ai comunității evreiești și alți suceveni interesați de istoria locală. Așa cum a arătat gazda evenimentului, directorul muzeului, dr. Emil Ursu, a fost „o întâlnire cu mare încărcătură istorică și emoțională”, în cadrul căreia urmași ai celor deportați din Suceava în lagăre au povestit istoria familiilor lor. Programul din acest an a fost organizat în colaborare cu asociația israeliană Suceava's Children, președinta asociației, dr. Lily (Weintraub) Pauker, fiind cea care i se datorează tematica și prezența copiilor supraviețuitorilor Holocaustului.

În spațiul muzeului a fost deschisă expoziția „A fost odată în Bucovina...”. Câțiva evrei din Suceava, emigrați în Israel, au povestit ce au trăit și a fost difuzat filmul *Copiii supraviețuitorilor*, realizat de dr. Lily Pauker și de regizorul Codruț Pânzaru.

Copiii supraviețuitorilor

Eugen Weidmann a plecat cu familia în Israel în 1973, după ce a așteptat 14 ani permisiunea de plecare din partea statului comunist. Familia sa a locuit în Bosanci, tatăl era medic. Au fost deportați în Transnistria și au avut șansa să supraviețuiască, iar după 4 ani în lagărele transnistrene, când au revenit la Suceava, tatăl a fost șeful secției de oncologie și directorul spitalului din Suceava pentru o scurtă perioadă de timp.

Depunerea actelor pentru emigrare în Israel și faptul că provenea dintr-o familie care, înainte de război, era înstărită au făcut ca autoritățile comuniste să-l treacă pe „lista neagră” și să fie retrogradat. În ciuda acestor evenimente dureroase, Eugen Weidmann a mărturisit că are „o adâncă afecțiune pentru limba română (n.r.: pe care o vorbește impecabil), pentru obiceiurile și mâncarea din Bucovina”. „Sunt un cetățean mândru al Statului Israel și al României, iubesc Israelul și România”, a mai spus el.

O mărturie emoționantă a avut și doctorul Dory Hoerer, chirurg ortoped, de asemenea fiu al unor supraviețuitori. În România a fost exmatriculat în ultimul an de la Facultatea de Medicină și, până la plecarea în Israel, a putut lucra ca felcer la spitalul din Suceava, grație ajutorului dat de cunoștii medici suceveni Vasile Andriu și Mircea Posteuca. Familia Hoerer a avut casă

Piatra Neamț

Nimeni nu a prevăzut contextul dramatic în care, în acest an, avea să se desfășoare Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România.

Așadar, la Sinagoga-Catedrală „Baal Shem Tov” din Piatra Neamț, în preziua (vineri, 6 octombrie a.c.) lansării atacului criminal al Hamas asupra Statului Israel, elevii clasei a VI-a de la Liceul de Arte „Victor Brauner” au fost oaspeții Comunității Evreilor din Piatra Neamț. Sub genericul *Never Again!* (un proiect ajuns la a VIII-a ediție), copiii și profesorii care i-au însoțit (dr. Luminița Moscalu, Lucreția Stroici, Adrian Stroici și Luminița Macavei) au participat la un simpozion centrat pe tema persecuției și exterminării evreilor în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. Peste două zile (luni, 9 octombrie a.c.), elevii uneia dintre clasele a IX-a de la Colegiul Național „Petru Rareș” (prof. Silviu Pompaș) au venit și ei la sinagogă. Din păcate, de astă dată comemorarea a fost dublă (cum a precizat Emanuel Nadler, președintele CE Piatra Neamț), sub spectrul amar al constatării că istoria se poate repeta: *AGAIN!*

Pe de altă parte, la Sinagoga Meseriașilor a Obștii Evreilor din Târgu Neamț (tot luni, 9 octombrie a.c.), elevii de la Colegiul Național „Ștefan cel Mare”, Colegiul Tehnic „Ion Creangă” și de la Liceul „Vasile Conta” au participat la conferința „A

pe strada Armenească, nr. 7, pe care a fost obligată să o doneze statului român pentru a putea pleca. „Am trecut acum pe acolo, e șantier... Nu mai recunosc nimic”, a spus medicul extrem de emoționat. După plecarea în Israel a mai revenit în Suceava o dată, după 16 ani, și acum.

Dr. Lily Pauker a locuit pe strada Petru Rareș. Familia ei a plecat din cauză că nu-și mai găsea locul aici, după revenirea din Transnistria. Dr. Pauker a decis să facă filmul *Copiii supraviețuitorilor*, împreună cu regizorul Codruț Pânzaru, pentru a rămâne o mărturie a ceea ce a fost, ca un proiect educațional „spre un viitor de înțelegere comună”: „Acest film este unicul care povestește despre copiii supraviețuitorilor, adică copii evrei născuți în România după Al Doilea Război Mondial, ai căror părinți au supraviețuit Holocaustului din Transnistria din anii 1940, copii care au crescut în România comunistă a anilor 1960. Noi suntem acești copii. Noi suntem protagoniștii. Încă mai interesant este faptul că regizorul acestui film este un român tânăr, fascinat de povestea noastră, pe care a realizat-o nu numai din punctul nostru de vedere, ci și din punctul lui, al noii generații române care nu a cunoscut atât de bine subiectul. Din trecutul trist pășim spre un viitor de înțelegere comună.”

Un alt moment tulburător s-a petrecut la final, când adolescenții au fost invitați să adreseze întrebări celor prezenți. Una dintre eleve, vizibil marcată de ceea ce a văzut și a auzit, a spus că „sensibilitatea subiectului și rușinea” fac să nu mai fie loc de întrebări.

DANIEL CURIC

AGAIN!

și și a nu uita, pentru a nu repeta!” În intervențiile lor, prof. dr. Emanuel Bălan, prof. drd. Elena Preda, prof. drd. Diana Spiridon și ing. Marcel Grinberg (șeful OE Târgu Neamț) au detaliat

condițiile istorice și politice în care s-a petrecut Holocaustul nazist. Încă o lecție care ne avertizează că *AGAIN!* este posibil!

N. EMIL

AD MEA VEESRIM!

Președinți de comunități născuți în luna decembrie

● Președintele CE Baia Mare, **TIBERIU KORNREICH**, a reușit,

prin înzestrări organizatorice, să se apropie de oameni. Le înțelege păsurile, se străduiește să le rezolve problemele și să creeze în rândul membrilor comunității o stare de spirit propice menținerii unei vieți evreiești în plan social, cultural, religios, al asistenței sociale și medicale. Cultivă bune relații cu oficialitățile locale. Este amfitrion de evenimente culturale. Acordă sprijin aplicării în comunitate a programelor de educație iudaică, inițiate de Joint și de FCER.

● Președintele CE Constanța, **SORIN LUCIAN IONESCU**,

dovedește că spiritul gospodăresc, energia și ambiția pot să genereze viață evreiască deplină într-o comunitate mică. Pragmatismul care îl caracterizează s-a concretizat în restaurarea sălii de rugăciuni din incinta sediului comunitar, iar după eforturi îndelungate, un prim pas pentru reconstrucția sinagogii constănțene a fost făcut. Are bune relații cu autoritățile locale, cu reprezentanții ai cultelor, ai filialelor de organizații ale minorităților naționale.

● Responsabilul obștii din Buzău, **MAX BERNARD WEINER**, este devotat vieții comunitare, atent la problemele oamenilor din obște sa, mai cu seamă ale celor vârstnici, suferinzi, singuri, și nu pregetă să facă tot ce îi este posibil pentru a le soluționa. Are grijă, totodată, de patrimoniul sacru și de cel economic. Sărbătorile evreiești sunt marcate cum se cuvine. Este în permanent contact cu conducerile de școli pentru educarea elevilor în spiritul valorilor democratice, atât de necesare în contextul escaladării xenofobiei și a antisemitismului, astăzi.

Timișoara Un pas spre renovarea sinagogii Fabric

Sinagoga Fabric, bijuterie arhitecturală a orașului Timișoara, lăcaș de cult evreiesc, care de la deschiderea sa, în 1899, a fost centru și reper al Cartierului Fabric, a intrat din această lună spre un fâgaș al renovării sale. Această dorință a animat comunitatea zeci de ani, de când ea nu a mai funcționat ca loc de rugăciune. Frumusețea sa a lăsat adesea trecătorii uimiți în fața măreției edificiului care aduce împreună elemente de arhitectură neomaură, gotică și de Renaștere italiană. Conducerea comunității evreiești locale a insistat ani la rând pentru existența unei inițiative de uz al sinagogii, pentru a deservi viața culturală a orașului Timișoara. Prin parteneriatul realizat de președintele FCER, Silviu Vexler, și primarul orașului Timișoara, Dominic Fritz, cu sprijinul Consiliului Local Timișoara, s-a pus piatra de temelie a renașterii acestei sinagogii.

Conform HCL-ului emis de Consiliul Local Timișoara, s-a preluat Sinagoga Fabric pentru administrare pe o perioadă de 49 de ani. Ceremonia de preluare – onorată prin gestul simbolic de înmănare a cheii edificiului din partea președintelui FCER, Silviu Vexler, și a președintei Comunității Evreilor din Timișoara, Luciana Friedmann, către primarul municipiului Timișoara, Dominic Fritz – a avut o valoare multiplicată în situația internațională din momentul preluării. Acest lucru a fost subliniat și de primarul Dominic Fritz care a pus accentul pe multiculturalitatea Timișoarei, oraș care transmite azi un mesaj de deschidere și respect către evrei, cetățeni care au contribuit substanțial la ctitorirea urbei de pe Bega.

Lipot Baumhorn, cel care a proiectat Sinagoga Fabric, este unul dintre cei mai prolifici arhitecți ai regiunii. De numele său se leagă în Timișoara clădiri de referință, precum Palatul Loyd (Rectoratul Politehnicii), Palatul Apelor, Colegiul Carmen Sylva. Sinagoga din Seghedin, Brașov, Rijeka, Nyiregyhaza, Eger și din alte localități sunt proiectate de același arhitect apreciat pentru lucrările sale, religioase și laice deopotrivă.

Sinagogă de rit neolog, cunoscută ca Sinagoga Nouă, a fost clădită pe locul unde a fost un edificiu construit anterior, care a ars. Numeroase personalități evreiești ale vremii au contribuit la construirea sinagogii, la deschidere fiind prezenți primarul de la acea vreme, Carol Telbisz, președintele comunității, Bernat Deutsch, și rabinul Jakab Singer.

La evenimentul care marchează începutul amplului proiect de renovare și restaurare au luat parte membri ai Comitetului de Conducere al comunității, reprezentanți ai Consiliului Local și ai primăriei, deputații Ovidiu Ganț și Slavoliub Adnagi. (L.F.)

România își reafirmă solidaritatea cu Statul Israel

La aproape o lună de la atacurile teroriste din 7 octombrie 2023, România își reafirmă solidaritatea și prietenia față de Statul Israel. De data aceasta, printr-un nou miting de susținere, intitulat „Solidari cu cetățenii israelieni ținuți ostatici în Fâșia Gaza”. Evenimentul a fost organizat în data de 2 noiembrie 2023, de comunitatea israeliană din România, cu sprijinul Ambasadei Israelului la București și al Complexului Educațional Laude-Reut, și s-a desfășurat lângă Biblioteca Centrală Universitară (BCU) din

Capitală. La manifestație au participat câteva sute de persoane, tineri, elevi ai Complexului Educațional Laude-Reut, membri ai societății civile și alții.

Printre participanți s-a numărat și E.S. Reuven Azar, ambasadorul Statului Israel în România, care a declarat că Israelul va câștiga, iar toți ostacii vor fi aduși înapoi acasă. Diplomatul israelian a mulțumit Guvernului României și președintelui Klaus Iohannis pentru susținere și a adăugat că România este alături de Israel. „ Hamas se ascunde sub spitale și sub școli. Folosesc populația drept scut uman. Hamas împiedică evacuarea civililor în siguranță. Chiar ieri au trimis un grup de 100 de femei și copii în fața forțelor noastre armate, pentru a opri ofensiva israeliană. Am văzut din nou cât de parșivi sunt, dar acest fapt nu ne va descuraja. Forțele de apărare israeliene vor continua să îndeplinească misiunea atribuită de guvern. O vom face în mod responsabil și în conformitate cu Dreptul internațional. Vom distruge Hamas și ne vom aduce înapoi acasă ostacii. Hamas încearcă să folosească ostacii pentru a opri operațiunea noastră, pentru că vor să se pregătească să ne atace din nou și din nou, să ne ucidă civilii, copiii, să ne violeze femeile, să ne intimideze, iar liderii lor au declarat asta, însă așa ceva nu se va întâmpla”, a declarat ambasadorul Statului Israel în intervenția sa. „Vreau să mulțumesc Guvernului României, președintelui României, Klaus Iohannis, premierului. Tot Guvernul, toți sunt alături de Israel. Poporul român e alături de Israel. România este o prietenă foarte puternică a Statului Israel și vreau să le mulțumesc românilor. Israelul va câștiga”, a conchis el.

În apropierea sediului BCU, pe soclul statuii regelui Carol I au fost afișate fotografiile ale ostaticilor israelieni deținuți de organizația teroristă Hamas, alături de mesajul #BRING-THEMHOME.

E.S. Reuven Azar:
„Trebuie să luptăm cu răul și să-l învingem!”

La zece zile după mitingul de susținere a eliberării ostaticilor israelieni din Fâșia Gaza, sute de oameni au răspuns din nou chemării Comunității israeliene din România și s-au strâns în jurul statuii ecvestre a regelui Ca-

rol I, de lângă BCU București. Evenimentul a fost moderat de Erwin Șimșensohn care s-a adresat publicului în calitate sa de „regizor, român, evreu, cetățean al României, cu familie în Israel”. El a arătat: „Suntem aici pentru a spune că suntem alături de poporul israelian, suntem alături de cei care au fost răpiți și duși în tunelurile Hamasului. Locul în care ne aflăm este simbolic, pentru că lupta pe care o duce Israelul astăzi este de supraviețuire – a Statului Israel, a popoului evreu și, mai ales, a civilizației.

Ne aflăm la poalele statuii regelui Carol I, regele care a condus trupele române în bătălia de la Plevna, bătălie care a decis soarta războiului ce a dus la declararea independenței României, în 1878. Tot la fel, David ben Gurion a declarat, în 14 mai 1948, independența Statului Israel, îndeplinind un vis și un deziderat al evreilor

din întreaga lume, de a se întoarce pe pământul lor ancestral. Astăzi ne exprimăm solidaritatea față de poporul evreu atât de greu încercat. Suntem aici români, israelieni, americani, francezi, englezi, reprezentanți ai tuturor națiunilor, și începem ceremonia de azi prin intonarea imnurilor României și Israelului.”

E.S. Reuven Azar, ambasadorul Statului Israel în România, a declarat: „Nu vom rămâne tăcuți în fața răpirii brutale a 38 de băieți și fete, luați ostatici de Hamas în Gaza. Condamnăm actul criminal, atroce și imoral de răpire a băieților și a fetelor, a bebelușilor

și a copiilor mici care au fost luați din casele și din paturile lor în zorii zilei de 7 octombrie. De atunci, drumul lor a fost în întuneric. Ni-i imaginăm tremurând, plângând speriați. Unii dintre ei nici măcar nu înțeleg ce li s-a întâmplat, de ce nu este acolo mama lor. Cine îi va îmbrățișa acum, cine îi va mângâia?”

Diplomatul israelian a subliniat: „În dimineața zilei de 7 octombrie, un acord umanitar fundamental a fost încălcat și abrogat. Copiii nu trebuie luați ostatici; asta contravine legilor și convențiilor acceptate la nivel mondial și este împotriva religiei și a credinței. Acesta este un precedent teribil, care ne conduce spre o lume distorsionată și crudă. Pentru a ne restabili încrederea că lumea poate fi un loc bun și sigur, trebuie să luptăm cu răul și să-l învingem! Avem dreptul să trăim o viață în siguranță. Aduceți copiii răpiți înapoi, la casele lor – acasă, în Israel! Faceți-o acum! Sperăm și ne rugăm ca lumea să fie un loc sigur pentru toți copiii de pretutindeni.”

Au fost rostite rugăciuni pentru pace în Statul Israel (Erwin Șimșensohn; prim-rabinul Rafael Shaffer), pentru biruința soldaților israelieni (Marco Katz, președintele Centrului pentru monitorizarea și combaterea antisemitismului din România; Ephraim Spielberg, fiu de supraviețuitori ai deportărilor în Transnistria).

Tova Ben Nun-Cherbis, directoarea Complexului Laude-Reut, și Că-

lin Coșar, președintele Camerei de Comerț și Industrie România-Israel, au subliniat prietenia adevărată dintre statul român și statul israelian, mulțumind tuturor pentru prezență și solidaritate.

În final s-a făcut auzit sunetul șofarului, cel care de Roș Hașana și de lom Kipur deschide și închide porțile prin care Dumnezeu ne privește, considerat astăzi un sunet de speranță pentru sfârșitul terorismului în Israel și pentru instaurarea bucuriei și a păcii.

**CLAUDIA BOSOI
DAN DRUȚĂ**

La mulți ani, Jose Iacobescu

Aniversarea unei cifre rotunde este o bucurie pentru noi toți, prietenii lui Jose Iacobescu, ani de zile președintele B'nai B'rith România. Deși nu mai este atât de activ, ceea ce a realizat în funcția pe care a îndeplinit-o a rămas profund întipărit în

memoria celor care au făcut și fac parte din BB. Eforturile imense – și nu exagerez când folosesc acest epitet – depuse de

Jose Iacobescu au făcut cunoscut în Europa, dar și peste ocean faptul că în România există o organizație B'nai B'rith demnă de tradițiile ei seculare. A fost un forum al propagării spiritului iudaic, al prieteniei, al sprijinului pentru toți cei în nevoie, iar edițiile de mare succes ale „Podurilor Toleranței” au ilustrat punerea în aplicare a acestor principii ale organizației.

Dragă Jose Iacobescu, noi, prietenii tăi, îți urăm din toată inima și cu toată dragostea încă mulți ani de acum înainte cu sănătate și bucurii!

Realitatea evreiască

Bereshit, ediția a V-a online: *Be'Yahad*

(Urmare din pag. 4)

și ne-am adaptat, și de această dată, situației. Deplângem fiecare victimă care și-a pierdut viața. Ne rugăm pentru sănătate și pace.”

„Statele lumii nu oferă suficient sprijin Israelului”

Prof. dr. Moshe Idel, personalitate remarcabilă a culturii iudaice și a istoriei Cabalei, și-a început prelegerea menționând că ceea ce se întâmplă astăzi reprezintă simultan o mare tragedie, dar și un eșec al Israelului care nu a reușit să-i pedepsească pe toți cei aproximativ

3.000 de teroriști care au declanșat masacrul. Totodată, el a punctat faptul că, în ciuda unei anumite susțineri internaționale, statele lumii nu oferă suficient sprijin Israelului. Protestele actuale împotriva Israelului sunt și ele un motiv de tristețe. O idee semnificativă în iudaism este aceea că „un evreu este responsabil pentru toți ceilalți evrei”. Acest concept a devenit o obligație evreiască în decursul vremii, mai ales din cauza acelor situații în care au fost răpiți evrei. O poveste adevărată din secolul al XIII-lea spune că unul dintre cei mai cunoscuți talmudiști de atunci a fost încarcerat de un prinț german care voia bani în schimbul eliberării. Rabinul s-a opus oricărei posibilități de răscumpărare și a murit închis, căci nu a vrut să încurajeze situații similare, în care cei puternici să răpească evrei și să ceară recompense pentru eliberarea lor. Revenind la situația actuală, Moshe Idel a ridicat întrebarea: „Ce facem cu cei răpiți, aflați astăzi în Gaza?” În cazul lor, decizia este foarte grea atât din punct de vedere militar, cât și emoțional, dar nu ar trebui să se mai ajungă la astfel de momente în care Hamasul să caute negocieri prin intermediul răpirilor, a precizat vorbitorul. În încheiere, Moshe Idel a spus că, în ciuda realității dureroase, observăm cum populația Israelului, inclusiv mulți arabi și druzi, participă într-un mod activ și efectiv la schimbarea situației spre bine.

„Pe străzile Israelului se vor plimba din nou tineri și bătrâni, bucurându-se de viață”

Prof. dr. Shmuel Faust, de la Colegiul Efrata din Ierusalim, și-a început prelegerea în engleză (traducere, Daniel Orenstein) spunând că se află în adăpostul său antiaerian din Israel. A vorbit despre semnificația perioadei dintre Pesah și Șavuot – de comemorare a discipolilor celebrului rabin Akiva, cel care a inițiat o revoltă împotriva romanilor care îi persecutau pe evrei. Perioada actuală este tot de doliu, din cauza evenimentelor din 7 octombrie și a tuturor celor uciși de Hamas până în prezent. Vorbitorul a mers la kibuțurile în care au fost masacrați evreii, dar și în locul festivalului în cadrul căruia au

fost uciși peste 200 de tineri. Shmuel Faust a vorbit și despre câțiva eroi pe care i-a întâlnit în această perioadă de război. I-a amintit pe rabinul Shmuel Slotki și pe fratele lui, care au luptat împotriva teroriștilor, salvând mai mulți evrei dintr-un kibuț. Familia lor a aflat abia după câteva zile că cei doi frați au căzut pe front. Vorbitorul a mai povestit și despre un alt mare rabin, Benny Kalmazon, și despre cei doi fii ai săi care au salvat mai mult de 100 de vieți dintr-un kibuț care era atacat de teroriști. Unul dintre cei doi frați a fost ucis de un terorist Hamas. În final, Shmuel Faust a revenit la figura marelui rabin Akiva și a descris ultima relatare care apare în Talmud despre el, prin care putem învăța că, după orice situație tragică, va urma ceva bun. Așa cum astăzi observăm distrugerile și morțile provocate de Hamas, tot așa știm, asemenea rabinului Akiva, că în curând se vor împlini cuvintele profetului Zaharia și că pe străzile Israelului se vor plimba din nou tineri și bătrâni, bucurându-se de viață.

„Adversitățile ne-au adus împreună”

„Se spune că trebuie să cunoaștem istoria, ca să nu repetăm greșelile”, a afirmat președinta B'nai B'rith România, conf. univ. dr. Felicia Waldman.

„În realitate, nu învățăm nimic din istorie și continuăm să facem aceleași greșeli din nou și din nou, la nesfârșit. E foarte important ce spune Dan Schlanger z.l.: «Nu trebuie să-i convingem pe cei care sunt deja convingeți, nu trebuie să ne batem capul cu cei care sunt dușmani declarați și care nu-și vor schimba opinia, indiferent dacă vom vorbi sau nu cu ei. Ținta noastră ar trebui să fie categoria de mijloc, cea mai numeroasă, a indiferenților, a ignoranților, care ar putea fi atrași de partea Binelui.» Și aici cel mai indicat este procesul educației – despre istoria evreilor, istoria Holocaustului, discriminare, toleranță etc. Cred că este singurul mijloc prin care putem încerca schimbarea de mentalități sau formarea de mentalități corecte, adecvate. Să ne uităm la propria noastră istorie și să învățăm din propriile noastre lecții, dincolo de ceea ce ar trebui să învețe alții din lecțiile noastre.”

Conferențiarul a exemplificat prin situația evreilor din România: „Deși în general au fost separate, comunitățile așkenaze și sefarde au avut de-a lungul istoriei câteva momente importante de colaborare, care au arătat puterea unității. La începutul secolului al XIX-lea, ambele comunități au beneficiat de sprijinul acelorași personalități. Marii rabini Moses Gaster și Iacob Niemirower, așkenazi, au servit comunitățile sefarde. În 1858, ambele comunități se unesc în lupta împotriva antisemitismului la Iași, când apare celebra broșură *Praștia*. În 1887 vine în țară un celebru filantrop britanic evreu care, vizitând școli sefarde, constată că acolo aveau acces gratuit elevi așkenazi ale căror familii nu aveau posibilități financiare. Istoria ne arată importanța luptei comune pentru scopuri nobile. Cel mai important lucru pe care l-am învățat din istorie și pe care îl vedem astăzi și în Israel, în lumea evreiască, în general, mi se pare acela că adversitățile ne-au adus împreună. Cel mai bun exemplu

este Al Doilea Război Mondial, când legislația antisemită din România a dus la un reviriment al vieții evreiești. Mulți dintre cei care uitaseră că sunt evrei și-au adus aminte că sunt. Asta mi se pare un mare câștig pentru comunitatea evreiască. Și în Israel, până la fatidica zi de 7 octombrie, au fost atâtea probleme între cei de stânga și cei de dreapta. Și iată, astăzi, îi vedem că sunt împreună până când va fi găsită o soluție care să ducă la posibilitatea vieții în Israel. Cel mai important este să păstrăm această unitate și după ce situația se va rezolva.”

„Dinspre pierdere trebuie mers spre acțiune”

Prim-rabinul Rafael Shaffer a declarat că în această perioadă ne confruntăm cu o pierdere atât fizică, a apropiaților noștri uciși în Israel, cât și emoțională – a stării de siguranță. Este important să învățăm cum să ne confruntăm cu această pierdere, oferind exemplul pericopei din acea săptămână, în care se vorbește despre experiența lui Avraham de a o fi pierdut pe Sara;

marele patriarh a jelit-o cu moderație, învățându-ne că doliul evreiesc are limite, că nu trebuie să rămânem în starea de doliu. În aceeași linie, vorbitorul a discutat și despre moderația cu care trebuie să urmărim știrile. Este important să fim informați, dar să nu ne petrecem întreaga zi alimentându-ne cu evenimentele tragice, crezând că prin asta suntem cumva de folos. Tot pericopa săptămânii ne învață că dinspre pierdere trebuie mers spre acțiune. Prim-rabinul a relatat și o poveste datând din jurul anului 990: patru învățați din Babilonia au călătorit în Italia, iar pe drumul de întoarcere au trecut prin Grecia, unde au fost răpiți de pirăți. Unuia dintre ei i s-a pierdut urma, unul a fost răscumpărat de comunitatea din Alexandria, unul de cea din Kairouan, iar ultimul de cea din Cordoba. În urma acestor răscumpărări, au apărut trei mari centre evreiești, căci învățații au devenit rabini în comunitățile care i-au salvat. Povestea ne învață că ceea ce inițial părea un dezastru s-a transformat într-un mare pas înainte pentru poporul evreu și că trebuie să ne păstrăm speranța că și din amarul acestor zile curente vor ieși lucruri bune.

„Credem cu credință desăvârșită că Israelul va triumfa în lupta sa pentru existență”

Rabinul Sorin Rosen (Montréal) a arătat în ce anume constă forța de caracter care ne-a ajutat să supraviețuim atât tragediei de-a lungul a 5784 de ani, deslușind semnificații ale cuvântului ebraic *Hazak* („tărie”) și ilustrându-le cu o mare putere de sugestie: „În tradiția iudaică, *Hazak* nu este doar încurajare pentru cei care plâng, nu este doar eroism sau vitejie. *Hazak* înseamnă și omenie, curaj, tărie de caracter, forță morală, putere și empatie. *Hazak* înseamnă unitate și credință, determinare, încăpățănarea de a merge înainte, refuzul de a capitula, actul de a alege viața în detrimentul morții și lu-

mina în detrimentul întinerului. Pe 7 octombrie, Rachel Edri, de 87 de ani, din kibuțul Ofakim, a hrănit și a făcut conversație ore în șir cu teroriștii Hamas care-i invadaseră casa, până când forțele militare israeliene s-au replit și au salvat-o de la moarte. Le-a dat ceai cu prăjituri făcute de ea, după ce au lovit-o cu patul puștii peste față. Le-a arătat ce înseamnă să fii dintre urmașii lui Avraham. La câteva zile după 7 octombrie, un soldat care se căsătorea cu aleasa inimii lui, sub o hupa improvizată, pe front, chiar la granița cu Gaza, spunea: «Ne-au distrus familiile, iar acum noi le reconstruim. În fiecare generație s-au ridicat oameni care au vrut să ne distrugă, dar noi suntem aici și aici vom rămâne.» Benjamin Shimoni, de 31 de ani, din Ashkelon, a participat la un festival de muzică pe 7 octombrie. A luat cu mașina lui patru necunoscuți și i-a transportat de parte de urgență. Ar fi putut rămâne cu ei în siguranță. Nimeni nu i-ar fi putut imputa asta. Era deja un erou. Cine salvează o viață, salvează lumea întreagă, spune Talmudul ierusalimitan. Dar Benjamin s-a întors și a mai salvat încă opt necunoscuți. A salvat în total 12 vieți, apoi a revenit a treia oară pentru a căuta supraviețuitori. A fost prins de teroriștii de la Hamas și ucis. Fiecare soldat, fiecare rezervist, fiecare voluntar, fiecare paramedic, fiecare om de rând din Israel sau din Diaspora care a pregătit un pachet pentru cei care luptă astăzi pentru apărarea Israelului înseamnă *Hazak*.

Cuvintele Katiei Malaia au ajuns virale pe Facebook: «Fetița mea, Michele, are aproape 9 ani și nu știe care sunt dușmanii noștri. Una dintre prietenele ei cele mai bune este dintr-o familie arabă. Relația dintre ele nu s-a schimbat după 7 octombrie. Fetița mea învață arabă la școală. Iar acasă nu ne-a auzit niciodată pe noi, părinții ei, blestemându-i pe arabi. Acasă, la prietena ei, lângă Marea Mediterană, Michele întâlnește adesea un bărbat care are un cățel draguț. Nu știe că acest om este arab. Vede doar un om cu un cățel. Fetița mea mă vede îmbrățișându-mă pe stradă cu o elevă a mea, arabă, pe care o întreb de ce n-a venit la ultimul curs de dans. Se uită la mine cu ochi rușinați. Poate i-e rușine de ce s-a întâmplat pe 7 octombrie? Și apoi răspunde: *In șala* – Voi veni luna viitoare, cu ajutorul lui Dumnezeu. *In șala*. Exact așa îi răspund.» Eu unul spun că și asta este *Hazak*. Ca să depășești o tragedie, trebuie mai întâi să te gândești la viitor, abia apoi te poți uita liber la trecut. Și exact asta facem acum: ne gândim la viitor. Acționăm fiecare după puterile lui pentru a merge mai departe, pentru a deschide ochii lumii, pentru a susține țara noastră, Israel. Ne rugăm pentru viitor și pentru pace. Credem cu credință desăvârșită că Israelul va triumfa în lupta sa pentru existență!”, a mai spus rabinul Sorin Rosen.

Rabinul Shalom Levy, un bun prieten al comunităților evreiești din România și al edițiilor Bereshit, a interpretat mai multe cântece și rugăciuni evreiești prin care se fac auzite încrederea și speranța în forța Israelului de a dăinui.

Israel Sabag le-a mulțumit tuturor conferențiarilor și președinților de comunități pentru participarea la această ediție Bereshit și, în mod special, echipei JCC București și directorului Adrian Gueron, pentru munca depusă și pentru reușită. „Sperăm că vom face Bereshit la Bacău!”, a mai spus el.

Evenimentul s-a încheiat cu întoarcerea imnurilor de stat ale României și Israelului.

JCC ORADEA

„Cubul meu albastru” – expoziție Ioana Klein

Uniunea Artiștilor Plastici din România, Filiala Oradea, a inaugurat sâmbătă, 7 octombrie a.c., expoziția personală de pictură „Cubul meu albastru” a membrei comunității noastre, Ioana Teodora Klein, la Galeria de Artă Reperaj din Cetatea Oradea.

După prezentarea vernisajului, artista a oferit un interviu pentru „Realitatea evreiască”.

– Cine este artistul Ioana Teodora Klein?

– Un artist aflat în căutarea propriei identități, a unui echilibru emoțional

și spiritual. Am creat un peisaj în concordanță, o arhitectură interioară utopică și neliniștitoare. Sunt omul zilelor noastre; într-un haos social și virtual, într-o societate în care imaginea și informația ne bombardează, caut o linie orizontală liniștitoare și un albastru etern și infinit.

– Care este tema principală a acestei expoziții?

– Motivul de la care am pornit în acest studiu este Scara lui Iacov: „Și a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atinge cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea.” (Geneza 28, 12) Visul lui Iacov, ca și lupta cu îngerul capătă semnificații religioase, morale și simbolice. Acest subiect îl găsim în frescele murale medievale, în opera unor maeștri ca Rembrandt van Rijn sau Marc Chagall, precum și în arta contemporană. Imaginile sunt uneori reprezentări iconografice, alteori permit largi paralelisme interpretative. Scara sugerează evoluția vieții biologice și spirituale sau semnifică viața ca o luptă perpetuă. Așa cum s-a petrecut și în cazul patriarhului Iacov, atunci când „Duhul Dumnezeiesc îi face descoperiri omului, nu-i arată

lucruri obișnuite, nici cele ale lumii cunoscute cu simțurile, ci îi arată pe acelea pe care nu le-a văzut niciodată de la sine, nici nu și le-a închipuit”.

Această scară crește din pământ până în înaltul cerului ca o spirală ADN, menită să transporte informația divină în lume și să înalțe umanul spre idealul său. Viața capătă un scop, o bucurie binecuvântată, care vine să sărbătorească divinul din om. Scara spirituală reprezintă un proces treptat de transformare interioară, în care fiecare treaptă sau nivel este o etapă a evoluției spirituale.

– Poți să ne povestești despre procesul tău creativ în realizarea lucrărilor expuse?

– În compozițiile personale este prezent un peisaj multidimensional, care se compune din forme geometrice simple, aparținând geometriei euclidiene și traiectoriei perspectivele întrerupte, care nu duc nicăieri sau care duc către un spațiu utopic. Este o atmosferă de așteptare și căutare absurdă; un spațiu atemporal, în care formele se contopesc și creează anomalii; umbrele cromatice, acromatice și lumina se află într-o permanentă căutare a intrărilor și ieșirilor, formând o spațialitate utopică. În compozițiile grafice anexate se văd forme și structuri rigide, care aparțin spațiului terestru, uman. Aceste forme monolitice se dizolvă și se scurg în fante de lumini și umbre, care aparțin spiritualului; sunt trepidații, vibrații sau senzații care constituie o experiență vizuală a antitezei și a contrastului.

– Există o anumită emoție sau un mesaj pe care ai încercat să-l transmiți prin aceste lucrări?

– Emoția este cea personală, mesajul este de natură interioară. Important este ca privitorul să simtă emoție, să vibreze cu atmosfera sau cu cromatica compozițiilor. Dacă privitorul se pierde printre forme și linii, atunci mesajul meu este transmis.

A consemnat
DOINA BUMBUR

JCC TIMIȘOARA

Reziliența, un termen pe care îl învățăm tot mai bine

Dacă acest termen, reziliență, definește în fizică „rezistența la șoc” a materialelor, în sociologie se referă la „capacitatea de a reveni, de a rezista, de a se regrupa în fața șocului”. Tot mai mult, de la pandemie încoace, conștientizăm cât de importantă este această calitate. O familie găsește metode de a merge mai departe și în perioade dificile. Acesta este semnul sub care au stat programele JCC Timișoara în perioada ce a urmat fatidicele zile de 7 octombrie. Dacă Israelul a suferit o rană fără precedent după Holocaust, undă de șoc s-a propagat cu viteza luminii în toate comunitățile evreiești din diaspora.

Desigur, durerea a prevalat în toată perioada ce a urmat: o durere sfâșietoare, tăcută, un sentiment de frământare internă și solidaritate uneori neputincioasă. Familiile și prietenii au fost în legătură permanentă, iar dovețile de solidaritate au fost evidente.

Prima zi foarte importantă a fost la 9 octombrie, când comemorarea victimelor Holocaustului, realizată în parteneriat cu reprezentanții minorității romilor din Timișoara, a avut o

participare foarte importantă din partea oficialităților și a reprezentanților cultelor religioase. Întregul eveniment a stat sub semnul solidarității cu victimele masacrului terorist care avusese loc cu doar două zile înainte, în Israel. Mesajul transmis la acea dată de primarul Timișoarei, Dominic Fritz, de secretarul de stat pentru Culte, Ciprian Olinici, de mitropolitul Banatului, IPS Ioan Selejan, și de subprefectul județului Timiș, Sorin Ionescu, a fost unul emoționant, plin de atașament și susținere, un memento pentru cei uciși în Holocaust, dar și în atacul terorist foarte recent.

Serile de Șabat reprezintă un moment și mai special azi, când atâția nori planează asupra evreimii din Israel și din diaspora. Întâlnirile, fie ele virtuale (precum la ultima sesiune Bereshit) sau restrânse (acasă la unii membri ai comunității, deschiși și primitivi), au avut un impact puternic asupra participanților.

Speranța se împletește cu reziliența și, așa cum se spune, *Am Israel Hai!* Acest mesaj al supraviețuirii nu poate fi uitat. (L.F.)

JCC IAȘI

Evenimente pentru memorie și neuitare

La Palatul Braunstein, în inima Iașului, într-un edificiu construit de un evreu vizionar, a avut loc lansarea oficială a filmului documentar *Roots and Stones – Jewish Heritage*, un film despre existența de secole a unei comunități evreiești puternice, bine închegate, prezentă în toate domeniile vieții social-culturale ale capitalei Moldovei. Documentarul redă povestea Cimitirului evreiesc din Păcurari, o cronică în piatră, un oraș tăcut, un spațiu cultural fascinant, care merită străbătut la pas pentru a înțelege comunitatea evreiască din Iași, care a ajuns pe aceste meleaguri acum peste 450 de ani, fiind parte din istoria orașului. Invitatul special al serii a fost prof. dr. Andrei Corbea Hoișie care ne-a emoționat pe toți cei prezenți prin discursul domniei sale.

În cadrul aceluiași proiect a avut loc vernisajul expoziției *Roots and Stones – Jewish Heritage*, semnată de fotografatul Alexandru Saru. Ieșenii care vizitează Galeria La Gard, care mărginește Parcul Copou, pot vedea aspecte din Cimitirul evreiesc din Iași, în 26 de imagini care compun povestea celui mai mare cimitir evreiesc din România, deținător al unui patrimoniu istoric și artistic de o mare valoare.

Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România a fost organizată de Primăria Municipiului Iași în colaborare cu CE Iași și cu Inspectoratul Școlar Județean Iași. „A fost un eveniment emoționant, cu

un număr mare de participanți și este lăudabil că majoritatea celor prezenți în Sala Unirii au fost elevi de liceu, fapt care ne bucură și ne demonstrează că eforturile noastre conjugate de a învăța tinerele generații istoria necosmetizată a Holocaustului nu sunt în zadar. Vom continua să promovăm toleranța, buna înțelegere între oameni, dialogul și democrația”, a declarat, în cadrul evenimentului, Albert Lozneau, secretar general al comunității.

Președinta comunității, Benjamina Ides Vladcovschi, a participat la Bienniala Națională de Arhitectură, ediția a XV-a, unde a avut loc lansarea cărții *Ipostaze ale locuirii comunităților evreiești din Moldova (1775-1930)*, scrisă de arh. Irina Nemțeanu, lucrare care își propune prezentarea vieții evreilor din zona Moldovei, subliniind

atât aspectele pozitive ale vieții de zi cu zi, cât și aspecte din perioada Holocaustului. În cadrul evenimentului, Benjamina Ides Vladcovschi a prezentat date inedite privind istoria Comunității Evreiești din Iași și a răspuns la întrebările celor prezenți.

SILVIAN SEGAL

85 de ani de la Kristallnacht

Comemorarea Noptii de Cristal (Kristallnacht), din 9 noiembrie 1938, începutul Holocaustului, are loc la 85 de ani distanță, pe fondul războiului israelian de apărare, provocat de atacurile Hamas din 7 octombrie a.c. asupra civililor israelieni, declanșator al unor acțiuni antisemite de o amploare nemaicunoscută în toată lumea, inclusiv în vestul Europei, inclusiv în Germania.

În calendarul evenimentelor din istoria Germaniei, ziua de 9 noiembrie are o încărcătură aparte. Nu este doar ziua în care a căzut Zidul Berlinului, nu înseamnă doar reunificarea Germaniei și începutul căderii regimurilor totalitare din Europa Centrală și de Est. La 9 noiembrie 1918, social-democratul Philipp Scheidemann proclama republica de la balconul Reich-ului din Berlin: sfârșitul monarhiei sub Wilhelm al II-lea. La 9 noiembrie 1923 – iată că avem și un centenar –, național-socialiștii germani mășăluiau spre Feldherrnhalle din München cerând desființarea, deopotrivă, a partidelor de stânga și de dreapta: sfârșitul democrației. În fruntea lor se afla nimeni altul decât Adolf Hitler. În 1938 se împlineau cinci ani de când venise la putere, ales prin vot democratic, cu dorința expresă, exprimată în *Mein Kampf*, de anihilare a evreilor. Cartea tradusă în arabă este azi nelipsită din dormitoarele copiilor în familii de radicali islamici.

Care este filmul evenimentelor din 9-13 noiembrie 1938 în Germania, Austria și regiunea Sudeților din fosta Cehoslovacie? Pretext: un adolescent evreu polonez, Herschel Grynszpan, împușcă un diplomat german la Paris. Gestul, disperat, fusese cauzat de expulzarea evreilor cu cetățenie poloneză trăitori în Germania. Printre ei, și părinții lui, rezidenți în Germania din 1911. Polonia le refuză dreptul de întoarcere în țară, comasându-i într-un lagăr de tranzit, la Zbąszyn. Fapte: civili și trupe naziste SA și SS devastează 1.668 de sinagogi: străzile fuseseră acoperite de cioburi de sticlă de la geamurile sparte, de unde cinica denumire a pogromului; 267 de sinagogi au fost incendiate; circa 400 de evrei, uciși; peste 3 000, deportați în lagăre (grăitor, pentru îndelunga pregătire a acțiunii); proprietăți evreiești jefuite. Comunitatea evreiască din Germania este impozitată cu un miliard de mărci germane (circa 400 de milioane de dolari la cursul din 1938). În săptămânile următoare a fost promulgată legislația antievreiască. Germania trebuia să fie *Judenrein*, prin deportarea evreilor în lagăre. 9 noiembrie 1938 a fost începutul „soluției finale”.

9 noiembrie 2023. După ce Sinagoga Beth Zion din Berlin e atacată cu cocktailuri Molotov, are loc chiar în acest loc o comemorare-simbol, o manifestare împotriva antisemitismului. La ceremonie participă: cancelarul Olaf Scholz; președintele Curții Constituționale a Republicii Federale Germania, Stephan Harbarth; premierul landului Pomerania de Vest - Mecklenburg, Manuela Schwesig; Joseph Schuster, președintele Consiliului Central al Evreilor din Germania. „Orice formă de antisemitism otrăvește societatea noastră. Noi nu tolerăm acest lucru, declara cancelarul Olaf Scholz. Evreii au fost afectați în mod special de excludere timp de secole. Sunt revoltat și rușinat pentru ceea ce se întâmplă din nou.”

Concomitent, peste 1.000 de oameni au condamnat antisemitismul printr-o demonstrație la Poarta Brandenburg. La scurt timp după comemorarea din Berlin, un alt simbol-ripostă: inaugurarea unei sinagogi din estul Germaniei.

Față de comemorările-avertisment anterioare, comemorarea de acum este o formă de luptă, cu două mementouri: tot ce începe cu evreii se extinde asupra omenirii întregi; toți dușmanii evreilor au fost înfrânți.

IULIA DELEANU

Isac Tercatin: supraviețuitor al Pogromului de la Iași și victimă a naufragiului Struma

Pe listele de emigrare cu *Struma* figurau și pasageri din Iași, oraș care desfășurase înainte de 1941 o intensă activitate sionistă, prin secțiile de tineret ale organizațiilor Hanoar Haționi, Hașomer Hațair, Hașmoneia, Gordonia, B'nei Avodah, Bethar etc.

Isac Tercatin s-a pregătit ani de zile pentru emigrarea în Palestina. El făcea parte din organizația sionistă Bethar (înființată în 1920, la Paris, sub conducerea comitetului executiv mondial Silton Bethar, președinte V. Jabotinski, era o organizație sionistă revizionistă, cu opinii contrare organizațiilor muncitorești marxiste) și, ca și ceilalți membri, studiase agricultura și alte meserii ce ar fi fost utile în noua țară.

Bethar era considerată o organizație de dreapta, antimarxistă, ce avea ca scop desfășurarea unor acțiuni publice și militare care să favorizeze înființarea rapidă a unui stat

israelian. În România, Bethar sau Brith Trumpeldor era secția de tineret a Noii Organizații Sioniste, iar prin activitatea sa intensă, aceasta se manifesta în toate domeniile vieții evreiești. (Societatea, ce funcționa din 1928, cu sediul la București, președinte av. Iacob Schieber din Cernăuți, avea 4 secții: în Moldova cu sediul la Iași; în Basarabia cu sediul la Chișinău; în Bucovina cu sediul la Cernăuți; și în Transilvania cu sediul la Dej. În 1937, în afară de Cernăuți, în orașele din Bucovina aproape că nu exista nicio altă organizație a tineretului sionist, similară cu Bethar.)

Un raport al Inspectoratului de Poliție din Iași descrie întâlnirea sioniștilor revizionști, care a avut loc în 15 martie 1937, la Sfatul Negustoresc. Isac Tercatin, în calitate sa de lider al organizației de tineret, a vorbit atunci despre „formarea legiunii de luptă a evreilor, care să fie garda de apărare a celor din Palestina”. El era și membrul unei comisii speciale, create de comitetul local al Partidului Evreiesc din România (acesta a fost înființat la 4 mai 1931; în urma lucrărilor Congresului general al partidului, din 7-8 noiembrie 1933, au fost aleși membrii Comitetului Central al partidului, printre care figura și un delegat din Iași, av. M. Moscovici), ce funcționa la Iași, cu sediul în strada Cuza Vodă nr. 20.

Rolul acestei comisii era să recruteze membri din organizațiile sioniste de tineret Hașomer Hațair, Brith Haca-naim și Brith Trumpeldor, „spre a se ocupa de împrăștierea ideii «partidului evreiesc»”.

În octombrie 1937, Inspectoratul de Poliție Iași raporta că mișcarea Bethar a primit un pachet cu imprimare și instrucțiuni pentru intensificarea propagandei. Se mai arată că organizația locală a tineretului „betharist” era alcătuită din 36 de tineri cu vârste între 13 și 23 de ani. Săptămânal, în zilele de marți și duminică, aceștia se reuneau într-o sală închisă, pentru a asista la cursurile de istorie sionistă, dar și pentru a fi instruiți în domeniul militar.

În 1938, Isac Tercatin l-a dus pe fratele său, Baruch Tercatin, atunci în vârstă de doar 10 ani, la Teatrul Trianon din Iași, pentru a asculta discursul marelui lider sionist Vladimir Jabotinski, venit în România pentru a face lobby emigrării în Palestina. Mai târziu, Isac a ajutat la organizarea transportului emigrării cu vasul *Darien II*, el rămânând la Iași, pentru a ajuta la organizarea altor transporturi.

După Pogromul de la Iași, Isac Tercatin a fugit la București, restul familiei sale rămânând la Iași. Era în vârstă de 26 de ani, iar sentimentul emigrării devenise tot mai puternic, pe măsură ce în Capitală aveau loc eve-

Lya Benjamin Z"l (16.05.1931 - 9.11.2023)

Un reper al istoriografiei evreiești din România

Cercetător, din 1985, al Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman” (CSIER-WF), Lya Benjamin participa încă la activitatea de cercetare și publicare, ca membru senior, și a scris până în ultimul moment, având mereu în lucru un articol pentru *Realitatea evreiască* sau pentru revista online *Baabel*.

Este autoarea a numeroase studii, volume de documente și antologii privind istoria evreilor din România, în general, și în particular despre perioada Holocaustului. A fost membră a Comisiei Internaționale pentru Studiul Holocaustului din România și a îngrijit editarea volumului de documente ce a însoțit raportul comisiei (Polrom, 2005). A participat la conferințe și simpozioane în România și în alte țări, precum SUA, Israel, Germania ș.a. A primit în 2007 Premiul Lanculovici pentru lucrările publicate pe tema Holocaustului și a istoriei evreilor din România, decernat la Haifa, Israel, iar în 2014 a fost premiată de Ambasada SUA în România, în cadrul premiilor Femei Curajoase.

Lya Benjamin a fost un reper al istoriografiei evreiești din România, a cercetat teme dificile și a spus adevăruri incomode și, nu în ultimul rând, a fost un model pentru

colegi. A lucrat cu generozitate împreună cu cei tineri la expoziții, culegeri de documente, cărți, proiecte, lăsând în urmă multe momente deosebite. Ne amintim vocea ei, atenția ei la detalii, intervențiile ei pentru a completa detalii care mergeau până la citirea paginilor din bibliografie. În ultimii ani a fost prezentă la multe întâlniri înregistrate pe internet ale Centrului și, astfel, datorită tehnologiei, va fi mereu aici. În ultimii ani lucra la o biografie pentru care a lăsat o serie de înregistrări și însemnări. Mărturiile ei despre istoria trăită ne vor fi din nou utile.

Lya Benjamin rămâne un reper profesional, un coleg iubit. Colegii, prietenii, cititorii îi regretă dispariția. Pentru mulți dintre noi ne rămâne aproape în amintire. Z"l.

CSIER-WF

Congresul Mondial Evreiesc deschide un birou la Vatican

Pentru prima dată în istoria organizațiilor evreiești, Congresul Mondial Evreiesc (CME) a decis să deschidă un birou la Vatican, pentru a stimula relațiile dintre catolici și evrei, precum și cu liderii catolici.

Președintele CME, Ronald Lauder, a participat la inaugurarea biroului și l-a vizitat cu acest prilej pe Papa Francisc. El i-a prezentat un document numit în ebraică *Kišreinu*, ceea ce înseamnă „Legătura noastră”. Documentul cuprinde, pe scurt, „relația istorică și culturală complexă, ce leagă comunitatea evreiască și comunitatea catolică din lume”, a subliniat CME într-un comunicat de presă. La rândul său, Papa Francisc a vorbit despre interesele comune ale celor două credințe pentru crearea unei lumi a frăției, justiției și păcii,

împotriva inegalităților.

Ronald Lauder i-a cerut Suveranului Pontif să lanseze un apel către Hamas pentru eliberarea ostaticilor, ceea ce Papa Francisc a făcut și în urmă cu câteva săptămâni. Îi cerem Papei să își folosească puterea sa pentru eliberarea ostaticilor. Dumneavoastră ați fi singura persoană cu autoritate morală să o faceți. Cred că Domnul, în felul său, ne-a adus împreună astăzi ca să cer acest lucru în numele tuturor evreilor din lume”, a spus președintele CME. În comunicatul de presă al Congresului Mondial Evreiesc se arată că inițiativa *Kišreinu* a fost un răspuns la documentul *Nostra Aetate*, care a modernizat relația dintre Biserica Catolică, iudaism și alte religii. (E.G.)

nimente tot mai nefavorabile evreilor. Baruch Tercatin își amintește: „Fratele meu, care la acea vreme era liderul organizației Bethar din Iași, a fost foarte activ în organizarea emigrării pentru aliya. (...) Mergeam odată cu el pe stradă și un membru legionar l-a prins brusc și l-a trimis să descarce sacii de ciment dintr-un vehicul. Fratele meu a fost dus mai târziu într-un lagăr de muncă, dar ulterior a fost eliberat.”

După cum arată și o notă a Inspectoratului de Poliție, din august 1941, după Pogromul de la Iași activitatea sionistă din oraș era „complet întreruptă”. Organizația sionistă își începuse activitatea în luna mai și era preocupată de emigrarea masivă a tinerilor, însă atât activitatea sionistă, cât și acțiunea de colectare a fondurilor prin secțiunile Keren Haissod și Keren Kaemeth au fost oprite de evenimentele sângeroase ale Pogromului de la Iași, din zilele de 28 și 29 iunie 1941. Într-o notă informativă a Chesturii din Iași, din 27 august, se arată: „Cu privire la activitatea evreilor față de recente evenimente și față de măsurile restrictive luate contra lor, în prezent, la Iași, nu se observă o acțiune concretă pe tărâmul vreunui domeniu, întrucât asemenea acțiuni nu are cine să le conducă, căci principalii conducători ai maselor evreiești lipsesc, unii fiind internați, alții s-au mutat din Iași, iar alții au fost trimiși fără a se ști unde, de armată, la 28 iunie 1941.”

Președintele comunității, Iacob Iosef, rămas în viață, s-a ocupat de ajutorarea familiilor sărace și a celor care au suferit pierderi în urma Pogromului de la Iași, organizând o colectă de fonduri de la familiile mai înstărite. Nota mai relevă faptul că Centrala Evreilor depunea eforturi pentru a facilita emigrarea unui număr mare de evrei din România în SUA sau în Palestina. Se preconiza plecarea unui număr de 10.000-12.000 de evrei în Palestina, organizată de Mișu Benvenisti, președintele executiv sionist și președintele oficiului palestinian.

Când s-a ivit un loc liber pe *Struma*, mai târziu, în 1941, Isac Tercatin nu a avut nicio ezitare să plece în Palestina, cu toate că era conștient de riscurile la care se expunea. Succesul transportului cu vasul *Darien II* i-a dat încredere că repetarea acțiunii cu vasul *Struma* va avea același deznodământ fericit.

La 17 noiembrie 1941, Direcția Generală a Poliției anunța, conform unei informații care circula în cercurile evreiești din Capitală, că urmau să plece cu *Struma* „o serie de tineri bethariști”, deplasându-se pe proprie răspundere la Constanța. Conducerea organizației le-a interzis tinerilor să se reîntoarcă în Capitală, în cazul în care transportul nu se mai efectua.

Printre membrii Bethar care urmau să plece se afla și Yaakov Bercovici din Dorohoi. Bercovici și mulți dintre colegii săi militanți sioniști au reușit și ei să fugă la București și se aflau printre organizatorii transportului de emigranți cu *Struma*.

Pe *Struma* au fost și 4 călători originari din Gura Humorului: Ester Leib (Staroste), născută în 1902; Șmuel Fleischer, născut în 1900; Sonia Fleischer (Solomon), născută în 1905; Norbert Fleischer, născut în 1935, fiul lui Șmuel și al Soniei.

MARIA MĂDĂLINA IRIMIA

Despărțire dureroasă

În ultimul an constatăm că lista celor de care ne despărțim este din ce în ce mai lungă. Pe de o parte sunt cei care dispar prin senectute, însă pe de altă parte sunt și cei care, dacă ne uităm la vârsta lor, ar mai fi putut trăi, dar au plecat dintre noi din diferite alte motive. În ambele liste figurează oameni valoroși, cu performanțe notabile, de aceea pierderea este dublă: ca ființe umane și ca autori de opere.

Recent ne-am luat rămas bun de la istoricul Lya Benjamin, un om valoros, cu cercetări aprofundate în problema Holocaustului (și nu numai), cu teze și concluzii originale în domeniile cercetate. Contribuția ei la istoria evreimii din România este recunoscută și apreciată atât la noi, cât și în străinătate. Referiri la opera ei se regăsesc în lucrări ale unor cercetători cunoscuți de pretutindeni.

Colegii, colaboratorii de specialitate au scris despre opera Lyei Benjamin.

Eu aș dori să vorbesc despre omul Lya Benjamin.

Lya a fost în tot cursul vieții o persoană modestă, chiar prea modestă. Uneori aveam sentimentul că ar suferi de un complex de inferioritate, deși n-ar fi avut motive. Avea impresia că ceea ce a făcut nu era suficient de bun, de valoros și era uluită când primea aprecieri, când activitatea ei era elogiată. „Ai văzut, m-a lăudat...” (lista celor care o lăudau era prea lungă, ca să pun acum în evidență pe cineva). Cu greu puteai să o convingi că aprecierile nu erau formale, ci sincere.

Că era de o conștiințiozitate aproape exagera-

tă, nici nu e cazul să amintesc. Nimic din ceea ce scria nu era superficial, studia în profunzime problema abordată și nu se lansa în speculații, mai bine renunța decât să iasă din mâinile ei ceva neconfirmat de documente. De aceea erau greu de contrazis afirmațiile ei. Și aceasta nu numai datorită pregătirii ei științifice riguroase, ci și pasiunii pentru cercetare. „Ador să stau la bibliotecă, în arhive și să caut lucruri noi”, îmi spunea de multe ori; iar în ultimii ani considera drept cel mai mare ghinion închiderea Bibliotecii Academiei în timpul pandemiei de coronavirus.

Era o cercetătoare cu idei originale din domeniul mai puțin cunoscut. În diferite perioade avea diferiți „amanti”. Era vorba de personalități istorice a căror viață o pasiona, la care descoperea lucruri interesante, mai ales afinități, asemănări cu gândirea ei. Printre cei mai cunoscuți „amanti” s-au aflat rabinul Niemirower, Luliu Barasch, Wilhelm Filderman sau Gáal Gábor, cărora Lya le-a dedicat articole și studii. Cunoscându-i pasiunea pe care i-o stârnea o astfel de cercetare, de multe ori o întrebam: „Și acum cine-ți este amantul?” Și-mi răspundea cu umor, dar și cu toată seriozitatea. De remarcat că simțul umorului l-a păstrat până aproape de ultimele clipe ale vieții.

Îmi plăcea că, deși ajunsese la o vârstă respectabilă, nu ținea cont de ce scria în buletin și-și făcea planuri pe termen lung. De fapt, munca a ținut-o în viață, a ajutat-o să înfrunte și să învingă avaturile vieții – bolile, dificila operație cardiacă, tragedia morții soțului ei, cercetătorul Harry Kuller, cu care a împărțit multe idei, dar cu care s-a și confruntat când nu erau de acord. A fost o căsătorie în care, spunea ea, nu se plictiseau niciodată.

Din păcate, ultimul an nu a fost o perioadă fastă a vieții ei. Cu toate acestea, și-a continuat activitatea, ajutată de un grup de prieteni și colegi (familia Bontaș, Maria Irimia și alții). Și-a respectat angajamentul față de *Realitatea evreiască* și, cu doar câteva zile înaintea decesului ei, a trimis articolul pentru numărul din noiembrie al revistei.

Moartea Lyei Benjamin este o mare pierdere pentru comunitate, pentru lumea științifică și pentru prieteni. Se spune că nu există oameni de neînlocuit. Această „zicere” nu se aplică în cazul ei. Lya lasă în urmă un gol imens și, cel puțin deocamdată, nu se conturează cineva care să-i ia locul.

EVA GALAMBOS

Rămas bun, Lya Benjamin...

Vineri, 10 noiembrie, la Cimitirul Evreiesc Giurgiului din București a avut loc ceremonia de înmormântare a Lyei Benjamin, doctor în istorie, cercetător, publicist și una dintre puținele voci ale generației Holocaustului din România, membră a colectivului Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România (CSIER), din cadrul Federației Comunităților Evreiești din România, de aproape patru decenii. Colegi, prieteni și apropiați au venit să o conducă pe ultimul drum, deplângând dispariția unui autentic reper de modestie și profesionalism.

Silvian Horn, vicepreședintele Comunității Evreilor din București (CEB), a transmis un cuvânt de bun-rămas atât în numele comunității, cât și al președintelui FCER, deputatul Silviu Vexler. El a apreciat acribia și dedicarea Lyei Benjamin în calitate de cercetător al Holocaustului, un istoric care niciodată nu ezita să se implice în orice demers științific, oricât de complex ar fi părut. Vicepreședintele CEB a subliniat golul pe care dispariția ei îl va lăsa în rândul corpului cercetătorilor și istoricilor, ea colaborând atât cu fostul președinte dr. Aurel Vainer z.l., cât și cu actuala conducere a FCER.

Dr. Alexandru Florian, directorul Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”, s-a referit la Lya Benjamin ca la un reprezentant „al primei generații de istorici ai Holocaustului din România”. „Lya Benjamin era de o modestie rar întâlnită astăzi, era o enciclopedie a istoriei evreilor din România, dar în special a Holocaustului”, a afirmat directorul INSHR-EW, evocând contribuția ei la redactarea *Raportului final* al Comisiei Internaționale pentru Studiul Holocaustului din România, în calitate de membră în Consiliul Științific.

Paul Schwartz, președintele CEB, a apreciat întreaga activitate a istoricului Lya Benjamin, „o femeie cu multă minte, cu multă știință de carte, care a luptat pentru a scoate adevărul istoric la lumină. A avut curajul să scoată la suprafață documente care ne-au lămurit despre adevărata istorie a poporului evreu”. Vorbitorul a subliniat dedicarea absolută pentru aflarea și cercetarea adevărului, o adevărată vocație care o recomanda pentru activitatea de cercetare pe care întotdeauna Lya Benjamin a pus-o pe primul loc.

Adrian Cioflâncă, directorul CSIER, a vorbit despre lunga ei carieră de cercetător în cadrul instituției. „Lya Benjamin ne surprindea cu cunoștințe detaliate, de om cultivat, despre secolele XIX-XX, ceea ce îi conferea o intimitate culturală și o perspectivă pe care foarte puțini istorici o au.” El a subliniat „vocația teoretică” a istoricului care avea capacitatea de a integra istoria evreilor în ansamblul general istoric. Vorbitorul a afirmat că proiectele demarate de Lya Benjamin vor fi continuate de colectivul CSIER, care îi rămâne recunoscător.

Prim-rabinul Rafael Shaffer s-a referit la experiența morții, care poate fi asemănată fie cu o extracție dentară anevoioasă, fie cu scoaterea unui fir de păr dintr-un pahar cu lapte, în funcție de felul în care fiecare a înțeles să trăiască. Lya Benjamin a fost un om ancorat în sfera ideilor și a gândurilor, care a pus dimensiunea lumească pe planul doi. Prim-rabinul Shaffer a subliniat și valoarea scrierilor și demersurilor științifice ale istoricului care ne-a părăsit.

În cadrul serviciului religios s-au rostit rugăciunile Kadiș și El Male Rahamim.

(D.D.)

Noua Constituție (1923) și problema emancipării evreilor

Conform aprecierii lui Wilhelm Filderman, „una dintre datele de primă importanță în lupta pentru emanciparea evreilor români a fost 22 februarie 1923. Funcționând ca adunare constituantă, Senatul și Camera Deputaților au pus în dezbatere anteproiectul noii Constituții”.

Articolul 133 declară: „Evreii care la 2 august 1914 erau domiciliați în Vechiul Regat și care n-au avut supușenie străină sunt recunoscuți cetățeni români de plin drept și fără nici o formalitate.”

„Acest text, inocent în aparență, scrie Filderman, a anulat virtualmente cea mai mare parte a încetățenirilor obținute pe baza decretelor anterioare și a încălcat brutal Tratatul de Pace.” În cadrul Conferinței de Pace de la Paris, Filderman, în eforturile de întărire a emancipării evreilor români, a propus, printr-un document oficial, includerea în Tratatul Minorităților a clauzelor cu privire la drepturile civile evreiești în Tratatul de Pace cu România și stipularea ca aceste clauze să fie încorporate textual în Constituția României. Ambele inițiative au avut succes, căci România a fost obligată să semneze acest tratat.

În vederea obținerii unei schimbări în conținutul respectivului articol, Filderman, în calitate de președinte al Uniunii Evreilor din România (UER), a adresat un memoriu prim-ministrului Ion I.C. Brătianu, demonstrând contradicțiile dintre legea încetățenirii din mai 1919 și prevederile anteproiectului Constituției: „Am folosit analiza din memoriu (apărut în *Curierul Israelit*, în februarie 1923) pentru a demonstra că proiectul constituțional anula avantajele celor 3 decrete anterioare și că se află în contradicție cu Tratatul de Pace. Am solicitat ca cele 3 decrete să fie încorporate în Constituție și ca limita de timp să fie extinsă pentru cei care nu făcuseră încă cereri pentru cetățenie.” În final, propunerea lui Filderman a fost acceptată și articolul 133 din Constituția din 1923 a căpătat următoarea formulare: „Sunt ratificate decretele-legi: nr. 3902 din 29 decembrie 1918 publicat în Monitorul Oficial nr. 223 din 30 decembrie 1918 referitor la atribuirea de drepturi civile; nr. 2065 din 22 mai 1919 publicat în Monitorul Oficial nr. 33 din 28 mai 1919 și nr. 3464 din 12 august 1919 publicat în M.O. nr. 93 din 13 august 1919 referitor la naturalizarea israeliților care locuiau în Vechiul Regat. Sunt de asemenea ratificate toate decretele-legi de naturalizare individuală făcute înaintea decretelor mai sus menționate. Israelii locuind în Vechiul Regat care nu și-au reglementat naturalizarea în termenul prevăzut în decretul-lege nr. 3464 din 12 august 1919 vor putea să-și facă declarațiile de naturalizare conform decretului lege nr. 2065 din 22 mai 1919 în termen de 3 luni de la data promulgării prezentei Constituții.”

„Introducerea acestui articol, a declarat ministrul însărcinat cu Constituția, a fost făcută ca rezultat al protestelor Uniunii Evreilor Pământeni, proteste care au fost acceptate de către comitetul delegaților. Repet: protestele UEP sunt baza acestui text, după cum este dovedit de raportul cuprins în dosare.”

Prin impunerea acestui articol, emanciparea evreilor din Vechiul Regat a căpătat recunoaștere constituțională. „Articolul acesta, scrie istoricul Carol Iancu, încheie din punct de vedere juridic problema evreiască din Regat.” Desigur, această apreciere rămâne valabilă până la declanșarea Holocaustului în context românesc.

Tot datorită protestelor UEP s-au eliminat din proiectul de Constituție prevederile referitoare la cetățenia evreilor din provinciile alipite. Ele puneau în pericol încetățenirea majorității evreilor din provinciile respective. La cererea lui Filderman a fost acceptată ștergerea acestor prevederi din proiectul de Constituție, guvernul dând o declarație oficială în termenii următori: „În ceea ce privește provinciile alipite și în privința aliniatului care nu se mai găsește astăzi înscris în Constituție, situația juridică a tuturor locuitorilor din provinciile alipite a fost regulată prin efectul Unirii, al tratatelor de pace și a primit o primă aplicațiune în legile electorale ale acestor provincii, astfel că nu este nevoie să fie înscrisă în Constituție.”

LYA BENJAMIN

Acesta este ultimul text scris de Lya Benjamin pentru revista noastră. Ne va lipsi acest colț de ziar, semnat cu dedicare pentru istorie și cititori, de LYA.

Evrei
în viața
publică

FATĂ-N FATĂ !

„Dorința de a continua viața evreiască în Dej”

Interviu cu Yael Gross, președinta C.E. Dej

Revenirea în orașul natal a lui Yael Gross, aleasă de curând președinta comunității dejene, a însemnat închiderea cercului. A copilărit la Dej, iar mediul formator (școala, prietenii) l-a prezentat Clujul. Tânăra a dat piept cu viața în Israel, iar după 1990 s-a întors în România, (re)stabilindu-se la Cluj. Au interesat-o, deopotrivă, științele economice și umaniste. Dar, mai mult decât disciplinele care au atras-o și practica în ambele direcții (contabilitate, educație), o constantă a fost atașamentul pentru viața comunitară. Clujul, comunitate mare, puternică, i-a oferit condiții propice de manifestare. În liceu a urmat cursurile de Talmud Tora și a făcut parte dintr-unul dintre cele mai bune coruri comunitare. Cunoștințele de ivrit și iudaică, dobândite după șederea în Israel, le-a fructificat în calitate de profesoară la cursurile comunitare de ebraică, și de organizatoare a ceremoniilor religioase de Șabat. Specializarea în psihologie-sociologie (facultatea a terminat-o la București, în 2010) i-a folosit în munca la DASM, filiala CE Cluj, în participarea la organizarea diverselor acțiuni culturale, recreative din comunitatea clujeană, cu precădere pentru Clubul generației de aur.

– Credeți că reîntoarcerea la Dej a însemnat o oportunitate pentru a vă da măsura, profesional și uman?

– Categorical. O perspectivă deschisă de fostul președinte al comunității, Mișu Rosenberg. Mă duceam adesea la Dej ca delegată a comunității cluje-ne. Pe Mișu Rosenberg îl cunoșteam din copilărie, eram vecini, i-am cunoscut părinții. Ne întâlneam de fiecare dată. „Nu vrei să revii în oraș – mi-a propus – și să candidezi la președinția comunității?” Nu i-am răspuns imediat, dar gândul că acesta ar putea fi drumul pe care-l căutam mă frământa. M-am hotărât și am zis da. Mi-am făcut mutarea la Dej, mi-am depus candidatura. La recenta întrunire pentru alegerea noii conduceri, mi-am prezentat programul. Oamenii m-au votat, ceea ce mă onorează și mă obligă.

– În ce a constat programul?

– Dacă aș spune că, în sinteză, am avut în vedere revigorarea vieții comunitare, ar fi adevărat, dar vag. Așa că o voi lua pe rând. Prioritar – restaurarea sinagogii. Restaurarea monumentului din fața sinagogii, care onorează memoria victimelor din Dej ale Holocaustului. Colaborarea mai strânsă cu autoritățile locale. Continuarea colaborării cu Muzeul Municipal și cu conducerile de școli, pentru familiarizarea elevilor cu civilizația și cultura evreilor, cu istoria Holocaustului, cu atât mai mult cu cât comunitatea de-jeană a fost greu încercată de Holocaust, ca toate comunitățile din nordul Transilvaniei ocupate de Ungaria fascistă după Dictatul de la Viena. Grija pentru cei vârstnici, suferinzi, singuri, care au nevoie de ajutor. Conservarea patrimoniului sacru și economic. Buna întreținere a cimitirelor, subiect sensibil, fiindcă avem 27 de cimitire în custodie, unul singur în oraș, restul în zona rurală, unde nu mai trăiesc evrei. Unele sunt situate în locuri greu accesibile, iar problema lipsei de personal este acută.

– Ați menționat în program interesul special pentru educație în școli, în spiritul valorilor umaniste. În momentul actual, când antisemitismul a luat o amploare nemaivăzută de la Holocaust încoace, pe fondul războiului din Israel, cum apreciați legea privind predarea istoriei Holocaustului în școli, ca disciplină obligatorie?

– Este o lege importantă în sine, cu atât mai mult în contextul actual. Dar e important ca și profesorii să aibă materialele necesare predării, pentru ca elevii să conștientizeze unde poate duce ura față de celălalt, care are o altă religie, tradiție, cultură.

– Ați început să întreprindeți demersuri pentru restaurarea sinagogii?

– Restaurarea urmează să fie făcută în parteneriat cu primăria. Am depus documentația și sperăm să ni se aloce fonduri prin Programul Operațional Regional Nord-Vest. Și pentru restaurarea Memorialului din oraș avem sprijinul primăriei. Mi-au fost și îmi sunt de mare ajutor secretara comunității, Livia Cățoan, cu o experiență de 30 de ani în comunitate, și mentorul meu, Mișu Rosenberg. Tot cu ajutorul primăriei am reușit să reinaugurăm anul acesta Memorialul victimelor ghetoului din Pădurea

Bungăr, în împrejurimile Dejului, unde au fost comasați evreii din oraș și din districtul Someș, până la Ileanda și Beclean. Mulțumim cu acest prilej conducerii primăriei, personal primarului Costan Morar. Ceremonia comemorativă a avut loc la sinagogă unde, pe lângă membri ai comunității, au participat oficialități locale, locuitorii ai Dejului, dornici să cunoască istoria concetățenilor lor. Înainte de ghetozare, comunitatea număra circa 5.000 de evrei. Puținii scăpați cu viață după Holocaust, întorși în oraș, au făcut aliya în valuri succesive după război, din 1948, când a fost proclamată independența Statului Israel, până în 1990.

– Cum ați organizat Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România?

– Printr-un simpozion desfășurat la Muzeul Municipal, cu tema „Personalități marcante ale evreilor din Dej”, cu participarea multor elevi de gimnaziu și liceu. Însotțiți de profesori, elevii au vizitat sinagoga, s-au arătat interesați de istoria comunității, de viața comunitară de-jeană în prezent, de istoria evreilor. Au pus multe întrebări pe aceste teme. Având experiență în educație, am convenit cu profesorii să continuăm colaborarea. Personal, fac parte din a doua

Lansarea cărții Algoritmul Holocaustului, reversibilitatea om-bestie, de Jean Askenazi

Când a fost lansată la Academia Română, cartea profesorului Jean Askenazi de la Universitatea Tel Aviv, membru de onoare al Academiei Române, apărută la Editura RAO, Algoritmul Holocaustului, reversibilitatea om-bestie, ne aflăm în a 18-a zi a războiului împotriva Israelului, declanșat de organizația teroristă Hamas.

Cartea de știință, elaborată înainte de acest război, a fost tipărită în română cu o săptămână înainte de masacrul din 7 octombrie a.c. Autorul, renumit neurolog, descrie „formarea, de-a lungul ultimilor 900.000 de ani, a neocortexului cu cele 100 de miliarde de neuroni, care devin sediul controlului regulator al creierului”, concentrându-se asupra „procesului cerebral al reversibilității” de la „starea de om la starea de bestie primitivă a perioadei filogenetice de reptilă și mamifer sălbatic”. Studiu de caz: „Procesul de exterminare la scară industrială a evreilor în timpul celui de Al Treilea Reich.” „Analiza cruzimii permite concluzia potrivit căreia apogeul inumanului aparține omului, nu animalelor.” Autorul și-a prefațat prezentarea cărții cu retrăirea clipelor de coșmar din dimineața zilei de 7 octombrie a.c., când Statul Israel a fost atacat de teroriștii Hamas. „Masacrul a avut loc la ora 6,30 dimineața. Peste 1.000 de teroriști Hamas au pătruns pe teritoriul Statului Israel de-a lungul frontierei cu Fâșia Gaza și au măcelărit 1.400 de copii, bătrâni, femei și bărbați, decapitând copii în fața mamelor și taților. Au luat peste 200 de ostatici în Gaza.” Și a făcut o mărturisire cu caracter personal: „Sunt cu două zile înainte de înapoierea în Israel. Fiul și nepo-

tul meu sunt medici înrolați în corpul medical Zahal. La 94 de ani, m-am înscris voluntar în același corp medical de armată.”

Evenimentul, moderat de istoricul, eseistul, jurnalistul Sorin Antohi, a suscitat abordări științifice și politice. Demnă de reținut, alocuțiunea E.S. Reuven Azar, ambasadorul Israelului în România: „Atrocitățile comise de Hamas sunt rezultatul unei planificări meticuloase. Fiecare dintre teroriști cunoștea cine sunt oamenii din acele comunități. Teroriștii știau cine în ce casă locuiește, numele lor și aveau ordine în arabă pe cine să omoare și pe cine să răpească. Ce am mai aflat din interogatorii este că teroriștii erau răsplățiți. Li se promiteau 10.000 de dolari și apartament gratuit pentru fiecare ostatic pe care îl aduceau.” Israelul are datoria – a încheiat domnia-sa – să înlăture de la putere organizația teroristă Hamas care pune în pericol independența statală a Israelului.

Academicieni, profesori universitari specialiști în criminologie au apreciat valoarea cărții în plan științific și filozofic. Reversibilitatea om-bestie a fost considerată „îndrăzneță, dar adevărată”. A fost atrasă atenția asupra importanței jucate de „absența empatiei la multe persoane, precum și a enzimei monoamonoxidaze în procesul om-bestie. A fost reliefat modul în care autorul a prezentat „cu entuziasm științific o problemă de conștiință”.

Istoria nu se repetă, dar revine sub alte înfățișări. O zicală cvasipopulară regândită cu metode științifice.

IULIA DELEANU

generație de supraviețuitori ai Holocaustului din România. Familia din partea tatălui meu a fost deportată în Transnistria. Bunicul a murit în lagăr, a fost aruncat într-o groapă comună. După război, bunica și tatăl meu s-au stabilit la Dej. Bunica s-a recăsătorit cu un supraviețuitor care și-a pierdut soția și doi copii în lagăr.

– Cum privești concetățenii dvs. războiului din Israel?

– Cu solidaritate față de Israel. Unii dintre cei care și-au arătat compasiunea spuneau că, după părerea lor, credeau că Holocaustul ținea de o istorie îndepărtată; dar ceea ce s-a petrecut la 7 octombrie anul acesta le-a clătinat convingerile. Și-au arătat indignarea față de țări care contestă Israelului dreptul la apărare. Mulți sunt alături de Israel!

– Ce vă animă în ceea ce faceți?

– Dorința de a continua viața evreiască în Dej.

IULIA DELEANU

Premiu pentru o carte apărută la Editura Hasefer

La începutul lunii noiembrie, în cadrul galei care a găzduit acordarea premiilor Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași (pentru aparițiile din 2022), una dintre cărțile apărute la Editura Hasefer a FCER-CM a fost distinsă la secțiunea „Critică / Eseu”.

Este vorba despre volumul „SCRITORII ȘI ARTIȘTI / MODERNI ȘI AVANGARDIȘTI / EVREI ȘI ROMÂNII”, de Emil Nicolae (Emanuel Nadler, președintele CE Piatra Neamț). Juriul a fost format din scriitorii: Mircea A. Diaconu (președinte), Gellu Dorian și Dragoș Cojocar.

Totodată precizăm că un alt volum semnat de Emil Nicolae – „EMANUEL SPUNE”, Ed. Junimea, Iași, 2022 – a fost nominalizat la secțiunea „Poezie”.

Cu această ocazie amintim că albumul monografic „VICTOR BRAUNER, LA IZVOARELE OPEREI”, de același autor și apărut tot la Editura Hasefer, în 2005, a primit Premiul „Dosofoei” pentru cea mai frumoasă carte, la Târgul Librex de la Iași, ediția 2006. R.E.

Israelul le recomandă cetățenilor să evite călătoriile în străinătate

În actualul context declanșat de masacrul efectuat de Hamas asupra statului evreu la 7 octombrie, autoritățile israeliene au adresat cetățenilor un apel pentru evitarea călătoriilor în afara țării și pentru maximă precauție privind declararea identității evreiești și israeliene în străinătate.

Consiliul Național de Securitate al Israelului, în coordonare cu Ministerul de Externe, a emis un avertisment tranșant, sfătuindu-i pe cetățeni să își reconsidere orice plan de călătorie în străinătate și să își ia măsuri de precauție suplimentare în timpul șederii lor în afara țării. În comunicat se precizează că „ambasadele israeliene, aeroporturile care operează zboruri din și către Israel, precum și comunitățile evreiești și instituțiile religioase din străinătate” constituie o țintă principală pentru proteste antisemite și tentative de atacuri. Celor care călătoresc în țări unde nu au fost emise avertismente de călătorie li se recomandă să fie vigilenți cu privire la proteste și la „manifestări de violență împotriva Israelului”.

Data fiind actuala stare de război, israelienilor li se recomandă în plus discreție maximă, referitor la orice subiect privind „serviciul lor în serviciile de securitate israeliene, inclusiv armata”. Țările pentru care s-au emis avertismente de călătorie sunt Egipt, Iordania și Turcia. Totodată, cetățenii din zonele problematice, precum Rusia și Caucazul de Nord, au fost îndemnați să părăsească cât mai repede posibil aceste spații.

E. ELIEZER

O căsnicie impusă

Pentru cei puțini care urmăresc materialele scrise și semnate de mine în mai multe publicații și în trei limbi, povestea de mai jos nu va veni ca o surpriză.

Personal, sunt amator de alegorii, de povești care sunt inspirate de celebra expresie din popor, *bate șaua ca să priceapă iapa*. Ceea ce nu înseamnă că nu am grijă, de fiecare dată, ca mesajul să fie bine înțeles, fără semne de întrebare și fără niciun fel de îndoială. Povestea de mai jos se încadrează în această categorie.

Ideea unui cuplu conjugal, creat de împrejurări, și nu de sentimente reciproce, e banală, apare în cărți, în filme, în teatru și... în viața de toate zilele. O conjunctură specială, o situație care cere o soluție imediată, o încercare de a găsi un *modus vivendi* folosind o metodă artificială, fiecare în parte și toate la un loc pot explica cum două ființe umane hotărăsc, la un moment dat, să-și unească viața, la bine și la rău, deși nimic special, nimic spiritual sau sentimental nu le unește.

Am întâlnit în lunga mea viață terestră asemenea situații, nu foarte numeroase, dar de ajuns de frecvente pentru a-mi permite să trag ceva învățăminte, de cele mai multe ori neplăcute, fiindcă sfârșitul, în general, e foarte departe de ceea ce numim *happy end*. Nu de puține ori viața conjugală merge înainte, interesele se intercalează, apar progeneruri comune, dar mai ales ceea ce-i ține pe cei doi împreună e rutina amestecată cu lipsa unei perspective care să ofere fiecăruia o soluție mai bună pentru continuarea existenței. Dar în același timp am asistat, ce-i drept, de departe, la situații de-a dreptul neplăcute, în care vrajba acumulată timp de ani de zile explodează la un moment dat și ia forma unor admonestări fizice violente, în care deznădejdea se amestecă cu furia. În acest tip de situații soluția pare a fi inexistentă. Așa-zisa coexistență pare definitivă, iar viața merge înainte schiopătând, cu multă suferință și durere, răspunzând celebrei expresii francezești *il n'y a que le provisoire qui dure*.

Și încă o scurtă poveste care mă va aduce direct la tâlcul acestui material.

De exemplu, situația creată într-o gospodărie în care s-a aciuat, cum s-ar zice, temporar, un prieten rămas fără adăpost după un cutremur care i-a distrus tot ce avea. O zi, o săptămână, o lună, un an, doi, trei, un deceniu... un secol sau mai multe?! Oare e posibil?

Nu aș dori să merg mai departe cu metaforele mele. Gândul mi se îndreaptă către Diaspora evreiască. Nu, nu am de gând să fac o prezentare istorică a tragediei poporului evreu în ultimii două mii de ani. Mă voi mărgini a aduce aici doar două amănunte, după umila mea părere deloc lipsite de importanță. Istoria cuceririlor romane arată că, la un moment dat, acest imperiu acoperise o bună parte a globului, iar numărul de popoare și triburi ocupate de armatele romane a fost proporțional cu puterea și capacitatea Romei de a-și extinde granițele din Anglia și până în Orientul Mijlociu. Din câte știu, un singur popor, din multe cucerite, a ales calea exilului: poporul evreu. Această realitate e ușor de explicat. Se pare că mult înainte de cucerirea Ierusalimului de către legiunile romane în anul 70 e.n., au existat înfloritoare comunități evreiești în afara granițelor Israelului – și e suficient să pomenim doar Babilonul și Alexandria. Cu alte cuvinte, dispersia evreilor după cucerirea Ierusalimului de către romani nu a venit ca o surpriză, ci ca o consecință directă a acestei suferințe iudaice, veche de când lumea, și anume inexistența noțiunii de *sitzfleisch*, adică lipsa capacității de a sta mai mult timp

într-un singur loc.

Bineînțeles, după invazia romană, lărgirea fenomenului de *Diaspora* (dispersie, dezintegrare) a căpătat o explicație, o justificare, fie ea doar parțială. De atunci și până acum exact 75 ani, Diaspora evreiască a devenit forma de supraviețuire a poporului evreu, aciuat prin toate colțurile lumii, căutându-și un rost și un mijloc de a rămâne în viață. Subiectul acesta a fost abordat de-a lungul timpului de nenumărați istorici, a devenit obiectul a nenumărate tomuri și a schimbat întrucâtva ADN-ul evreului, oferindu-i definiția, deloc mărinimoasă, de *jidov rătăcitor*. Istoria Diasporei reprezintă o lungă listă de evenimente pozitive, dar mai ales negative, integrarea evreului în viața altor popoare luând diverse forme și având diferite deznădăminti. Un lucru e clar. Procentul evreilor în Imperiul Roman era de aproximativ 10% (4 milioane de evrei la 40 de milioane de locuitori). Nu e nevoie a apela la calculator pentru a ajunge la concluzia că, în ziua de azi, acest procent e sub 1%, ca rezultat al conviețuirii de conveniență, impusă și acceptată de prea multe ori ca o soluție în lipsa altor soluții mai puțin periculoase, și presărată cu evenimente distrugătoare pentru un popor rămas fără patrie.

Dar anul 1948 a adus reparația statului evreu, după o „pauză” de aproape 2000 ani. Independența Israelului a găsit poporul evreu dispersat în continuare, printre alte popoare, încă terorizat de cumplitul Holocaust, cel care a dus la pieirea unei treimi din cei care se considerau sau erau considerați evrei. În acești ani, timp de trei sferturi de secol, Israelul a devenit soluția pentru cei care au decis să lase în spate conviețuirea de conveniență, întrucât pentru prima oară, în 2000 ani, *jidovul rătăcitor* a primit o adresă precisă, o țară care-l așteaptă, pentru simplul motiv că aceasta e țara lui, unde pentru prima oară, după două milenii, evreul e majoritar. În ziua de azi aproximativ 50% din evreimea mondială e încă în Diaspora, trăind ceea ce numesc eu o conviețuire de conjunctură, un fel de căsătorie de conveniență. Dacă nu mă înșel, azi nu există niciun evreu în lume care să nu aibă posibilitatea, legală, de a deveni peste noapte cetățean israelian. Drumul din Diaspora în Israel e clar, posibil și existent pentru orice evreu. Nu, Israelul nu e raiul pe pământ, și ultimele evenimente arată încă o dată că, dacă evreii și-au câștigat dreptul la o țară, încă nu au primit „aprobarea” pentru o viață liniștită. Se pare că pentru enorma eroare de acum 2000 ani, părăsirea în masă a țării în care te-ai născut, se mai plătește până în ziua de azi. În lumea întreagă antisemitismul a ridicat din nou capul; și el se manifestă în diverse forme, aidoma cu animozitatea pe care am descris-o mai sus ca existentă în căsniciile de conveniență, uneori prin vorbe dure și rele, alteori prin gesturi dușmănoase, nu de puține ori prin violență și ură dusă la extrem.

Cred că nu greșesc atunci când susțin că evreii din Diaspora zilelor noastre suferă (unii mai mult, alții mai puțin) de pe urma faptului că sunt evrei. În plus, există toate șansele ca odraslele lor să înceteze a mai aparține iudaismului. Alternativa e clară: Israelul le oferă posibilitatea de a suferi ca israelieni! Diferența e enormă. A fi israelian și a suferi pentru țara ta înseamnă că știi pentru ce suferi, întrucât există o speranță. Și cred că viața merită trăită doar atunci când există speranța de a birui obstacolele de moment.

Prof. dr. GABRIEL M. GURMAN
Omer, Israel
gurman@bgu.ac.il

O tânără de 25 de ani i-a salvat pe locuitorii unui kibuț de atacurile Hamas

Unul dintre primii eroi ai confruntărilor Israelului cu Hamas este Inbal Rabin-Liberman. Această tânără de 25 de ani, coordonatorul de securitate al kibuțului Nir Am, de lângă granița cu Gaza, a reușit să salveze viața tuturor locuitorilor kibuțului. În dimineața zilei de 7 octombrie și-a dat seama că sunetele pe care le auzea sunt diferite de obișnuitele lansări de rachete din Gaza asupra kibuțului, aflat lângă Sderot. Drept care s-a grăbit să deschidă depozitul de armament și, mergând din casă în casă, a distribuit arme echipei de securitate de 12 persoane, i-a dus pe copiii și pe femeile din kibuț în locuri sigure și a coordonat reacția hotărâtă a echipei la ata-

cul care se desfășura. I-a aranjat pe membrii kibuțului în poziții strategice pe tot teritoriul și a creat ambuscade, dezorientându-i pe teroriști și atacându-i din toate părțile. Aceștia nu se așteptau la rezistență și au fugit.

Inbal Rabin-Liberman a reușit să omoare 5 teroriști, iar ceilalți membri ai echipei au împușcat timp de patru ore încă 20 și au transformat kibuțul într-o adevărată fortăreață de necucerit, a relatat presa israeliană despre aceste fapte de eroism. Gestul salvator al lui Inbal a fost de a nu aștepta ajutor din altă parte, ci de a reacționa

imediat. Așa a reușit să-i salveze pe locuitori, în condițiile în care toate kibuțurile învecinate au suferit pierderi mari. Mai târziu au sosit în kibuț și unități de vehicule blindate.

Potrivit cotidianului *Maariv*, „Inbal este explicația faptului că, în toată regiunea, singurul kibuț neafectat este Nir Am”. (E.G.)

Politia braziliană și Mossad: deșeurile unei tentative de atac iranian împotriva evreilor din Brazilia

În cadrul unei importante operațiuni internaționale de combatere a terorismului, poliția federală braziliană a transmis un comunicat în care precizează că, beneficiind de sprijinul Mossadului și al altor parteneri de securitate la nivel mondial, a deșeurit un complot terorist împotriva unor ținte evreiești. În document se precizează că a fost deșeurită o rețea de recrutare a cetățenilor brazilieni de către grupul terorist libanez Hezbollah în vederea comiterii de atacuri avându-i drept țintă pe membrii comunităților evreiești braziliene, care totalizează 120.000 de persoane.

S-a constatat că planul fusese organizat și finanțat de regimul iranian, aspect care evidențiază rețeaua extinsă a grupării teroriste Hezbollah care operează la nivel mondial. La rândul său, Mossadul a dat publicității o declarație prin care își exprimă profunda apreciere față de forțele de securitate braziliene pentru neutralizarea unei celule teroriste care acționa în numele Hezbollah și care plănuia să comită atentate asupra unor obiective israeliene și evreiești din Brazilia.

E. ELIEZER

Sidy Thal – o coproducție TGS-TES

Teatrul German de Stat din Timișoara și Teatrul Evreiesc de Stat din București au prezentat publicului cea mai recentă coproducție artistică, *Sidy Thal*, regia Clemens Bechtel, după un text semnat de dramaturgul Thomas Perle. Cele două premiere, atât de la Timișoara cât și de la București, includ actori ai ambelor instituții teatrale, partenere în cadrul acestui proiect realizat cu prilejul programului Timișoara, Capitală Europeană a Culturii 2023. Concepția

clus 4 persoane ucise și alte 70 rănite. Drept urmare, actrița își întrerupe turneul și revine la București. În raportul privind cercetările asupra atacului legionar se arată: „Aurul material, acela care a executat atentatul prin aruncarea a două grenade în sala Teatrului, este Ghedeon Ferdinand, lăcătuș la Depoul CFR din Timișoara, născut în comuna Ferdinand [azi, Oțelul Roșu – n.ed.], județul Severin, din părinții Florian și Carolina Lenardt de origine etnică german, de 32 de

doar 14 ani a debutat într-un spectacol de varietăți pe scena unui teatru din orașul natal. Cântăreață și actriță, a participat la nenumărate spectacole, devenind în anii 1930 o vedetă populară în toată România. A interpretat diferite roluri în diverse spectacole montate atât la București, cât și la Iași. În 1940 s-a mutat la Chișinău, la Teatrul Evreiesc din oraș. În perioada războiului s-a refugiat în Uzbekistan, locuind la Tașkent. După război s-a reîntors în orașul natal, Cernăuți, devenind membră a ansamblului Filarmonicii din localitate. În următorii ani, Sidy Thal s-a impus ca actriță, fiind cunoscută în toată Uniunea Sovietică, realizând o suită diversă de roluri interpretate în limba idiș. Soțul ei, Pinkus Falik (1909-1985), îi devine și impresar și îi organizează numeroase turnee. Sidy Thal a murit în anul 1983, la Cernăuți. Memoria ei este onorată printr-o stea amplasată în piața din fața teatrului care îi poartă numele și, de asemenea, printr-o placă memorială, instalată pe clădirea Filarmonicii din oraș.

Structura spectacolului regizat de Clemens Bechtel introduce spectatorul în atmosfera multiculturală a anilor 1930, conferindu-i un moment de inițiere desfășurat în cadrul Sinagogii din Cetate / Sinagogii Mari din București, urmat de o secvență itinerantă, cu diverse valențe istorice și culturale. Publicul pășeste laolaltă cu actorii care se substituie unui dublu rol de ghid pe parcursul a trei opriri simbolice. Reconstituirea trecutului, în directă congruență cu

unele premise actuale, face din acest spectacol un mediu de interfață între realitate și ficțiune, fără însă a le opune în mod obligatoriu.

Din distribuție fac parte Maia Morgenstern, Enikő Blénessy, Viorica Predica, Silvia Török, Katia Pascariu, Daniela Török, Olga Török, Oana Vidoni, Radu Brănci, Rareș Hontzu, Mircea Dragoman, Richard Hladik, Mihai Prejban.

Directoarea Teatrului Evreiesc de Stat, Maia Morgenstern, cea care și interpretează rolul actriței Sidy Thal, a declarat că premiera a fost „o promisiune îndeplinită”. „Mi-am ținut o promisiune față de mine însămi. Ne-am făcut o promisiune să realizăm un spectacol împreună. Cred că este un moment istoric realizarea împreună a unui spectacol – Teatrul Evreiesc de Stat și Teatrul German de Stat.”

Lucian Vărsăndan, managerul Teatrului German de Stat, a declarat că este încântat de finalizarea proiectului *Sidy Thal* care reprezintă, în fapt, „continuarea unei prietenii dintre două instituții, care a început cu mulți, mulți ani în urmă”. El a amintit colaborarea Teatrului German de Stat din anii '60-'70 cu artiști și regizori evrei, unul dintre aceștia fiind regizorul Franz Auerbach, fost director al Teatrului Evreiesc de Stat.

Proiectul *Sidy Thal* este finanțat prin programul OverBorder Culture+, derulat de Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș, cu sume alocate de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii. Proiectul este organizat în parteneriat cu Departamentul pentru Relații Interetnice din cadrul Guvernului României.

regizorală a unui spectacol itinerant trilingv – idiș, germană și română – propune, între altele, reconstituirea contextului atentatului petrecut la Timișoara, la data de 26 noiembrie 1938, atunci când un grup de trei legionari au aruncat două grenade de mână în sala Palatului Culturii, în timpul unui spectacol al actriței Sidy Thal. Bilanțul acestui nefast atentat a in-

ani, căsătorit, cu un copil”. De asemenea, documentul arată că „atentatul de la Teatru a fost executat din ordinul actualilor conducători ai mișcării legionare, prin conducătorul mișcării legionare de la Școala Politehnică, studentul Fleschin Petru”.

Nume de referință al lumii artistice interbelice, Sidy Thal s-a născut în anul 1912, la Cernăuți. La vârsta de

Teatrul Evreiesc de Stat, borna 75. Trecut și perspective de viitor

Interviu cu MAIA MORGENSTERN, managerul Teatrului Evreiesc de Stat

– Cum arată începutul dvs în calitate de actor al TES?

– Cum am mai spus-o, și nu cred că este o noutate, existența mea artistică a fost marcată de un prim eșec, în calitate de candidată la IATC București, în zorii anilor '80. Nu am reușit și atunci am venit la TES. Am fost acceptată la TES în calitate de figurant corp-ansamblu, căci asta scrie pe cartea mea de muncă într-un timp inițial. Nu aveam decât liceul, nu aveam studii de specialitate. Am dat concurs și am intrat.

Manager al Teatrului Evreiesc de Stat din anul 2012...

– Au trecut 12 ani de când sunt manager al Teatrului Evreiesc de Stat. Arc peste timp, în momentul în care am devenit prin forța lucrurilor, nedorindu-mi nicio clipă să devin manager, căci e o mare responsabilitate; principala mea preocupare este de a invita publicul în sala de teatru. TES este o dovadă vie, este expresia continuității tradițiilor, a culturii teatrului evreiesc și el există ca un organism viu, unde publicul dă dimensiunea și sensul existenței unui teatru. Un teatru fără public este un nonsens. Nu de puține ori, poate de cele mai multe ori am reușit să aducem public, să stărnim interesul oamenilor pentru ce înseamnă teatrul evreiesc. O preocupare pentru alegerea repertoriului, pentru programarea spectacolelor și pentru felul în care ne dorim și reușim să comunicăm cu publicul.

Misiunea TES în peisajul teatral bucureștean

– La distanța a 75 de ani de existență ca instituție publică de cul-

tură din România, văd Teatrul Evreiesc de Stat ca o punte de comunicare între culturi, între generații artistice, între formule și forme teatrale. TES a fost, este și rămâne un reper. Vorbim aici, poate, și despre dizolvarea prejudecăților, a clișeelelor și a necunoașterii. Poate că multe dintre prejudecățile și neînțelegerile noastre se trag din neștiință, poate din teama de celălalt, iar istoria ne învață asta mult mai bine. Spectacolele noastre lucrează cu emoții, aducând în discuție teme ale istoriei mai recente sau mai îndepărtate. Teatrul poate deveni, cred, și o platformă educațională.

– Provocările unui manager?

– Totul este o provocare. Le lași pe toate și trebuie să te ocupi de administrație. Îmi și place și nu-mi place, îmi întrerupe șirul gândurilor și al creativității.

Colaborarea cu Teatrul German de Stat

– Povestesc acest lucru cu mare mândrie și cu foarte multă satisfacție. Ni-l doream mult, atât domnul director Lucian Vărsăndan, cât și eu. În discuțiile noastre, când mă aflam la Timișoara, discutăm: ce ar fi să... lăta, acum înțelegem să avem o coproducție cu Teatrul German de Stat. Un proiect mai vechi, un vis, o ambiție, dacă vreți. Vorbim despre provocări, despre personaje cu multă încărcătură emoțională. Spectacolul despre Sidy Thal, cu Sidy Thal, despre atentatul de la Timișoara, deschide o fereastră unor discuții, unor întrebări. Cum a fost posibil așa ceva? Care sunt rădăcinile? A stârni curiozitatea pentru a citi, a te informa mai mult, poate și din mai multe surse. Noi suntem de vină, pentru că

nu discutăm suficient, astăzi, despre niște teme importante, dureroase. Nu m-aș hazarda să spun dacă istoria se repetă sau nu, dar sunt cumpene ale istoriei, ale omenirii și sunt semne de întrebare care ar trebui să ne pună pe gânduri.

– Care sunt proiectele de viitor?

– Așteptăm cu emoție bugetul de anul viitor și ne mai reformulăm și dorințele și obiectivele și perspectivele, în funcție de ceea ce ne învață bugetul. Această practică a coproducțiilor nu e un lucru rău. Suntem deja la a patra: Teatrul Dramaturgilor, Teatrul de Comedie București, Teatrul de Artă din Deva și, iată, acum, cu Teatrul German din Timișoara. Dorința mea este de a parcurge o călătorie culturală, istorică, artistică, teatrală. Un traseu, un drum al locurilor unde s-a născut cultura idiș, tradiția folclorului și a muzicii klezmer, un drum al târgușoarelor din Moldova și Maramureș. A reînvia, dacă nu ar fi mult spus, tradiția șteturilor. Locurile unde cultura idiș și viața evreiască pulsau, existau.

Se poate vorbi și despre programul de proiecte *Memoria Holocaustului*, unde căutăm să aducem în atenția publicului spectator povești adevărate (din păcate), prin intermediul unor spectacole ce au în centru tema Holocaustului. Dramaturgia israeliană contemporană reprezintă și ea un subiect interesant. *Rude pierdute*, o dramatizare după romanul autoarei Nava Semel, a avut recent premiera la TES. La sfârșitul lunii octombrie, ca urmare a unui parteneriat cu Ambasada Statului Israel, Teatrul Evreiesc de Stat a găzduit un eveniment deosebit, consacrat persoanelor cu dizabilități, realizat de organizația israeliană Na Laga'at („Atinge-mă”). Au fost prezentate spectacole, workshopuri, eveni-

mente pentru a ne învăța cum să ne adresăm, cum să ajutăm persoanele nevăzătoare să se bucure de un spectacol de teatru.

Acordăm o atenție deosebită generațiilor ce se succedă, felului în care trupa teatrului nostru se înnoiește în permanență, păstrând memoria înaintașilor noștri, dar în același timp cooptând în rândul colectivului TES tinere talente.

Lozul cel Mare, prima premieră a TES, prezentată pe 1 august 1948, revine pe scena de azi

– Este un text foarte actual, plin de umor. Un spectacol emblematic, o formă de a ne declara identitatea. Spectacolul *Lozul cel Mare* (regia Andrei Munteanu) va avea locul său bine meritat pe scena Teatrului Evreiesc de Stat. Cumva ne și amuză contemporaneitatea, universalitatea textului, e amuzant dulce-amar. Va fi un spectacol în limba idiș, pentru că suntem păstrătorii, continuatorii tradiției culturale evreiești idiș. Vorbim idiș pe scena TES, cu muzică klezmer.

Pagină realizată de
DAN DRUȚĂ

150.000 de rachete ale Hezbollah, țintite spre Israel

În 2010, Robert Gates, pe atunci ministrul american al apărării, a apreciat, în cadrul unei conferințe de presă cu omologul său israelian, Ehud Barak, că Hezbollah are mai multe rachete decât cele mai multe guverne din lume. De atunci, Hezbollah a devenit și mai puternic.

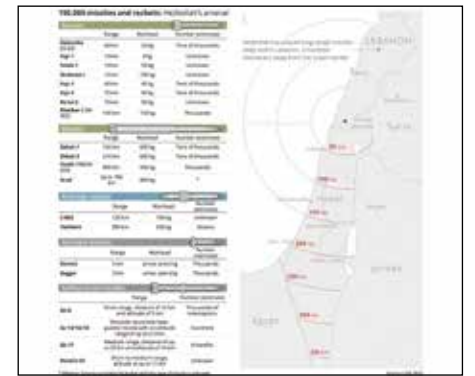
Cu ajutorul Iranului, organizația teroristă din Liban s-a extins și și-a modernizat arsenalul de rachete și diferite alte sisteme de armament. Potrivit ultimelor estimări publice, Hezbollah dispune de 150.000 de rachete, majoritatea cu o rază de acțiune de peste 20 de km, dar diferite rapoarte vorbesc de cele care pot atinge obiective aflate la sute de kilometri de Liban. În 2018, cercetători de la Centrul pentru

Studii Strategice și Internaționale de la Washington au ajuns la concluzia că Hezbollah este organizația cel mai puternic înarmată din lume. Gruparea dispune de o mare rezervă diversificată de rachete, deocamdată neîncărcate, alături de rachete balistice, sol-aer, antitanc și sol-mare.

Potrivit unui articol publicat recent de Institutul de Studii de Securitate Națională din Tel Aviv, Hezbollah ar deține 40.000 de rachete cu rază scurtă de acțiune de tip Grad, 80.000 de rachete cu rază medie de acțiune Fajr-3, Fajr-5, Khaibar și Raad și 30.000 de rachete cu rază lungă de acțiune Zelzal și Fateh-110. Organizația ar fi primit de la Siria un număr limitat de rachete de tip Scud.

Mai multe sute de rachete Fateh-110, care au o încărcătură de 1.500 kg, „sunt echipate cu mecanisme de precizie de navigație GPS și au o precizie destul de mare”, se arată în articol. Ministrul israelian al Apărării și conducerea armatei apreciază că Hezbollah ar putea trage în primele zile de război mai multe mii de rachete și apoi, 1.500 de rachete pe zi. Hezbollah se străduiește să transforme rachetele în arme performante, cu ținte precise. În plus, organizația teroristă dispune de o mare cantitate de rachete sol-aer, inclusiv din categoria celor care pot fi purtate pe umăr pentru a lovi elicoptere și avioane care zboară la joasă înălțime, iar aceste rachete nu dau posibilitatea de a stabili locul

de unde se lansează. De asemenea, organizația are sisteme grele de rachete și lansatoare sol-aer care pot lovi ținte aeriene până la 50 de km, la înălțimea de 24 km. Ea și-a dezvoltat și propria forță aeriană bazată pe drone de diferite mărimi, iraniene sau

Armele utilizate de Hamas în atacul din 7 octombrie

La Institutul de dezafectare a munițiilor din Ierusalim s-a deschis o expoziție care a prezentat un mare număr de obiecte și arme utilizate de Hamas în atacul ucigaș din 7

octombrie împotriva așezărilor din sud. Printre ele figurau rachete anti-elicopter, grenade, mine și mijloace tehnologice de comunicare. Expoziția dezvăluie mijloacele sofisticate de război folosite de Hamas și capacitatea lui de a produce diferite tipuri de armamente artisanale.

Armele capturate cuprind mijloace de țintire a tancurilor, de tăiere a gardurilor, diferite tipuri de grenade, mine și rachete artisanale, lansatoare de grenade antitanc RPG, instrumente de tăiat metalul, explozibile electrice. Armele nu erau de origine iraniană, dar se pare că o parte a munițiilor capturate era de origine israeliană, provenind din cartușe folosite anterior, neexplodate. S-a dovedit și că, pentru a-și coordona acțiunile, membrii Hamas utilizau mijloace tehnologice, și anume talkies-walkies, smartphonuri și tablete. Explozibilele artisanale erau de diferite tipuri, de la mine TC-6, transformate în încărcături pentru lansatoarele RPG, unele dintre ele de fabricație nord-coreeană, iar altele fabricate de Hamas sub denumirea de Katayb al Qassam. Ca tactică, Hamas fixa încărcături pe vehicule pentru a-i împiedica pe civili să se refugieze din fața atacurilor. Activau încărcătura și vehiculul și ocupanții erau în câteva secunde grav răniți.

S-a văzut, de asemenea, că echipamente de irigație destinate agriculturii au fost transformate în arme cu explozibili, plasate în conductele de irigație, pregătite a fi folosite pentru diferite operațiuni. Expoziția a arătat diversitatea și complexitatea tacticilor folosite de Hamas în cadrul acestui atac. Ea contrazice în mod concret afirmațiile unor lideri Hamas că mulți dintre participanții la atac nu făceau parte din mișcare, că s-au „lipit” de membrii Hamas și au acționat de capul lor. (E.G.)

Cum s-au îmbogățit liderii Hamas

Fâșia Gaza este una dintre cele mai sărace regiuni ale lumii, cu o rată a șomajului care depășește 60%. Potrivit unui raport al Băncii Mondiale, în 2022 PIB-ul pe cap de locuitor era de 1257 de dolari, un sfert din cel al Cisiordaniei, de 4458 de dolari. De multe ori, blocada israeliano-egipteană este explicația situației economice dificile care împiedică fluxul de bunuri către Fâșia Gaza, dar ceea ce se uită adesea este bogăția liderilor Hamas. În pofida dificultăților, înalții responsabili ai Hamas au reușit să-și adune averi importante, datorită diferitelor activități, respectiv așa-numita „industrie a tunelurilor”. Ei duc o viață de lux ce contrastează cu sărăcia populației pe care pretind că o

reprezintă, se arată într-o analiză a publicației franceze *J-Forum*. Această industrie a tunelurilor înseamnă taxele, de aproximativ 20%, impuse mărfurilor care trec, prin contrabandă, prin sutele de tuneluri de-a lungul frontierei cu Egiptul.

Deși aproape jumătate din populația Fâșiei Gaza trăiește într-o sărăcie extremă, există 600 de milioane în regiune. Unele personalități binecunoscute ale Hamas au reușit să strângă averi considerabile. Astfel, Ismail Haniyeh, liderul Hamas din Gaza, este unul dintre ele. În ultimii ani el trăiește în Qatar unde a investit masiv în imobiliare și în bănci egiptene. Are și câteva proprietăți în Gaza, înregistrate pe numele copiilor lui.

Alți membri cunoscuți ai Hamas, care controlează Gaza, au reușit să acumuleze averi prin intermediul investițiilor imobiliare și al întreprinderilor în mai multe state din Orientul Mijlociu, ca Turcia, EAU, Arabia Saudită, Iordania, Algeria și Sudan. Mai mult, Hamas a folosit criptomonede pentru a evita sancțiunile internaționale, primind importante sume de bani la adresele criptografice.

Acumularea de bogății de către liderii Hamas, se scrie în analiză, ridică semne de întrebare cu privire la transparența și echitatea din organizație, în condițiile în care numeroși locuitori din Gaza abia își duc viața de pe o zi pe alta. (E.G.)

Shin Bet: Hamas se ascunde în spitalele din Gaza

Forțele de Apărare ale Israelului (IDF) și Agenția de Securitate a Israelului (ISA) au dezvăluit într-un raport modul de exploatare a infrastructurii civile din Gaza în scopuri teroriste de către Hamas. Șefii Hamas se refugiază adesea în spitale, spitalul Shifa fiind o alegere favorită. Brigăzile Al-Qassam dispun de propriile ambulanțe, foarte asemănătoare cu ambulanțele civile, pentru a evita eventualele lovituri aeriene israeliene. Acestea sunt folosite pentru deplasarea luptătorilor, fiind totodată cel mai sigur mijloc de transport atât al alimentelor și proviziilor, cât și al armelor și munițiilor.

Spitalele, clinicile, moscheile și școlile sunt clădiri în care activează Hamas, gruparea depozitând arme și muniții în special în subsolurile școlilor, punând astfel în pericol viețile elevilor. Multe locații din Fâșia Gaza sunt echipate cu explozibili, iar cablurile ce duc la aceste dispozitive sunt adesea ascunse în moschei și în clinici. Constatările au fost consemnate pe baza investigațiilor efectuate de ISA

asupra teroriștilor din unitatea Nukhba a Hamas, implicați în masacrul din 7 octombrie, din apropierea Fâșiei Gaza.

E. ELIEZER

Arme ale Hamas găsite de IDF în spitalul Al-Shifa

fabricate local. Numărul lor ar fi de 2.000, iar unele pot transporta arme.

Foarte periculoasă este unitatea de comando Radwan Force care ar deveni deschizător de drumuri în cazul unui război cu Israelul și ar încerca să ocupe mai multe localități de graniță, asemănător cu atacul Hamas în sudul Israelului. Este compusă din 2.500 de persoane, antrenate în Liban și Iran, mulți dintre membri având experiența războiului civil din Siria.

EVA GALAMBOS

Adevărul despre combustibilul din Gaza

Aflat în centrul unor critici vehemente că lasă spitalele din Gaza și agențiile ONU care le operau fără combustibil, nepermițând intrarea acestuia pe teritoriul fâșiei, Israelul a dat publicității imagini de satelit care au prezentat rezervele de combustibil existente, de peste 500.000 de litri, controlate de Hamas. „Există combustibil în Gaza pentru spitale și pentru a pompa apa. Dar Hamas preferă să folosească combustibilul în războiul cu Israelul”, a scris pe X/Twitter purtătorul de cuvânt al armatei israeliene, locotenent-colonel în rezervă Jonathan Conricus. Armata a postat un mesaj asemănător pe propriul site X/Twitter, arătând rezervoarele de combustibil în Gaza și sugerând ONU să ceară combustibil de la organizația teroristă. Agențiile ONU afirmaseră că nu au suficient combustibil pentru a opera generatoarele electrice din spitale și instalațiile de desalinizare.

Oficialitățile israeliene au declarat, de asemenea, că Hamas a furat din rezervele de combustibil ale ONU în primele zile de război. Gilad Erdan, ambasadorul Israelului la ONU, a arătat că Hamas și-a făcut de multă vreme rezerve și a furat combustibil de la rezervele populației civile și ale ONU. Această situație a fost confirmată și de UNRWA, agenția ONU pentru refugiații palestinieni, care, într-o primă etapă, a declarat că „autoritățile de facto” din Gaza, respectiv Hamas, au confiscat rezerve de combustibil și de medicamente de la sediul evacuat al UNRWA din Gaza City. Mai târziu știrea a fost eliminată, iar agenția ONU a arătat că, de fapt, a fost vorba de un transfer de rutină.

Menționăm că această situație a fost valabilă pentru primele săptămâni de război. Nu se știe ce s-a întâmplat după desfășurarea fazei a doua a războiului, dar este posibil ca prin tunelurile Hamas să se afle rezerve substanțiale de combustibil. (E.G.)

Cum a salvat vieți evreiești șoferul beduin Youssef Ziadna

Youssef Ziadna, beduin din orașul Rahat, proprietarul unui microbuz, a salvat peste 30 de evrei israelieni de la masacrul de la Festivalul Supernova, lângă granița de sud a Israelului. „Nu aș dori nimănui să vadă ceea ce am văzut eu – și-a început el istorisirea pentru *Jewish Telegraph Agency*. E o traumă pentru toată viața. Când

sunt singur și-mi revin acele scene în minte, nu-mi pot stăpâni lacrimile.”

La 7 octombrie, în zori, Ziadna a pornit cu unul dintre clienții lui, Amid Hadar, împreună cu opt prieteni din orașul Omer, spre locul unde trebu-

ia să aibă loc petrecerea. Urma să-i aducă acasă la ora 3 după-amiază. La 6 dimineața, un telefon. Era Hadar: „Ajutor! Vino, te rog, imediat!” „Am crezut că e vorba de un cod roșu de rachete trase din Gaza. E ceva obișnuit în sud.” Când a ajuns la intersecția cu Ga'ad, la circa 1 km depărtare de Kfar Aza, una dintre comunitățile cele mai afectate de masacru, cineva scăpat din acea grozăvie alerga spre el făcându-i semne de disperare de cale întoarsă. Ziadna a ieșit din microbuz să vadă despre ce e vorba. Un minut mai târziu, Ziadna, bărbatul și femeia care-l opriseră se aflau sub focuri de armă. „Gloanțe zburau peste tot. «De ce-ai făcut asta?», mi-a zis bărbatul. «Ai să te alegi cu un glonț în cap!» Vedeam moartea cu ochii, dar știam că nu am voie să renunț. Trebuia să mă duc să salvez vieți.”

Ziadna și-a continuat drumul sub ploaia de gloanțe. A ajuns la destinație. A văzut un morman de trupuri, sânge. „Adu cât mai mulți oameni cu tine», i-am spus lui Hadar.” Pe lângă cei opt, s-au înghesuit alți 24 de oameni într-un microbuz cu 14 locuri. Pe drum a mai luat un cuplu. Femeia era rănită la un picior. Microbuzul gonea sub foc constant. Ziadna cunoștea terenul ca-n palmă. A tăiat drumul printr-o cărare mlăștinoasă, evitându-l pe cel principal, aflat sub presiunea teroriștilor. Toți pasagerii

erau înspăimântați. Unii erau răniți. Alții încercau să vorbească la telefon cu cei dragi, fără succes: nu aveau semnal. A ajuns pe un drum blocat de poliție. I s-a comunicat că nu poate ajunge la spital cu femeia rănită, fiindcă drumul care ducea spre spital era blocat de teroriști. Un ofițer l-a direcționat către un kibuz apropiat, Tze'elim, unde, împreună cu pasagerii, Ziadna a rămas până târziu, când Home Front Command l-a anunțat că își poate continua drumul în siguranță. „Kibuțnicii – povestea șoferul salvator – ne-au dat tot ce aveam nevoie: hrană, pansamente, chiar și țigări.”

„Youssef Ziadna este omul cu sufletul cel mai mare din câți cunosc – a postat Amid Hadar pe o rețea de socializare. Îi voi rămâne îndatorat pentru totdeauna.”

Concomitent cu atacul asupra celor aflați la Supernova Party, un văr al lui Ziadna era omorât de teroriști. Alți patru membri ai familiei sale se află pe lista celor dispăruți. El însuși a primit amenințări cu moartea din partea cuiva care se revendica afiliat la Hamas. „Dar mai importante decât amenințările – declara el – sunt mesajele de sprijin venite din toată lumea.” Și soarta celorlalți locuitori din Rahat îl îngrijorează: marea majoritate a caselor sunt lipsite de adăposturi împotriva bombardamentelor. „Numai 10 din 75.000 de case ale beduinilor au adăposturi”, spunea primarul orașului, Ata-Abu Madighem, fapt pentru care a solicitat autorităților 60 de adăpos-

turi mobile. Purtătorul de cuvânt al Poliției israeliene a răspuns că cererile comunităților de arabi beduini israelieni care au acordat ajutor victimelor evreiești în atacul terorist din 7 octombrie vor fi luate în considerare.

Trei locuitori beduini din oraș și-au pierdut viața în timpul atacului din 7 octombrie, unul era rudă cu primarul. Alți șapte au fost răniți. „Noi, beduinii, suntem cetățeni israelieni”, a spus Ziadna.

Faptele sale de eroism au fost relatate într-un ziar local și în presa israeliană centrală. Ziadna a avut o apariție publică alături de generalul (r) Yair Golan. A fost invitat de Ambasada Israelului din Dubai să împărtășească cele trăite la 7 octombrie în fața publicului din Emirate.

IULIA DELEANU

Cancelarul german Olaf Scholz transmite un important mesaj de sprijin comunităților evreiești

Cancelarul german Olaf Scholz a promis eradicarea antisemitismului, cu prilejul participării la inaugurarea unei noi sinagogi în orașul Dessau, din landul Saxonia-Anhalt, la sfârșitul lunii octombrie. Germania va „apăra și proteja” viața evreiască, a declarat oficialul, exprimându-și surprinderea față de antisemitismul care

se răspândește „în întreaga lume și, rușinos, și aici, în Germania” la scurtă vreme de la atacurile din 7 octombrie ale Hamas împotriva Israelului. În Germania au avut loc o serie de incidente antisemite, de la aceste atacuri și de la campania Israelului, de bombardamente de represalii. Casele evreiești din Berlin au fost marcate cu Steaua lui David, iar atacatorii au aruncat două cocktailuri Molotov asupra unei sinagogi din oraș.

Nu trebuie să se închidă ochii „când evreii nu sunt în siguranță pe străzile din Germania, când unele case sunt marcate cu Steaua lui David, când se aruncă bombe incendiarie în sinagogi”, a declarat Scholz.

Inaugurarea sinagogii din Dessau a avut loc la 85 de ani după ce o sinagogă din oraș a fost distrusă în timpul Noptii de Cristal, din 9 noiembrie 1938, eveniment în care au fost incendiate și jefuite sinagogi și întreprinderi deținute de evrei din întreaga Germania, în ceea ce este considerat a fi fost începutul campaniei de exterminare a evreilor din Germania nazistă.

Noul lăcaș de cult a fost numit Sinagoga Weill, după numele compozitorului germano-american Kurt Weill, al cărui tată a fost cantor în comunitatea evreiască din Dessau.

DAN DRUȚĂ

Pace

E tot mai greu, e teribil, e dureros să urmărești ce se întâmplă în Orientul Mijlociu. Nu poți să mai vezi asemenea imagini, asemenea orori, fără să deznădăjduiești. Umanitatea, câtă mai există astăzi pe planeta Pământ, trece prin încă o cumpănă.

Măcelul din 7 octombrie, orchestrat de organizația teroristă Hamas, nu trebuie să fie nici uitat, nici iertat. A fost o pagină oribilă din istoria oamenilor, comparabilă cu o zi la Auschwitz.

Hamas e un monstru care trebuie destructurat, căci nu va fi niciodată pace între Israel și Palestina, câtă vreme organizații teroriste, ca Hamas din Gaza sau Hezbollah dinspre nord, dinspre Liban, vor avea ca unic proiect distrugerea Statului Israel și uciderea tuturor evreilor. Și, desigur, nici Iranul nu e străin de această baie de sânge.

Au murit civili și în Israel și în Gaza și vor mai muri – copii, femei, bătrâni, invalizi, oameni bolnavi, fără vină, captivii unei istorii pe care nu au generat-o. Aceasta este logica perversă a războiului. Ucide nevinovații și lasă generațiilor următoare o rană care nu se închide.

Și nu doar în Israel și în Gaza vor mai muri civili, ci peste tot în lume unde fanatizați religios (ce imensă tragedie și ce groaznic abuz: o religie a păcii transformată, prin propagandă, în mașinărie de ucis nevinovați!) vor înjunghia, vor împușca, se vor arunca în aer, în așteptarea virginelor din paradis, vor căuta și uneori vor reuși să planteze bombe în locuri aglomerate, în metrouri, în gări, în marile piețe ale marilor orașe. Dar vor ucide și în locuri izolate uitate de bunul Dumnezeu, oricare ar fi acesta.

Dictatorul turc Erdogan a asmuțit și el câinii turbați asupra restului lumii. După Erdogan, Hamas nu e organizație criminală, ci una eroică, o organizație care are o cauză sfântă: lupta pentru eliberarea Palestinei. E fals!

Fâșia Gaza e stăpânită de Hamas de mai bine de un deceniu și jumătate. Și ce a crescut în Fâșia Gaza, în afară de pofta de a ucide? În Fâșia Gaza nu există nimic în afară de fanatism. Niciun israelian nu ar putea trăi în Gaza, ar fi ucis în ritualuri barbare. În schimb, palestinienii pot trăi și pot munci în Israel și chiar o fac – și sunt mulți, foarte, foarte mulți. Fâșia Gaza depinde cu totul de infrastructura Israelului.

Cauza palestiniană? Am fost de multe ori în Palestina, dincolo de Zid, am pretenția că am văzut, am simțit, am înțeles suferința palestinienilor.

Singura mea politică e ideea târzie (din 1933 – ce stranie coincidență!) a lui Panait Istrati, sunt și eu omul care nu mai aderă la nimic în afară de suferința semenilor săi. Iar în Palestina se suferă de generații, dar în niciun caz

soluția nu este aruncarea în brațele criminale ale terorismului. Asta nu aduce decât și mai multă moarte.

Soluția celor două state? Ea nu se mai aduce în discuție. Pe marile bulevarde ale Occidentului se strigă *From the river to the sea, Palestine will be free*. În subsidiar, asta înseamnă dispariția Israelului; și, dacă programul Hamas ar putea fi aplicat, uciderea tuturor israelienilor pentru că sunt israelieni, de la nou-născuții la veterani.

Război. Teroare. Prizonieri. Rachete. Invazie terestră. Gherilă urbană. Cine are dreptate? Ca și când mai poate fi vorba despre adevăr și despre dreptate atunci când lumea înnebunește și se aruncă iar în prăpastie. E vorba despre moarte. E vorba despre demență. E vorba despre lemnul strâmb al omenirii, evocat cândva, în secolul al XVIII-lea, de un profesor de filozofie din Königsberg, profesorul Kant.

Legea morală în suflet și cerul înstelat deasupra? Deasupra e astăzi o ploaie de rachete. În suflet – durere și viermele dorinței de război. Se mai aud doar sirenele. Rugăciunile nu mai sunt ascultate. Cine e mai mare? Allah sau Iehova?

Și uite că au trecut secole, milenii și oamenii tot nu s-au săturat să ucidă și să fie uciși, dau mai departe, iar și iar și iar, în veacul veacului, această moștenire fără sfârșit: războiul.

Toți oamenii Orientului te salută dorindu-ți pace, iar pacea nu e nicăieri. Fără pace, oamenii, toți oamenii pierd, indiferent cine câștigă războaiele și un petec în plus de pământ, fie el încărcat de mituri și semnificații religioase sau politice ori economice.

Oamenii nu au ieșit din tribalism, continuă să omoare ca și cum toată istoria a fost în zadar, ca și cum acesta ar fi singurul limbaj de programare pe care îl cunosc, ca un computer virusat.

Dar oamenii pot fi și mai mult decât atât! Știm că pot fi, au mai fost – rar, dar au mai fost! Istoria nu ar trebui, de aceea, să îi proslăvească pe eroii războaielor, adevărații eroi, singurii, sunt cei care au făcut posibilă pe pământ, fie și pentru o zi, pacea.

Israelul va zdrobi până la urmă Hamas, e inevitabil, e deznodământul logic, dar filmul nu se încheie aici și în toate continuările posibile curge sânge nevinovat. Mai puțin în aceea în care, în sfârșit, pe lume va fi, odată și pentru totdeauna, pace.

Dar – e și asta o realitate din lumea capitalului – fabricile de armament nu obișnuiesc să dea faliment.

ANDREI CRĂCIUN

TZMARMORET

Primul Muzeu al Holocaustului în Italia

La 80 de ani după raidul nazist din Roma, soldat cu arestarea a 1.000 de evrei care au fost deportați și executați, guvernul italian a aprobat o lege de creare a unui Muzeu al Holocaustului la Roma. Pentru prima dată propus în 2005, proiectul muzeului s-a pierdut ca urmare a lipsei de finanțare și a procedurilor birocratice. După ce a fost votat de Senat vara trecută, acum pro-

iectul a primit și aprobarea Camerei Deputaților, votul fiind însoțit de aplauze. Legea prevede o finanțare de 10 milioane de euro pentru mu-

zeu, proiectat să fie ridicat simbolic lângă parcul Vilei Torlonia, fosta reședință a dictatorului fascist Benito Mussolini.

La 16 octombrie s-au împlinit 80 de ani de la raidul nazist din ghetoul din Roma, când 1.259 de persoane au fost scoase din casele lor. În câteva zile, 1.000 au fost identificate drept evrei și deportate la Auschwitz. Au supraviețuit 16. Cu prilejul comemorării a fost deschisă o expoziție ce ilustrează cum l-au salvat conducătorii de tramvai pe Emanuele Di Porto (acum are 92 de ani), un copil evreu de 12 ani care a fugit din grupul de arestați și a călătorit trei zile într-un tramvai, păzit și hrănit de angajați, până când a fost identificat de o cunoștință și dus înapoi în familie. Mama sa, care a fost și ea arestată, nu a supraviețuit. Expoziția s-a organizat pe autobuzele orașului, călătorii având posibilitatea să o viziteze și după ace-

ea să urmeze itinerarul tramvaiului care a salvat viața copilului.

Expoziția a fost inaugurată pe 10 octombrie, trei zile după atacul sângeros al Hamas; Di Porto a declarat că a „retrăit coșmarul de acum 80 de ani”. Premierul Giorgia Meloni, liderul unei formațiuni de extremă dreaptă, a amintit de atacul Hamas când s-a întâlnit cu liderul comunității evreilor din Roma, subliniind că atacarea civililor israelieni a fost o dovadă că ura antisemită nu a dispărut. Complicitatea fascistă a Italiei în arestările din 1943 trebuie menționată alături de crimele naziste, a spus ea. La rândul său, Mario Venezia, președintele Fundației Muzeului Holocaustului, care se ocupă de punerea în aplicare a proiectului, a arătat că noul centru va trebui să scoată în evidență rolul Italiei în Holocaust, deoarece Italia a fost o aliată a naziștilor.

EVĂ GALAMBOS

Sinagoga din Fanagoria

Echipa de arheologi care lucrează încă din anul 2004 pe situl fostei cetăți grecești Fanagoria a raportat de curând o descoperire de maximă importanță pentru perioada târzie a iudaismului celui de al doilea Templu. Mai exact, este vorba de identificarea rămășițelor unei sinagogi, probabil una dintre cele mai vechi din lume potrivit datelor analizate de arheologi. Datarea obiectelor și a materialelor din situl arheologic ne indică faptul că avem de-a face cu o sinagogă ridicată în jurul primului secol î.e.n. Conform informațiilor furnizate de arheologi, sinagoga din Fanagoria ar fi rezistat aproximativ cinci secole. Vladimir Kuznetsov, directorul echipei arheologice, a declarat, potrivit publicației online *Haaretz*, că descoperirile materiale înregistrează și inscripții care folosesc cuvintele „sinagogă” și „casă de rugăciune”. Totodată, Kuznetsov a mai precizat că sinagoga din Fanagoria ar fi prima descoperire de acest gen de-a lungul strămtorii Kerki și că există posibilitatea ca, pe viitor, și în alte foste colonii grecești din regiune să fie găsite construcții similare.

Descoperirea accentuează atât importanța localității din Peninsula Taman (aflată astăzi în sud-vestul Rusiei) în perioada Antichității târzii, cât și amploarea diasporei iudaice în fostele colonii grecești. Anterior, arheologii au identificat în Fanagoria și cea mai veche dioceză creștină de pe teritoriul actual al Rusiei. Cele două descoperiri ne arată că din secolul I î.e.n. și până spre secolele V-VI e.n., Fanagoria a ocupat un loc

aparte nu doar în circulația diferitelor populații, ci și a credințelor religioase, fiind probabil o cale de acces, pentru comunități variate, între Marea Azov și Marea Neagră.

Sinagoga avea probabil o formă dreptunghiulară, cu o lungime de 21 de metri, fiind compartimentată în două încăperi. Printre rămășițe au fost găsite bucăți din tavan și ziduri, acestea din urmă fiind decorate și colorate, dar și fragmente de menora și stele de marmură.

Datarea obiectelor de cult descoperite în zona sinagogii subliniază prosperitatea diasporei evreiești din Fanagoria, într-o perioadă în care puține comunități iudaice din afara Israelului beneficiau de astfel de edificii. Purtătorul de cuvânt al fundației care sponsorizează echipa arheologică din Fanagoria, Ruben Bunyatyan, a declarat că și după distrugerea sinagogii, în secolul al VI-lea (probabil din cauza unui incendiu), așezarea fostei colonii grecești era cunoscută drept un oraș evreiesc. Potrivit *Haaretz*, Bunyatyan a făcut trimitere la mențiunile făcute de Teofan, un cronicar bizantin de secol VIII, și de Ibn Hordadbeh, un geograf arab de secol IX, ambii numind Fanagoria un oraș evreiesc.

În încheiere, merită amintit faptul că, potrivit *Jerusalem Post*, rabinul evreilor din Krasnodar, Menachem Mendel Lazar, va însoți o delegație a comunității evreiești la situl sinagogii din Fanagoria, fiind invitat de fundația Volnoe Delo, sponsorul misiunii arheologice.

CRISTIAN VECHIU

Săptămâna Culturii Evreiești, Dresda

Rolul femeilor în cultura iudaică a fost unul dintre elementele centrale ale festivalului desfășurat în perioada 2-12 noiembrie 2023. Cornelia Vrânceanu, director general, a explicat: „Femeile oferă Săptămânii Culturii Evreiești, Dresda o orientare pur feminină.”

În deschiderea festivalului, Ensemble Canelle a interpretat hituri și melodii ale anilor 1920. Identitățile feminine – cum ar fi cele ale mamei, fiicei, surorii, iubitei, muzei, femeii fatale – au fost celebrate muzical de cântăreața poloneză Karolina Trybała care a combinat jazzul cu poezia contemporană și cu folclorul est-european. Aceste cântece inspiraseră deja publicul dintre cele două războaie mondiale de la Odesa, Cracovia, Berlin, Paris până la New York și arată rolul femeii în contextul schimbării sociale și politice din acea vreme.

În programul festivalului a fost și spectacolul multimedial *Living the Dream with Grandma*, un one-man show liric și, în același timp, plin de umor, al artistului maghiar László Göndör, despre abordarea traumelor Holocaustului, transmise genetic.

Un alt moment marcant al Săptămânii Culturii Evreiești, Dresda l-a constituit conferința despre prima femeie rabin din lume. Regina Jonas este un model pentru toate femeile rabin de astăzi, deoarece a învins rezistența vremii sale și s-a afirmat cu curaj și voință într-un sistem patriarhal. Chiar și după deportarea ei la Theresienstadt, ea a continuat să predice și să inspire deținuții, până la deportarea finală la Auschwitz.

Nu în ultimul rând, notăm aici expoziția artistei plastice Lea Grundig, intitulată *1942-1944* și consacrată soartei evreilor în timpul Shoahului. Pictorița și graficiană Lea Grundig a creat acest ciclu în timpul exilului său din 1942 până în 1944, aducând în operele sale un omagiu victimelor Holocaustului. În 1947, poetul Kurt Liebmann a scris versuri inspirate de tablourile sale.

Anual, Săptămâna Culturii Evreiești, Dresda stârnește curiozitate cu privire la viața evreiască și, în același timp, demonstrează că, în ciuda tragediei Holocaustului, cultura evreiască rămâne un univers vesel și autentic.

EDITH NEGULICI

La despărțirea de Angela Marinescu

Scrisul industrios și expresia abundentă nu au fost niciodată specialitatea poetei Angela Marinescu (Basaraba-Angela Marcovici). Lirismul este în cazul ei mai degrabă intensiv, decât extensiv, concentrat, în înșelătoarea lui dezorganizare; uneori, farmaceutic preparat. Și imaginea de Cruella De Vil, pe care poeta extrem-„șaiyecistă” și-a creat-o în timp, a fost cultivată cu grijă, pentru ca marginalitatea socială dorită și autodistrugerea serială să ofere fiecărui poem garanția unei autenticități morbide și aerul greu al experiențelor ultime. La Angela Marinescu, experiența poetică se dovedește una limitată, iar condiția în care o poate traversa (fără a o consuma integral) este cea a scrisului „până la capăt”, cu „cenușa rapidă”.

Boala fiind starea multumitoare a eului liric, iar moartea, experiența experiențelor, traumele evocate cu plăcere descriptivă sau înregistrate *live*, în chiar actul scrisului, deschid porți de acces către o interioritate tulbură. Dar întrucât Angela Marinescu își controlează perfect sistemul ce neofitilor le poate părea virusat, această lume interioară bolnavă, gotică, post-expresionistă, este procesată cu dexteritate tehnică și în deplină conștiință literară a potențialului ei expresiv. Miza ei nu este să spună *nu* acolo unde toți ceilalți spun *da* (și viceversa), ci să scrie o poezie liberă și vie, nesufocată de propriile, inevitabile, figuri stilistice și convenții literaturizante. Și în acest punct de inflexiune a autenticității, Angela Marinescu e mai mult cerebrală, decât senzorială, utilizându-și *stările* și folosindu-se de o legendară psihopatie pentru a face cu sine însăși, în convulsile ei, artă adevărată.

O plachetă precum *Probleme personale* abundă în imagini voit șocante și este populată de personaje cu tare sau dizabilități, la antipodul masei omogene de oameni sănătoși, normali și mediocri. Lipsite de consistență și autonomie real-ficțională, ele sunt ipostaze marginale selectate de autoare, măști puse pe față pentru a stârni susceptibilități și a inerva sensibilități. În spatele acestei cohorte a devianților și exclușilor stă un regizor feminin care își caută, în calitatea de personaj, atribute negative și dezgustătoare particularități. *Cu ochii pe tine* va fi o *ars poetica* adunând categoriile defavorizate, pentru a sparge cu ele nu atât ordinea burgheză a lumii, cât acea logică – mai teribilă decât boala și spasmul – a poeziei previzibile. A poeziei „leneșe”, cum i-a spus Ion Barbu. La Angela Marinescu, rezumativ și concluziv, marginalitatea socială și deviația umană sunt pre-condiții pentru centralitatea și puritatea experienței lirice.

Iată niște versuri extraordinare, întru totul caracteristice, din volumul *Fugi postmoderne*: „umblu hăituită pe un drum plin de pietre care se numesc rătăcite. / aș putea să ard lumânări pe tălpile mele atât sunt de tocite. / aș putea să merg cu un steag negru în gură atât îmi este gura de adâncă. / aș putea să fac dragoste cu tine și moartă / atât de mult tu și umbra ta sunteți în plămâni mei / în gura mea și în stomacul meu gol și mic. // aș putea de n-aș mai putea. crucea de sus și crucea de jos, ca aerul, pretutindeni, / cu cât vreau să scap de cruce cu atât crucea mi se îndeasă în sânge, / sub piele, în nas, gât și urechi, sunt toată o cruce. / o cruce cu ochi nas și gură. / o cruce fără lumânări. o cruce fără umbră. / o cruce fără lumină. o cruce fără întuneric. / o cruce simplă ca un cocoș tăiat. / o cruce imensă ca un trup de fetiță oligofrenă. / o cruce ca o carte îngropată în pământ.”

Una dintre cele mai puternice voci din istoria poeziei românești a amuțit, lăsând în urmă o operă în adevăratul sens al cuvântului și amintirea, de neșters, a unei mari poete.

DANIEL CRISTEA-ENACHE

Profil
de scriitor

„Messi avur Israel”

În traducere în limba română, „Messi avur Israel” înseamnă că obișnuitul vechi și nou Balon de Aur susține cauza Israelului. Acest articol nu este unul politic, aproape nici măcar sportiv, ci se referă la curaj și la umanitate. Lionel Messi nu este doar un fotbalist minunat sau o vedetă, ci este mai ales un OM.

Se spune că muzele tac atunci când armele vorbesc. Din fericire, lucrurile nu stau chiar așa. Dincolo de războiul din Israel, fotbalul își urmează și el cursul, chiar dacă – așa cum este cazul Naționalei Țării Sfinte – fenomenul se produce în condiții vitrege. Să revenim însă la decarul argentinian.

Mai avem un pic și numărul Balonelor de Aur cu care a fost înnoțat Leo Messi ne va depăși suma degetelor. Și totuși, acest fapt pălește în comparație cu ceea ce argentinianul întreprinde întru folosul umanității. A susține cauza unui popor copleșit de terorism e lucru mare, în epoca grandioșeniei demonstrațiilor.

Să nu uităm că vedetele pot deveni ușor ținte, chiar și fără motiv temeinic. Spre exemplu, brazilianului Neymar bandiții i-au prădat casa și i-au amenințat familia. Și acesta este tot un tip de terorism, e drept, nu la scară națională. Indiferent de riscuri, Messi a avut curajul și bucuria de a se alătura unei cauze. El nu este evreu, dar este cetățeanul planetar curajos, care face diferența între crimă și legitimă apărare. Leo Messi este, cu adevărat, un bărbat, lucru pe care l-am fi dorit și „sinistraților” morali care confundă protestul încununat cu stegulețe colorate cu democrația, incitând la violență și omițând să-și asume respectul pentru umanitarism.

Păstrând proporțiile și dincolo de contextul beligerant actual, în urmă cu mulți ani am participat la sărbătoarea „inițierii” lui Gheorghe Hagi în funcția

de ambasador UNICEF. A fost un moment care a câpătat grația fructului copt, deși evenimentul în sine a fost, între timp, pe nedrept uitat.

Asemenea lui Leo Messi, Gică Hagi s-a dovedit campion, nu doar pe gazon. Messi sprijină copiii israelieni, Hagi i-a învățat pe mulți copii români să joace fotbal și să-și găsească sensul în viață.

A fi campion înseamnă a te desăvârși în fiecare tablou al vieții tale, nu doar la „locul de muncă”. Asta face astăzi Leo Messi.

Sport și umanitate, împotriva terorismului

„Ciuperca” războiului subjugă planeta și, potrivit unor voci, există inclusiv riscul ca sintagma „nuclear” să depășească stadiul de metaforă, cum ar fi spus poetul: „Cinic nuclear adio...”. Israel, Ucraina, cine știe ce ne mai așteaptă... Am ajuns să primim grozăviile de pe front la televizor ca pe meciurile de fotbal, fenomen care s-a transformat într-o altă boală a secolului, după alte pandemii. Sună macabru, dar războiul a devenit un spectacol din care, cu cinism, unii câștigă bani și faimă. Dar talentul și bucuria de a fi OM înving această sta-

re de fapt. Spre exemplu, aproape nimeni nu auzise de măcelarul Prigojin până la conflictul din Ucraina. Despre teroristii cu nume consonante, aproa-

pe de nepronunțat, din Gaza, ce să mai spunem... În schimb, minunatele aventuri ale lui Leo Messi le erau cunoscute și copiilor de creșă, de la Ierusalim până la Buenos Aires și București, cu mulți ani înainte ca argentinianul să-și însușească o cauză umanitară.

Rugămintea lui Alex Sherman: „Salvează-mi fiul!”

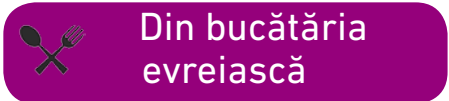
Potrivit cotidianului iberic *Marca*, un cetățean argentinian pe nume Alex Sherman, al cărui fiu a fost răpit de Hamas, l-a implorat pe Leo Messi să-și folosească influența pentru a ajuta la eliberarea acestuia. „Fiul meu, Ron, de naționalitate argentiniană, este soldat în armata Israelului și a fost răpit de teroristii Hamas. Știu că ai primit mii de cereri pentru a rezolva asemenea cazuri, dar, ca tată, fac tot ce pot pentru a-mi elibera fiul”, i-a spus Sherman lui Messi pe parcursul unui videoclip preluat de *Marca*.

Ororile războiului, indiferent despre ce conflict militar vorbim, pot fi puse uneori în balanță cu erorile cetățenilor

care pot lua atitudine în fața crimei, dar tremură de frică sau adoptă politica struțului. Messi arată că este total diferit de acești oameni. Oare noi, ceilalți, suntem mai prejos? Argentinianul „marchează” într-un moment în care pentru mulți dezecilibrați e *cool* să iasă în stradă și să ardă steaguri, în loc să îmbrățișeze idei. Oamenii cu adevărat mari se desăvârșesc în situații de criză și o fac prin asumare.

„Messi avur Israel” nu este un strigăt de luptă, ci REȚETA conștientizării că respectul și omenia nu țin cont de alarmele aeriene și cu atât mai puțin de blestemul terorismului.

ANDREI-GEORGE DICU

Supă de murături cu mărar

Această supă este foarte populară printre evrei în regiunile cu iarnă lungă, cum sunt cele din Rusia, Ucraina sau Polonia, iar evreii care au imigrat din aceste țări, de pildă, în Canada, țară tot cu ierni lungi, au inclus-o în meniul lor și au popularizat-o. Aceasta mai ales pentru că ingredientele le erau la îndemână, în cămările lor. Gospodinele evreice (și nu numai ele) din Europa de Est obișnuiau să pună pentru iarnă diferite murături. Această supă are un gust delicios datorită combinației dulcea-acru-sărat, dată de zeama de la murăturile conservate în oțet sau în saramură. Acest gust este îmbunătățit când se adaugă smântână sau iaurt.

Ingrediente

- 2 linguri de ulei de măsline extravirgin
- 1 ceapă medie mărunțită
- 1 bucată de praz tăiată vertical în jumătate și feliată subțire
- 4 căței de usturoi feliați
- 2 morcovi mărunțiți
- 2 fire de țelină, mărunțite
- 2 cartofi medii, tăiați în cuburi
- 4 bucăți de murături cu mărar și usturoi, mărunțite
- 4 cești de supă de zarzavat
- 1/2 ceașcă de zeamă de murături
- 1/2 ceașcă de iaurt sau smântână
- 1/2 ceașcă de mărar proaspăt mărunțit
- sare și piper după gust.

Preparare

Se călește ceapa în ulei, într-o oală de mărime medie.

Se adaugă prazul, usturoiul, morcovii și țelina și se călește totul până când zarzavaturile încep să se înmoaie, aproximativ 5-7 minute.

Se adaugă cartofii, murăturile feliate, supa de zarzavat și zeama de murături.

Se lasă să fiarbă la foc mic în oala acoperită aproximativ 15-20 de minute, până când zarzavaturile sunt fierte.

Se ia de pe foc.

Iaurtul sau smântâna se amestecă cu o ceașcă de supă și se toarnă încet în oală.

Se adaugă mărarul proaspăt, sarea și piperul după gust. (E.G.)

Oază de armonie în vremuri de zbucium

Expoziție Alma Redlinger, la MNAC

Faptul că deschiderea sezonului toamna 2023 - primăvara 2024 la Muzeul Național de Artă Contemporană (MNAC) a inclus expoziția *Alma Redlinger* alături de opere ale unor importanți pictori contemporani și *Puls 21* (ce reunește artiști născuți în acest veac) vorbește despre perenitate.

Se va împlini curând un secol de la venirea pe lume a Almei Redlinger; o lume plină de încercări dramatice; istorie din istoria evreilor români, din istoria României. Alma s-a format la „Școala de arte pentru evrei” a lui Maxy, în anii legislației rasiale. Când

se închide o ușă, se deschide o fereastră: zicala ilustrează șansa de a fi intrat direct în modernitate prin jocul geometriilor de natură cubistă în care era expert Maxy. Spiritul avangardei,

primit de la profesor, s-a păstrat, ba chiar s-a accentuat odată cu trecerea anilor, neostentativ, dar profund. De la Maxy a învățat, în același timp, o importantă lecție de viață: cum să găsești în tine echilibrul când lumea nu ți-l oferă, să exiști *davke*. Să exiști prin muncă. O mărturie într-un interviu din 2005: „De șaizeci și ceva de ani lucrez. Nu am părăsit nicio clipă pictura... Cu timpul, mi-am deschis culoarea, mi-am făcut-o mai puternică. La bătrânețe am întinerit în pictură.” „O viață de creație zi de zi”, scria Daria, una dintre cele două fiice ale sale, în introducerea la albumul de grafică editat în 2015, îngrijit de ea și de sora ei, Ileana, cu consemnările tatălui lor. Într-adevăr, nu exista zi fără lucru în atelier, fără Laci, soțul ei, lângă ea, criticul cel dintâi, cel mai sever și mai iubitor, citindu-i tot ce credea că merită împărtășit.

Despre anii de după război, cu dese excursii de documentare în țară, își amintea la retrospectiva *Eva Cerbu*, buna ei prietenă, de la Muzeul Țăranului Român. Cum își amintea? Cum se uită soarele încă o dată înapoi înainte să asfințească. Din anii

aceia revăd un tablou de referință, datat 1965: „Târg de capre la Pătârlagele”. De referință, fiindcă ilustrează la superlativ, într-o epocă dominată de comanda socială, că arta nu admite falsul. A fost expus și la marea expoziție de la Biblioteca Națională a României, „Artistul și puterea. Ipostaze ale picturii românești între anii 1950-1990”. Tablou adevărat pentru motto-ul ei: „Arta e născută liberă”.

1965, începutul „micii primăveri bucureștene”, deschiderea spre Occident. Curatorul expoziției și directorul MNAC, Călin Dan, făcea trimitere la „hedonismul matissian”, la „jonchiunea picassiană” din tablourile Almei Redlinger, experiențe estetice trăite în acea perioadă. Dar nu putea să nu remarce faptul că „citatul cultural este unul de suprafață, artista redactând, de fapt, o hartă a propriei conștiințe”, în care natura nu e vreodată moartă („Nuferi galbeni cu album Țuculescu”, „Pere și struguri”, „Pasăre de lut și kiwi”). Arhaicul și avangardismul fac casă bună („Olar la Moși”).

Artista excelează în transparențele sticlei, în compoziții de rafinată densitate cromatică. O dimensiune a urcușului spre adevăr artistic e dată de autoportrete: de la cel din 1954, vitalitate și dărzenie îmbălbăzite de bogăția detaliului, la cel din 1978, unde totul e esențializat: privirile nouoase, mâna stilizată. Elementul unificator e lumina. Lumina invadează formele: proaspăt, intens, diafan. Lumina nepieritoare.

IULIA DELEANU

UE: „Azi evreii europeni trăiesc din nou într-o atmosferă de teamă”

Într-o declarație comună a Comisiei Europene și a Consiliului European se subliniază că ura față de evrei „contravine tuturor principiilor susținute de Europa. În ultimele zile, creșterea vertiginosă a antisemitismului a ajuns la niveluri de neimaginat, evocând cele mai întunecoase momente ale istoriei. Azi evreii europeni trăiesc din nou într-o atmosferă de teamă”. Documentul citează o parte dintre miile de incidente care țintesc evreii în statele membre ale UE: „cocktailuri Molotov aruncate într-o sinagogă în Germania, stele galbene pictate pe clădiri rezidențiale în Franța, un cimitir evreiesc vandalizat în Austria, magazine evreiești și sinagogi atacate în Spania, demonstrații strigând lozinci pline de ură împotriva evreilor”. Declarația subliniază că „Uniunea Europeană își susține comunitățile evreiești. Condamnăm aceste acte brutale în termenii cei mai energici”.

În contextul demonstrațiilor pro-Hamas în mai multe orașe europene, oameni politici și diplomați și-au manifestat preocuparea cu privire la cucerirea de teren a antisemitismului. Într-un interviu acordat agenției spaniole EFE, Rodica Radian-Gordon, ambasadoarea Israelului în Spania, a reacționat vehement la acuzațiile formulate de demonstrații împotriva Israelului pentru reacția militară la genocidul comis de Hamas. Ea a subliniat că Israelul nu caută să elimine pe palestinieni, ci doar pe cei responsabili de atacul din 7 octombrie. „Nu cred că Europa a învățat ce este antisemitismul și cum trebuie combătut, deoarece vedem din ce în ce mai multe acte antisemite în Europa, inclusiv în Spania”, a precizat ambasadoarea. „Preocuparea pentru situația civililor palestinieni este legitimă, dar Hamas nu trebuie sprijinit. Noi facem o deosebire între Hamas și poporul palestinian”, a adăugat ea. (E.G.)

Bring Them Home!

Gândul scris

Trimit către tipar rândurile de mai jos cu doar 10 ore înainte de eliberarea primului grup de ostatici, ținuți de organizația teroristă Hamas în Fâșia Gaza, ca parte a armistițiului de 4 zile convenit de Israel și Hamas cu medierea Qatarului.

10 ore nu înseamnă atât de mult într-o viață de om. Dar încerc doar să-mi imaginez ce înseamnă aceste 10 ore pentru părinții care-și vor vedea copiii răpiți în urmă cu 47 de zile.

13 femei și copii vor fi eliberați în prima dintre cele 4 zile, apoi alți 33 de ostatici în următoarele 3 zile.

„A început să intre fum în camera de siguranță. Nu mai putem ieși. Vă iubim!” Acesta este mesajul pe care Danielle l-a trimis familiei sale în dimineața de 7 octombrie. Tatăl ei, Remus Alony, originar din România, a povestit drama prin care trece familia lui în timpul ediției online a seminarului Bereshit, organizat de FCER, Joint și JCC la începutul lunii noiembrie. Danielle, sora ei Sharon și cele trei fiice ale lor au fost răpite de teroriștii Hamas. Nu știm dacă vor fi eliberate în zilele următoare...

Cu siguranță însă, între acești 50 de oameni nu va fi și Tal, soțul Elei Haimi, răpit de asemenea pe 7 octombrie. Pe el îl așteaptă acasă trei copii și Ela care ne-a spus tuturor la Templul Coral din București că se întoarce în Israel cu speranță.

Zvi Feine, fostul director JDC pentru România, nu îi va mai vedea însă pe Noam și Eitan, doi dintre nepoții săi, ucși de teroriști în timp ce apărau kibutul Alumim. Doi tineri de 31 și 24 de ani, care au lăsat în urmă soții și bebeluși, părinți și bunici. Domnul Feine merge mai departe, purtând de grija celorlalți nepoți ai săi, aproape toți aflați pe front. „Este o luptă pentru existența noastră”, îmi spune. Nu e de mirare că societatea israeliană este mobilizată în sprijinul armatei, în efortul de a aduce acasă ostaticii și de a elimina amenințarea teroristă continuă. Cei care nu sunt pe front fac voluntariat, fiecare ajută cum poate. Soția sa, spre exemplu, gătește pentru soldații din unitatea militară de lângă ei, alături de alte 200 de familii.

Zvi Feine a absolvit Universitatea din Pennsylvania, parte din prestigioasa Ivy League, și își amintește cu plăcere de atmosfera din mediul academic american al generației sale. Nu același lucru îl pot spune studenții evrei care studiază în zilele noastre în marile universități din Statele Unite ale Americii.

Despre transformarea culturală a societăților noastre și despre escaladarea antisemitismului în lumea occidentală vorbește și istoricul Oliver Jens Schmitt, profesor la Universitatea din Viena

și membru al Academiei Austriece de Științe, în interviul publicat în pagina 5 a acestei reviste.

De la începutul războiului și până acum, antisemitismul în lume a crescut cu 500%, spune Eva Galambos într-un articol din pagina 2.

Aceasta este una dintre consecințele războiului din Fâșia Gaza. Dar războiul din Gaza este consecința atacului sinistru al organizației teroriste Hamas, îndreptat împotriva civililor din Israel. Nimeni nu poate justifica așa ceva. De aici pornim. Iar articolul acesta are titlul **Bring Them Home**, pentru că peste 200 de oameni sunt în continuare ținuți ostatici de o organizație teroristă care a dovedit o asemenea cruzime. Când conștientizăm asta, 10 ore devin mai greu de suportat. O zi în plus este un chin cu atât mai mare.

Dar orele și zilele următoare ne-ar putea aduce mai aproape de liniștea de a-și ști în siguranță pe ostatici.

„Guvernul s-a angajat să-i aducă acasă pe toți ostaticii și a aprobat un plan pentru această primă etapă”, se arată într-un comunicat al guvernului israelian, care detaliază armistițiul de 4 zile cu Hamas. „Eliberarea suplimentară a fiecărui grup de 10 ostatici va rezulta în adăugarea a câte o zi de pauză a luptelor. Guvernul israelian, armata și serviciile de securitate vor continua războiul pentru a-i aduce acasă pe toți ostaticii, pentru a finaliza eliminarea Hamas și a se asigura că nu va mai exista nicio amenințare a Israelului provenind din Gaza”, se mai arată în document.

La rândul său, Israelul va elibera între 150 și 300 de deținuți palestinieni – femei și adolescenți care nu au comis crime. Ierusalimul va permite în această perioadă intrarea în Gaza de combustibil și alimente.

Potrivit prim-ministrului israelian, Benjamin Netanyahu, Hamas va permite Comitetului Internațional al Crucii Roșii să-i viziteze pe ceilalți ostatici din Gaza și să le furnizeze ajutor medical.

„Pentru pace este nevoie de doi, pentru război este nevoie de unul singur. Nu noi am luat decizia să intrăm în acest război. O decizie pe care o iei o cântărești dacă e bună sau nu. Noi nu am avut aici ce decide, n-am avut ce alege”, spune prim-rabinul Rafael Shaffer într-un interviu publicat, de asemenea, în paginile acestui număr al *Realității evreiești*.

În câteva zile vine Hanuca, sărbătoarea luminii, a speranței, a miracolului. Până atunci, BRING THEM HOME!
GEORGE GÎLEA

O recuperare monumentală: Jacques M. Elias

Felicia Waldman și Anca Tudorancea sunt angajate de mulți ani în recuperarea memoriei culturale evreiești din România: un patrimoniu uriaș, care s-a încercat a fi distrus în timpul Holocaustului și a fost intens ocultat în perioada comunistă.

Între personalitățile evreiești care au contribuit enorm la progresul și modernizarea societății românești, dar sunt astăzi puțin cunoscute, un loc proeminent îl ocupă marele bancher și filantrop Jacques M. Elias. La 100 de ani de la trecerea sa la cele eterne, Elias rămâne necunoscut majorității românilor, în pofida unor mici gesturi de recuperare publică de după 1989.

Cu prilejul acestei comemorări de seamă, Felicia Waldman și Anca

Tudorancea ne-au oferit un regal: o monografie intitulată *Pe urmele lui Jacques Elias. Documente, imagini și mărturii ale unei istorii uitate*. Somp-tuos editată, pe măsura generozității pe care Jacques M. Elias a arătat-o pentru cultura română, monografia reconstituie traseul excepțional al acestei personalități a societății românești de la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Cercetarea este una de particulară semnificație, fiind prima care a pătruns nu doar în arhivele românești, ci și în cele austriece (dat fiind că o parte din activitatea financiară, comercială și filantropică a lui Elias s-a desfășurat la Viena).

Volumul este structurat în șapte capitole și o anexă, parcurgând întregul spectru al acestei necesare recuperări. De la Comunitatea evreilor spanioli din București, în sânul căreia se naște Jacques M. Elias, trecând prin istoria familială (excepțională prin înclinația spre caritate), apoi prin testamentul și fundația care îi poartă

numele (și care, fapt ieșit din comun, există până azi), spre a poposi în acele locuri din București, care i-au aparținut sau au fost legate de personalitatea sa, cartea celor două cercetătoare este un model de monografie istorică și, în același timp, de recuperare a unei personalități oculate. Permanent, reconstituirea se sprijină pe documente – unele, editate pentru prima dată – și pe imagini concrete ale faptelor lui Jacques M. Elias, ale contribuției sale efective la progresul României și la binele întregii societăți, nu doar al comunității evreiești. De o particulară importanță sunt capitolele IV-VI care reconstituie destinul Fundației „Menachem H. Elias” în perioada comunistă (în care a continuat să activeze spre binele societății românești) și patrimoniul

imobiliar bucureștean pe care îl datorează marelui filantrop.

Cartea scrisă de Felicia Waldman și Anca Tudorancea este o piatră de hotăr în recuperarea acestei mari personalități evreiești românești și, totodată, în ridicarea unui edificiu al real-semitismului (după formula regretatului acad. Nicolae Cajal), care să răspundă cu fapte și dovezi incontestabile calomniilor antisemite. Mai ales în acest moment, în care antisemitismul a reizbucnit cu putere în întreaga lume, un asemenea monument cultural, ca monografia *Pe urmele lui Jacques Elias*, e o replică de anvergură și de demnitate.

RĂZVAN VONCU

*Felicia Waldman, Anca Tudorancea – *Pe urmele lui Jacques Elias. Documente, mărturii și imagini ale unei istorii uitate*, Editura Academiei Române, București, 2023.

Prețul unui abonament pe un an este de 40 de lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. **ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON!** Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poștal 030202. Cod fiscal F.C.E.R.: 7426470. Abonamentele se mai pot achiziționa și prin mandate poștale, la oficiile poștale din localitate, în contul FCER, la Garanti Bank, Sucursala Coposu, Conturi IBAN: RO46UGBI-0000732016552RON; RO39UGBI0000732016553 EUR; RO36UGBI 0000732016554 USD. Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 50 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 100 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 45 de dolari USA.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACTIA: București,
str. Romulus, nr. 2, sector 2
COD POȘTAL 023986
Tel. / fax: 021-322.75.60

www.jewishfed.ro
realitateevreiasca@gmail.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTURII MOZAIK
Fondată în 1956
de Șef-Rabin Dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
George GÎLEA

Redactori:
dr. Claudia BOSOI
Iulia DELEANU
Dan DRUȚĂ
dr. Luciana FRIEDMANN
Eva GALAMBOS (senior editor)
Alexandru MARINESCU
dr. Cristian VECHIU
Ileana BUCULEI

Foto: Sandu CĂLȚIA
Secretar de redacție:
Georgiana DUMITRU
DTP: Gabriel IONESCU

Tiparul executat de
Tipografia TIPOART IDEA STUDIO
București
Tel.: 0723.531.624

Relații, administrator:
Mihail TUNSOIU, tel. 021-314.96.90
distributie@gmail.com

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primește spre publicare decât articole scrise cu diacritice.